

Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Наука и техника за младежта“

1981 г.

София, 2014

Библиография

[Паразитът](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Херберт В. Франке. Превод от немски Николай Светлев. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 1 от 1981 г.

[Психотерапия](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Херберт В. Франке. Превод от немски Николай Светлев. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 1 от 1981 г.

[Пътуване в неизвестността](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Херберт В. Франке. Превод от немски Николай Светлев. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 1 от 1981 г.

[Необходимата вещь](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Робърт Шекли. Превела от руски А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 2 от 1981 г.

[Неутронната звезда](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Лари Нивън. Преведе от английски Радослав Попков. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 3 от 1981 г.

[За мира и за любовта](#)

Фантастичен разказ. Автор Фред Сейберхеген. Преведе А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 4 от 1981 г.

[Какво е човек?](#)

Фантастичен разказ. Автор Игор Росоховатски. Преведе А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 5 от 1981 г.

[Кометата](#)

Фантастичен разказ. Автор Збигнйев Долецки. Преведе от полски Марияна Василева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 6 от 1981 г.

[Раззеленявай се...](#)

Фантастичен разказ. Автор Леонид Панасенко. Преведе А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 7 от 1981 г.

[„Тихата“ планета](#)

Фантастичен разказ. Автор Владлен Юфряков. Преведе А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 8 от 1981 г.

[Последният договор с... дявола?](#)

Фантастичен разказ. Автор Дж. О. Джемсън. Преведе от английски Маргарита Чурова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 9 от 1981 г.

[Стоманените пещери](#)

Научно-фантастичен роман. Автор Айзък Азимов. Преведе със съкращения Емил Зидаров. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 10 от 1981 г.

[Стоманените пещери](#)

Научно-фантастичен роман. Автор Айзък Азимов. Преведе със съкращения Емил Зидаров. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 11 от 1981 г.

[Стоманените пещери](#)

Научно-фантастичен роман. Автор Айзък Азимов. Преведе със съкращения Емил Зидаров. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 12 от 1981 г.

Паразитът

Научно-фантастичен разказ

Херберт В. Франке

На чуждите планети се срещат явления, изобщо непознати на Земята. Не е задължително те винаги да представляват опасност, но хората би трябвало да се съобразяват с тях. В такива случаи най-добре е да се спазват инструкциите.

* * *

Рут отново наруши едно от предписанията на сириусианите. Тя откъсна едно растение! Тя не само го откъсна, но и го донесе у дома. Не само че го донесе в къщи, но дори го постави в една ваза в стаята, а след това легна да спи.

Когато Кумулус се отърси от вцепенението, в което бе изпаднал след преживения ужас, усети болката. По-голямата част от коренокрайниците му бе откъсната. Със своите кръгли, жълти, сенникообразни очи той се вторачи в инфрачервената картина на обкръжаващата го околност. Той висеше в един тумбест съд и долната половина на тялото му бе потопена във вода. Трябваше незабавно да открие алкална хранителна среда, ако искаше раните му да зараснат. С помощта на камшичетата си, той се прехвърли през ръба на съда и започна търсенето.

Той бе отчасти ядосан, но и отчасти уплашен. Наоколо всичко бе непознато. Никъде не се чувствуваше наличието на меката, податлива, магнезитова почва, нито живителната, приятна топлина, излъчвана от недрата на планетата. Тук подът беше студен и твърд.

Кумулус бавно придвижваше коренистото си тяло в неизвестността. Изведнъж той чу някакъв шум и очите му реагираха на топлинното лъчение, идващо от един продълговат предмет. Той се завъртя в тази посока и с труд изпълзя по едно стръмно възвишение, но накрая установи със задоволство, че е открил онова, което му трябва. Беше едно меко, топло тяло и впивайки корените си в него, той усети засищащите калциеви соли. На първо време възстанови изтръгнатите си крайници и ги заби още по-надълбоко. Наистина това не беше почвата, към която бе привикнал, но все пак беше нещо в сравнение със заобикалящата го пустощ.

Рут спа неспокойно през нощта, измъчвана от странни и тягостни кошмари. Когато се събуди, тя усети чуждо тяло на рамото си. Още в полусън се опита да го махне, но нещото стоеше като залепено, а когато дръпна по-силно, изведнъж я заболя. Едва сега Рут се събуди съвсем и видя своето растение да стърчи от лявото ѝ рамо. Изкрещя. Опитвайки се да повдигне ръката си, забеляза, че това ѝ се удава трудно. Костваше ѝ чудовищно усилие, за да го направи. При това по цялото ѝ тяло се разливаше парализираща отпадналост. Рут се просна отново на постелята и заплака отчаяно. В такова състояние я завари Джени, която бе обезпокоена от нейното отсъствие на закуска. Въпреки обзелия я ужас, тя се опита да помогне на приятелката си, обаче всяко дърпане причиняваше на Рут болки, излизащи сякаш от сърцето. Тогава Джени повика лекаря.

Доктор Форд беше хирург. Където можеше да помогне със скалпела, вършеше това с вдъхновение. И в този случай той реши

незабавно да пристъпи към операция. Но когато видя резултатите от рентгеновия преглед, лицето му придоби съвсем загрижен вид.

– Корените стигат до аортата – каза той. – Твърде късно е за операция. Тук вече никой не може да помогне.

– Може би сириусианите биха ни казали какво да се направи?! – предложи Джени и литна да доведе хазяина им – старо, наподобяващо козел човече. Когато той съзря растението върху рамото на Рут, в очите му светна неодобрение, а след това попита озадачено:

– Нима той не иска доброволно да излезе?

Хората го стрелнаха с недоумяващи погледи. Тогава той посегна към плетеницата от листа и израстъци и започна да я милва с бавни, ласкави движения, стремейки се да изкара съществото от състоянието на неподвижност.

– Това тук не е твоето място – каза сириусианинът тихо и нежно. – Как си влязъл в стаята?! Това са хора. Те нищо няма да ти направят. Излез оттам! Навън те чака топла, рохкава пръст. Хайде, аз ще те отнеса вън!

По повърхността на листата мина лека тръпка. Жълтият сенник се завъртя с полюшване. След това един от корените се изопна и излезе от тялото на момичето, после още един и още един, изскачаха, сгърчваха се и се преплитаха, докато накрая се събраха всичките в една топка.

Сириусианинът пое внимателно съществото и го понесе навън, към неговата колония – огромна, овална нива, покрита с милиони перлоподобни, жълти сенници. Той го остави на свободно място и

видя как растението се изпъна със задоволство, забивайки корените си в пръстта.

„Да, това успях все пак да го поправя!“ – помисли си той, гледайки към своите гости, които се бяха струпали на купчина пред къщата. Лицето му имаше съвсем замислен израз, А в очите му не се четеше дори и следа от гостоприемство.

Психотерапия

Научно-фантастичен разказ

Херберт В. Франке

Машините бяха създадени, за да облекчават труда на хората. С помощта дори на най-примитивното оръдие на труда се постига много повече, отколкото с невъоръжена ръка. Модерните машини демонстрират своето превъзходство в такава степен, че съпоставката между техните възможности и тези на човека е почти немислима.

* * *

– Така, разположете се удобно – помоли лекарят. – Възглавницата добре ли е?

– Не си правете толкова труд заради мен – отговори пациентът тихо.

– Напротив! – възрази лекарят. – Ние ще направим всичко възможно, за да оздравеете.

Пациентът забележимо изпадаше под действието на наркозата; чертите му омекваха, а клепачите се притваряха.

– Отпуснете се! – заповяда лекарят. Той говореше тихо и монотонно. – Вие, сега заспivate... Всички възможни мисли се блъскат в главата Ви... Но не всичко е чак толкова лошо... Все едно, че някой друг е преживял това... Дори би било добре да ни разкажете, всичко... Тогава изведнъж ще ви олекне... И така, какво беше това, което Ви потресе до такава степен? Ето, Вие вървите с жена си, която по-рано толкова обичахте, през машинната зала на

Вашата фабрика. Зъбните колела се въртят, щанците трясат, чувате ли ги? Вие стоите до пресата, жена Ви е до Вас... И какво става по-нататък?

Лекарят и неговият асистент стояха до леглото и се взираха напрегнато в лицето на лежащия мъж, по което пробягна мъчителен тик. Устните му се раздвижиха:

– Сузана... Аз я държах за лявата ръка и поисках да я отдалеча от механичния чук. Тя се завъртя от дръпването, препъна се някак и инстинктивно опита да се задържи с дясната си ръка, при което китката ѝ попадна върху наковалнята...

Лекарят и асистентът се спогледаха един друг.

– Но нищо лошо не се е случило на Сузана. Тя след това е отишла да я превържат. Няколко леки драскотини, това е било всичко! Как е могло това да Ви разстрои така силно?

Пациентът започна да шепти отново, но всяка дума му се разбираше:

– Именно това! Чукът я удари по китката, а тя дори не го забеляза. Чак когато усети моя поглед, тя се отдръпна и избяга. Сузана беше робот!

– Вашата жена е имала в детството си един нещастен случай. Тя носи от тогава протеза и просто не ѝ е достигнало смелост да сподели това с Вас. Нали бихте могли да я извините за това? Или не?!

Главата на пациента потъна още по-дълбоко във възглавницата.

– Вие обаче сте си въобразявали дълго преди това, че сте преследван от роботите – продължи лекарят. – Имали ли сте някога някакво неприятно преживяване с робот? Спомнете си, моля Ви!

Върнете се назад. Нима не е имало нещо, което бихте искали да ми разкажете?

– Аз съм израснал на село – обясни пациентът. Очите му оставаха притворени. – През студените зимни дни палехме една чугунена печка, която ставаше направо червена. В един такъв ден майка ми седеше пред печката, с гръб към нея. Изведнъж тя залитна без да иска назад и докосна нажеженото желязо.

– Това ми е известно – каза докторът. – Тогава Вие сте изгубили своята майка. Това е много тъжно. Обаче по това време Вие сте били младо, здраво момче. Би трябвало отдавна да сте претръпнали.

– Но Вие не знаете всичко! – прекъсна го пациентът. – Гърбът ѝ започна веднага да гори. Гореше като целулоид! Опитах да загася пламъка с кърпа, но когато в следващия момент издърпах кърпата, нещо остана да виси на нея. Беше плетеница от проводници, която се бе отделила от кожата на майка ми. Тя беше робот!

– Не! – възрази докторът. – Майка Ви е носила тогава нов модел целулозна рокля оплетена от синтетична материя. Целулозата е изгоряла моментално, а плетката се втвърдила от въздействието на пламъка и тогава сте я забелязали. Вие просто сте се заблудили. Сега вече сте наясно, нали?

– Да сигурно е било така – прошепна пациентът.

– Струва ми се, че има още нещо, някъде надълбоко – обърна се докторът към асистента си. – Ще продължа изследването – след това той отново погледна към пациента, който лежеше побледнял на леглото и му каза:

– Това обаче не е никаква причина, за да се страхувате от роботите. Никога досега робот не е сторил зло дори на един единствен човек. Може би Вие сте преживели още нещо – нещо, което ви е ужасило. Напрегнете паметта си! Случило ли се е някога нещо подобно, може би нещо доста преди случая с майка Ви?

Пациентът сви неспокойно устните си. Бръчките бягаха по челото му, подобно на вълни от хвърлен във водата камък. И той започна отново да говори:

– Беше малко преди смъртта на майка ми. Аз играех с Джорджи, сина на съседа. От гоненицата бяхме ожаднели здравата. На прозореца стоеше бутилка със солна киселина, която ползувах за химически опити. Джорджи посегна към шишето. Креснах му: „Не пий!” и изтичах към него, но той беше изпразнил вече половината бутилка. Едва тогава се усети. Вдигна ръката си към гърлото, после се преви, сякаш искаше да повърне, но първо избълва езика си, след това няколко зъба, а накрая – две жълтеникави буци, от които се отделиха някакви ципи. Аз обаче гледах винтовете, с които зъбите му се закрепваха за челюстта. Джорджи беше робот!

– Да – съгласи се лекарят, – Джорджи наистина е бил робот. Той е бил изпратен в централата и ремонтиран там. Обаче това трябва само да Ви радва. Ако Джорджи е бил човек, той надали е щял да оживее. Така че, всичко е свършило благополучно. Нали сте съгласен, че е така?

Пациентът кимна, мълчейки.

– А сега – каза лекарят, напрягайки цялата си хипнотична мощ, обзет от желание да лекува – ... всичко е вече в ред. Вие не носите нищо повече в себе си, което да Ви подтиска. Вие сте само изморен

и се нуждаете от сън. Когато се събудите, ще бъдете напълно здрав. Напълно здрав!

Пациентът се повъртя известно време, а после по дълбокото му и равномерно дишане, те разбраха, че е заспал.

Асистентът въздъхна.

– Какво ще правим – попита той, – ако още веднъж ни сполети някоя подобна грешка?

Той повдигна капака на черепната си кутия чрез шарнирите в основата на косите си и почна да охлажда позитронните си схеми. Лекарят не отвърна нищо. Той се взираше загрижено в лицето на човека, който спокойно си почиваше пред него.

Пътуване в неизвестността

Научно-фантастичен разказ

Херберт В. Франке

Космосът не само изправя човека пред гигантски задачи, но го подлага и на гигантски изпитания. Далеч от цивилизацията, в пустотата на пространството, човекът трябва да доказва пред себе си своята хуманност.

* * *

От кабината нахлуха отново сподавени звуци – отначало тихи, а после, с нарастваща сила. Кай въздъхна. Хвърли поглед върху екрана на двата проектора. В чернилката на околния космос висяха милиони звезди. И нито следа от Хайдур или Пар, нито даже намек за блуждаеща комета. Той уморено се отблъсна от седалката и полетя към кабината, за да види как е Бен.

Бен отново беше в треска. Висеше сгърчен в пространството и се мяташе да намери опора. До него се полюшваше радиошлемофонът.

За да облекчи положението на другаря си, Кай придаде на кораба леко въртеливо движение. Постепенно всички свободни предмети се прилепиха към стените и Бен отново застана на крака.

– Установи ли посоката на курса? – запита той.

– Не още, но няма да бъде вечно така – отвърна Кай. – Сигурно ще я установя вече. Между другото не е зле да си легнеш!

Бен посегна към радиошлемофона.

– Дали да не опитам още веднъж?

– Опитай – отговори Кай, – но по-добре в легнало положение. – Той положи болния върху койката и му подаде радиошлемофона. След това се върна отново в навигационната. Радарът изобщо не отчиташе вече нищо. Никаква комета не би могло да има в тази ужасяваща пустош наоколо.

Кай дочуваше оттатък неясния глас на Бен, който все още се надяваше, че ще може да установи връзка. Кай знаеше колко безсмислено е това. „Бен пилее последните си сили“ – помисли си той. После взе своя собствен шлемофон и премина в продоволствения сектор. Настрои приемника на аварийна вълна и веднага чу в слушалките монотонния глас на Бен, който повтаряше:

– Хайдур, Пар, чувате ли ни? Чувате ли ни?... Хайдур, Пар...

Кай включи микрофона и покри с джобната си кърпа мембраната. Настрои предавателя на минимална мощност и се обади:

– Тук радиопост Хайдур, приемам – каза го с променен глас, като при това драскаше с нокът по мембраната, за да имитира радиосмущения.

– Тук са Бен и Кай – сонда „Омега“. Дайте ни посока на курса – гърмеше гласът на Бен в раковината и в него се долавяха нотки на мъжество и надежда.

– Вашият курс е в ред! – отговори Кай. – Ние вече ви виждаме.

Той се заслуша отново, но нищо не се чуваше повече в слушалките. Кай смъкна бързо шлемофона и изтича към кабината на Бен. Бен лежеше върху леглото, дишайки дълбоко и по лицето му пробягваше усмивка. Кай също се усмихна и се върна безшумно на своето място край командния пулт.

Необходимата вещ

Научно-фантастичен разказ

Робърт Шекли

Читателите на нашето списание познават Грегор и Арнолд, героите, създадени от фантазията на известния писател Робърт Шекли – в брой 9 от миналата година публикувахме разказа „Призрак–5“.

Предлагаме ви нова среща с героите на Шекли.

Ричард Грегор седеше на бюрото си в кантората на „ААА. Служба за Обеззаразяване на Планетите“ и с досада разглеждаше лежащия пред него дълъг списък от 2305 наименования, като се мъчеше да си спомни дали не е пропуснал още нещо.

Антирадиационен мехлем? Осветителни ракети? Пречиствател на води? Не, списъкът включваше всичко необходимо. Грегор се прозя и погледна часовника. Време беше съдружникът му Арнолд да се върне. Отишъл бе да поръча тези 2305 неща и трябваше да контролира доставянето им на борда на космическия кораб. След няколко часа „ААА“ трябваше да пристъпи към поредната операция.

Дали бе записал всичко? Космическият кораб прилича на загубен в океана остров и ако на Дементин-2 например се свърши фасулът, едва ли ще успеят да намерят там магазин и да попълнят запасите. И спасителният кораб няма да долети още при първото повикване, и да смени изгорелия отражателен екран на ходовия двигател. Трябва да носят и запасен екран, заедно с инструкциите и апаратурата, необходима за инсталирането му...

Пристигна Арнолд. Грегор подозрително изгледа съдружника си. Обикновено сияещото му лице и веселата му походка означаваха неприятности за „ААА“.

– Всичко ли намери? – запита Грегор.

– Дори повече! – отвърна Арнолд.

– Трябва да стартираме...

– Разбира се, разбира се – прекъсна го Арнолд и седна на ръба на бюрото. – Днес икономисах значителна сума.

– О, о – въздъхна Грегор. – И по какъв начин?

– Сам знаеш – важно заобяснява Арнолд – колко много пари са нужни за екипирането на всяка обикновена експедиция. Ние вземаме с нас 2305 неща в случай, че ни потребват. А в кораба е тясно и голяма част от оборудването никога не се използва.

– Освен в случаите – забеляза Грегор, – когато ни спасява живота.

– Взех това пред вид. Изобщо разгледах проблема изцяло. И можах да съкратя значително списъка. Съвсем случайно се натъкнах на едно нещо, което наистина трябва да се вземе. Единствената наистина необходима вещ. Да вървим на кораба. Ще ти покажа всичко.

По пътя за космодрума Арнолд не каза нито дума, а само се усмихваше загадъчно. Корабът беше на стартовата площадка.

– Виж! – възкликна Арнолд, като отвори люка. – Мечтата на всички космически пътешественици.

Грегор видя огромна, с необичаен вид машина. По цялата ѝ повърхност имаше клавиши, копчета, дискове, механизми и индикаторни лампички.

– Какво е това?

– Нима не е чудесна?! – Арнолд любовно потупа машината. – Намерих я случайно при Джо, Междוזвездния Вехтошар. Купих я буквално за грошове.

Грегор разбра всичко. Той вече бе имал работа с Джо. Боклукът, който Джо продаваше, разбира се, работеше, но можеше да им изиграе най-неочаквано номер.

– Нито една от стоките на Джо няма да полети с мен в космоса – отсече той. – Надявам се, че ще успеем да я продадем като метални отпадъци.

– Почакай – помоли Арнолд. – Представи си следното: намираме се в дълбокия космос и изведнъж ходовият двигател се повреди. Проверката показва, че от горивния проводник е паднала една осигурителна гайка от дуралой. Не можем да намерим гайката. Какво ще правим тогава?

– Ще вземем нова гайка от тези 2305 неща, които носим точно за тази цел – отвърна Грегор.

– Аха! Но в списъка ти няма дуралоеви гайки с диаметър четвърт дюйм! – победоносно извика Арнолд. – Аз проверих. Какво ще правим тогава?

– Не знам. Може би ти ще ми кажеш?

Арнолд приближи до машината и натисна едно от копчетата.

– Гайка от дуралой с диаметър четвърт дюйм – каза той високо и ясно.

В машината нещо забръмча, индикаторните лампички замигаха. После предното табло се отмести встрани и пред очите на

съдружниците се появи блестяща, току що направена дуралоева гайка.

– Ето какво ще направим! – в гласа на Арнолд се чувствуваше удовлетворение.

– Но... – Грегор наистина бе учуден. – Значи тя прави дуралоеви гайки? И какво още?

Арнолд отново натисна копчето.

– Фунт пресни скариди.

Този път зад таблото се показва фунт пресни скариди.

– По-добре щеше да бъде, ако ги бях поръчал изчистени – въздъхна Арнолд и като натисна копчето, добави: – Графитов прът, дълъг четири фута и с диаметър два дюйма.

– Значи тя може всичко?

– Точно така. Това е Конфигуратор. Опитай сам.

Грегор натисна копчето и получи пинта чиста вода, ръчен часовник и бутилка кока кола.

– Но... – повтори той.

– Нима е по-добре да мъкнем с нас 2305 неща? Много по-просто и по-логично е да получим необходимото в нужния момент.

– Не е лошо, – съгласи се Грегор. – Но...

– Какво, но?

Наистина, какво? Той не можеше да намери нито един довод. Просто знаеше, че нито една от машините на Джо не работеше толкова добре, както изглеждаше на пръв поглед.

След един час корабът напусна Земята. Летяха към Денет 4, малка планета в съзвездие Дева. Този горещ и плодороден свят

имаше само един съществен недостатък: там практически непрекъснато валеше дъжд.

Работата, която трябваше да свършат, не беше много тежка. Достатъчно добре разработените методи за контролиране на климата, многократно проверени на други планети с аналогични условия, позволяваха да се надяват, че „ААА“ ще се справи с работата максимум за една седмица и планетата ще стане пригодна за живот.

Полетът мина без произшествия и ето че на екрана се показва Денет. Арнолд изключи автопилота и насочи кораба за кацане през плътните облаци. Показаха се планински върхове, а после те приближиха до плоска, безлесна сива равнина.

– Какъв странен цвят има тази почва – забеляза Грегор.

Арнолд кимна съгласен. Като стабилизира кораба, той го насочи към равната площадка и изключи двигателя.

– Интересно, защо няма никаква растителност? – запита Грегор.

И само след миг той получи отговор на въпроса си. Корабът се провали през равнината и като прелетя, както после се изясни още десетина фута, се плъосна на земята.

Такава плътна мъгла, която те взеха за твърда повърхност, можеше да се образува само на Денет. Набързо се опипаха и се убедиха, че костите им са цели. Откачиха предпазните колани и започнаха да оглеждат кораба.

Свободното падане не беше от полза за него. Радиостанцията и автопилотът се бяха разлетели на парчета, обшивката бе смачкана и което беше най-лошо, тежко бе засегната системата за управление на двигатели.

– Все пак ни провървя – забеляза Арнолд.

– Да – съгласи се Грегор, като се вглеждаше в заобикалящата ги мъгла, – но следващият път при кацането трябва да използваме уреди.

– В известна степен аз дори се радвам на случилото се – продължи Арнолд. – Сега ти ще видиш защо ни беше нужен Конфигуратор.

Направиха списък на повредените детайли и възли. Арнолд се приближи до Конфигуратора, натисна копчето и каза:

– Анодна пластина за ускорителя с площ пет квадратни дюйма и дебелина половин дюйм, от сплав 342.

Машината изпълни заповедта със светкавична бързина.

– Необходими ни са десет парчета – напомни Грегор.

– Знам. Още една – каза Арнолд, натискайки копчето.

Конфигураторът не реагира.

– Сигурно е нужна пълна команда. – Арнолд отново натисна копчето и повтори поръчката.

Конфигураторът млъкна.

– Странно – учуди се Арнолд, опита още веднъж, но без резултат. После се замисли дълбоко и отново натисна копчето. – Пластмасова чаша!

Предният блок се измести встрани и се показа светлосиня пластмасова чаша.

– Още една!

Машината остави молбата без отговор. Тогава Арнолд поиска цветен тебешир и веднага го получи.

– Още един цветен тебешир!

Никаква реакция.

– Очевидно Конфигураторът може да направи всичко, което поискаме, но само в един екземпляр – дълбокомислено каза Арнолд.

– Добре, но на нас са ни нужни още десет пластини – измърмори Грегор. – И четири еднакви елемента от системата за управление. Какво смяташ да правиш?

– Е, все ще измислим нещо.

– Надявам се – въздъхна Грегор.

Седнаха и се замислиха дълбоко.

– Има само едно обяснение – извика Арнолд след няколко часа. – Принципът на удоволствието!

– Какво? – Грегор изплашено трепна. Той отдавна дремеше, приспан от монотонния шум на падащите по обшивката на кораба капки дъжд.

– Очевидно тази машина притежава известно съзнание – продължаваше Арнолд. – Тя получава заповед, анализира я и дава искания продукт, характеристиките на който са заложи в паметта ѝ.

– Но само в единствено число – отбеляза Грегор.

– И защо? Мисля, че ние се сблъскахме със саморегулирано ограничение, свързано с влечението към удоволствия. Или може би към псевдоудоволствия.

– Нещо не мога да те разбера.

– Слушай. Създателите на Конфигуратора не са могли да стеснят толкова неговите възможности. От тук следва единственото обяснение – такава сложна машина получава псевдочовешки

качества. Тя изпитва псевдочовешко удоволствие от създаването на всяка нова вещ. Но всяко нещо е ново само веднъж. А после на Конфигуратора му се прииска да създаде още нещо. Заветното му желание е да създаде всичко, което е възможно. От негова гледна точка повторението е просто губене на време.

– Никога досега не съм слушал подобни глупости – Грегор се прозина. – Да допуснем, че си прав. Но ние какво ще правим?

– Не знам...

– Така си и мислех...

Този ден за обяд Конфигураторът приготви хубав бифтек, а за десерт съдружниците получиха ябълков пай и швейцарско сирене. Настроението им забележимо се подобри.

– Заместители! – възкликна Грегор, като се наслаждаваше на получената от машината хаванска пура. – Ето какво трябва да опитаме. Пластините могат да се изготвят не само от сплав 342. Трябва само да успеем да се доберем до Земята.

Но да получат пластини от желязо или от сплави на желязото, аналогични на 342-та, те не успяха. С бронза сполучиха, но нищо не излезе с медта и калая. Следваха алуминият, платината, златото и среброто. Пластината от волфрам изглеждаше като истинско чудо. Арнолд би дал всичко, за да знае как машината я прави. Грегор се отказа от плутония, но си спомни за свръхздравата керамика. Последната пластина бе изготвена от цинк.

Приятелите работиха здраво и отбелязаха успеха си с прекрасна вечеря.

На другия ден те сложиха пластините по местата им. Сега по външен вид двигателят приличаше на одеало, направено от разноцветни парчета.

– Според мен, не е лошо – каза Арнолд.

– Надявам се, че ще издържи – въздъхна Грегор. – Хайде да се заемем със системата за управление.

Липсваха четири еднакви елемента от стъкло и метал със сложни и точни конструкции. Тук заместители не можеха да влязат в работа.

Първият елемент Конфигураторът направи без бавене. И това бе всичко. Около обяд съдружниците останаха без сили.

– Имаш ли някаква идея? – запита Грегор.

– Хайде да починем и се наобядваме.

Поръчаха си салата от раци. Конфигураторът за миг забръмча, но предният блок не се отмести.

– Какво става? – запита Грегор.

– Това, от което се страхувах – въздъхна Арнолд.

– Защо? Ние още не сме поръчвали раци.

– Не сме, но вече получихме скариди. И едните и другите имат хитинова обвивка. Страхувам се, че Конфигураторът познава класификацията на видовете.

– Тогава ще трябва да отворим от консервите.

– Е – тъжно се усмихна Арнолд, – като купих Конфигуратора, реших, че не си струва да се безпокоим... Изобщо...

– Нямаме консерви?

– Нямаме.

Поискаха съомга, пъстърва, паламуд. Напразно. Печено свинско, овнешки бут, говеждо. Нищо.

– Май че вчерашният ни бифтек е олицетворявал всички бозайници – каза Арнолд – Интересна работа. Струва ми се, че ще можем да създадем нова теория за клас...

– Умирам от глад – прекъсна го Грегор. Поиска печено пиле и веднага го получи.

– Еврика! – извика Арнолд.

– Дявол да го вземе! – изруга Грегор. – Трябваше да поискам печен щраус.

След скромната вечеря с остатъците от пилето, Арнолд се приближи до Грегор.

– Може би ще успеем – каза той.

– Какво ще успеем?

– Принципът на удоволствието – Арнолд закричи из каютата. – Машината притежава псевдочовешко качество. Тя е склонна към обучение. Мисля, че ще успеем да я научим да изпитва удоволствие от многократното възпроизвеждане на един и същ предмет. И по-специално от елемента за системите за управление.

– Струва си да опитаме – съгласи се Грегор.

Цяла нощ те говориха с Конфигуратора. Арнолд убедително шепнеше за прелестите на повторемостта. Грегор важно разсъждаваше за естетическите достойнства, присъщи на създаването на такова сложно устройство, каквото са елементите за системата за управление и то не веднъж, а многократно, с абсолютна идентичност на всеки един от тях.

Мигането на лампичките показваше, че Конфигураторът слуша внимателно. Най-сетне, при първите проблясъци на мъгливото утро,

Арнолд натисна копчето и даде команда за изготвяне на елемент от системата за управление.

Машината се поколеба. В бръмченето, което се чуваше, се долавяше обхваналата я несигурност. И ето, предният блок се измести встрани и още един елемент от системата за управление бе готов.

– Победа! – извика Грегор и помоли за още един елемент. В бръмченето се появиха басови нотки, но блокът не се помръдна.

Грегор опита още веднъж, но блокът остана на мястото си. Сега намеренията на Конфигуратора бяха ясни: никакви двойници.

– Какво става с него? – запита Грегор.

– Всичко е ясно – тъжно обясни Арнолд. – Конфигураторът реши да опита какво представлява повторението. И дойде до извода, че то не му харесва.

– Но това е безчовечно! – изпъшка Грегор.

– Напротив, всичко това много прилича на човека – печално отбеляза Арнолд.

Наближи времето за ядене и съдружниците трябваше доста да помислят, за да получат нещо, което да напомня на обяд. Зеленчуците не представляваха затруднение, но не ги заситиха. Машината им даде парче хляб, но отказа да изпълни поръчката за торта. Изяденото предния ден швейцарско сирене изключи от храната им млечните продукти. Едва след дълги мъки успяха да получат фунт китово месо.

След обяда Грегор отново започна да убеждава Конфигуратора, рисувайки радостта от повторението. Равномерното бръмчене и

едва забележимото блещукане на лампите показваше, че Конфигураторът не обръща никакво внимание на думите му.

Във вътрешните помещения на кораба проникна плесен. По стоманената анодна пластинка се появи ръжда. Машината слушаше хвалебствията за повторемостта, но както преди не реагираше.

Наближи времето за поредното хранене. Те получиха... жабешки бутчета и щурци, запечени в тесто (старинно азиатско блюдо), и филе от игуана. Като закусиха със студенокръвни и насекоми, съдружниците разбраха, че по-нататък няма да получат никаква храна от Конфигуратора...

От ужасната диета и от напрежението дългото лице на Грегор стана още по-костеливо, а Арнолд откри в косите си плесен. На планетата валеше непрекъснато дъжд. Под собственото си тегло космическият кораб бавно потъваше в меката почва.

И тогава изведнъж Грегор се досети. Последен, нищожен шанс за успех, но и той не биваше да се пренебрегне. Внимателно се приближи до Конфигуратора. Разтревожен от трескавия блясък в очите му, Арнолд не го изпущаше от очи.

– Последна възможност – измърмори Грегор. С трепереща ръка той натисна копчето и прошепна нещо.

Отначало нищо не се промени. И изведнъж Арнолд извика: „Дръпни се, по-бързо се дръпни!“

Машината затрепери, огънчетата замигаха, индикаторите светнаха със зловеща пурпурна светлина.

– Какво ѝ заповяда да направи? – запита Арнолд.

– Себе си – кратко отвърна Грегор.

Конфигураторът трепна и изпусна облак чер пушек. Съдружниците се закашляха и закриха лицата си с ръце. Когато пушекът се разсея, до покрития с олющена боя Конфигуратор стоеше неговият нов, лъскав двойник.

– Ура! – извика Арнолд и потупа Грегор по гърба. – Ти ни спаси!

А Грегор се усмихна сухо:

– Не само това. Сега вече ще имаме цяло състояние.

Пристъпи до двойника и натисна копчето. От черния облак се появи още един Конфигуратор.

След една седмица Арнолд, Грегор и трите Конфигуратора пристигнаха на космодрума, завършили изцяло работата на Денет. Първата работа на Арнолд беше да отиде в центъра на Ню Йорк. След три часа той се върна на кораба.

– Всичко е наред – радостно извика той. – Срещнах се с няколко бижутера. Можем да продадем около двадесет едри диаманта, без да подбием цената им. После, предполагам, ще минем на платина, а... какво е станало?

– Нищо ли не забелязваш? – рязко запитва Грегор.

– Какво да забелязвам? – Арнолд смутено огледа каютата, Грегор и Конфигураторите. Най-после разбра. Когато тръгваше, те бяха три, а сега бяха четири.

– Ти ли го накара да направи още един? – запитва Арнолд. – Чудесно. Хайде сега да започваме с диамантите...

– Ти наистина нищо не си разбрал – поклати глава Грегор. – Виж.

Той натисна копчето на най-близкия Конфигуратор и каза: „Диамант!“

Конфигураторът блъвна облак пушек и... поредния Конфигуратор!

– Проклетият принцип на удоволствието! – изръмжа Грегор. – Повторението! Тези дяволски машини са си загубили ума!

Неутронната звезда

Научно-фантастичен разказ

Лари Нивън

I

„Небесна светлина“ излезе от хиперпространството точно на един милион мили над неутронната звезда. Необходима ми беше една минута, за да се ориентирам в звездното обкръжение и още една, за да намеря изкривяването, за което беше споменала Соня Ласкин преди да загине. Намираше се вляво от мен – площ с големина колкото видимия диск на Луната. Завъртях кораба с лице към него.

Застинали звезди, размесени, като че ли разбъркани с лъжица.

Неутронната звезда беше, разбира се, в средата, въпреки че не я виждах, а и не очаквах да я видя. Диаметърът ѝ беше само 11 мили и тя беше изстинала. Милиард години бяха изминали, откакто БВС-I бе горяла с термоядрен пламък. Поне няколко милиона от двете катастрофални седмици, по време на които БВС-I е била рентгенова звезда, пламтяща при температура пет милиарда градуса по Келвин. Сега различима беше само масата ѝ.

Корабът започна да се обръща сам. Почувствувах налягането, предизвикано от включването на термоядрения двигател. Без помощта ми автопилотът, моят верен метален помощник, ме извеждаше а хиперболична орбита, която щеше да ме доведе само на една миля над повърхността на неутронната звезда. Към нея щях да падам 24 часа и да се изкачвам още толкова. През това време

нещо щеше да се опита да ме убие, както беше убило двамата Ласкин.

Автопилот от същия тип, със същата програма беше избрал тяхната орбита. Корабът им не се беше блъснал в звездата. Можех да вярвам на автопилота, можех и да сменя програмата му.

Наистина би трябвало да го направя!

Как се напъхах в тази дупка?

След десетминутна маневра двигателят се изключи. Орбитата ми беше установена, и то не само в прекия смисъл на думата. Знаех какво би се случило, ако направех опит да се върна назад.

* * *

Всичко започна с това, че влязох в един магазин, за да си купя батерия за запалката.

* * *

Точно в средата на магазина, заобиколена с три етажа щандове, стоеше новият – 2603 година – модел космическа яхта „Синклер“ за полети в пределите на една планетна система. Бях дошъл за батерия, но останах да ѝ се любувам. Беше красиво изработена, малка, гладка, с източени линии, крещящо различаваща се от всичко направено дотогава. За нищо на света не бих се съгласил да летя с нея, но трябваше да призная, че беше красива. Проврях главата си през входния люк, за да разгледам контролното табло. Никога не бях виждал толкова много циферблати. Когато измъкнах главата си, всички клиенти гледаха в една посока и в магазина беше станало изненадващо тихо.

* * *

Не можех да ги обвиня за това, че се бяха зазяпали. В магазина имаше и няколко чуждопланетни същества, които купуваха сувенири, но те също се бяха загледали. Нищо не може да се сравни с един пупетир! Представете си трикрак кентавър, без глава, ръцете му завършващи с нещо като кукли, подобни на болни от морска болест водни змии, и ще получите нещо близко до истинската картина. Всъщност ръцете са поклащащи се вратове, а „куклите“ – истинските глави, плоски и без мозък, с широки гъвкави устни. Мозъкът се намира под костена гърбица между основите на вратовете. Тялото на пупетира не беше покрито с нищо друго, освен със собствената му козина от кафяви косми, а гривата му се простираше по цялата дължина на гърба като над мозъка образуваше дебела покривка. Бях слушал, че по начина, по който носят гривите си, може да се познае общественото им положение, но този пред мен би могъл да мине за хамалин или бижутер точно така добре, както и за президент на „Дженерал Продъктс“.

Заедно с останалите наблюдавах как той се приближаваше. Не защото не бях виждал друг път пупетири, а защото има нещо красиво в изящния начин, по който се движат на стройните си крака с мънички копитца. Наблюдавах го как идва право към мен, все по-близо и по-близо. Той спря на една крачка от мен, огледа ме и каза:

– Вие сте Беовулф Шефър, бивш главен пилот на космическите линии „Накамура“.

Имаше красив алтов глас, без никаква следа от акцент. Устата на пупетирите са не само най-гъвкави гласови органи, но и изключително чувствителни ръце. Езиците им са раздвоени и източени; широките, дебели устни по краищата си имат малки

издатинки, напомнящи пръсти. Представете си часовникар с вкусови рецептори на върховете на пръстите...

Изкашлях се, за да си прочистя гърлото и отговорих:

– Точно така.

Той ме огледа от две страни.

– Бихте ли се заинтересували от високо заплатена работа?

– Бих бил във възторг от високо заплатена работа.

– Аз съм това, което вие, хуманоидите, наричате местен президент на „Дженерал Продъктс“. Ако обичате, елате с мен и ще обсъдим това другаде.

Последвах го към кабината за телетранспортиция. Погледите на хората ме следяха през целия път. Да те заговори двуглаво чудовище на обществено място беше най-малкото недоволство. Може би пупетирът знаеше това. Може би той ме подлагаше на изпитание, за да види дали наистина толкова ми бяха необходими пари.

Точно тогава бях изпаднал в голяма парична криза. Бях изминали осем месеца от фалита на космическите линии „Накамура“. Известно време преди това живеех доста нашироко на кредит, защото знаех, че заплатата, която ми дължаха, ще покрие дълговете ми. Никога не получих тази заплата. Фалитът на „Накамура“ беше голяма катастрофа. Порядъчни джентълмени на средна възраст започнаха да излизат от прозорците на хотелите, без да вземат антигравитационните си колани. Аз продължих да харча. Ако започнех да живея пестеливо, кредиторите ми биха се усъмнили и биха започнали да правят проверки, а аз щях да се озова в затвор за дължници.

Пупетирът бързо набра с езика си тринадесет цифри. Секунда по-късно вече бяхме някъде другаде. Когато отворих вратата на кабината, въздухът излезе навън със свистене и аз преглътнах, за да не ми се спукат тъпанчетата от разликата в налягането.

– Намираме се на покрива на сградата на „Дженерал Продъктс“.
– Богатият алтов глас наелектризира нервите ми и трябваше да си припомня, че говори чуждопланетно същество, а не красива жена. – Докато обсъждаме назначението ви, трябва да прегледате този космически кораб.

Пристъпих напред доста предпазливо, но не беше сезонът на ветровете. Покривът беше на нивото на земята. На „Наше дело“ се строи по този начин. Може би това се дължи на ветровете, които духат със скорост 15 000 мили в час през зимата и през лятото, когато оста на въртене на планетата сочи слънцето й Прочион. Ветровете са единствената туристическа атракция и би било срамът да намаляваме скоростта им, като издигаме на пътя им небостъргачи. Голият квадратен бетонен покрив беше заобиколен от безкрайна пясъчна пустиня, но не като пустините на други населени светове, а напълно безжизнена пясъчна шир, плачеща да бъде засята с декоративни кактуси. Бяхме опитвали. Вятърът просто издухваше растенията.

Корабът лежеше на пясъка извън покрива. Той беше корпус № 2 на „Дженерал Продъктс“ – цилиндър, дълъг 90 метра и с диаметър около 6 метра, източен в двата края и прищипнат близо до опашката. Поради някаква причина лежеше на борда си, с неразгънати опашни амортизатори.

Забелязали ли сте как всички кораби започнаха да изглеждат еднакви? 95 процента от всички сегашни космически кораби се строят на основата на един от четирите вида корпуси на „Дженерал Продъктс“. Да се строи така е по-лесно и безопасно, но някак си всички кораби приличат на конвейерни близнаци.

Корпусите се произвеждат напълно прозрачни и всеки използва боя там, където му харесва. По-голямата част от този корпус беше оставена прозрачна. Боядисан беше само носът около системите, осигуряващи живота. Нямаше главен термоядрен двигател, а към бордовете бяха монтирани няколко подвижни спомагателни двигатели. Целият корпус беше осеян с малки квадратни или кръгли отвори за уредите за наблюдение.

Пупетирът тръгна към носа, но нещо ме накара да се върна към кърмата и да разгледам по-отблизо опашните амортизатори.

Те бяха огънати. Зад извитите прозрачни стени на корпуса някакво огромно налягане беше накарало метала да потече като разтопен восък и да се събере в най-задната част на кърмата.

– Какво е направило това? – попитах.

– Не знам. Усилено се мъчим да открием.

– Какво имате пред вид?

– Чували ли сте за неутронната звезда БВС-I?

Трябваше малко да помисля.

– Първата и засега единствената открита неутронна звезда. Някой определи преди две години местоположението ѝ по отместването на звездите.

– БВС-I беше открита от Института за Познание на Джинкс. Научихме чрез посредник, че Институтът желае да я изследва и има

нужда от кораб за тази цел, но не му достигат средства. Предложихме им да ги снабдим с корпус за кораба им, с обичайните гаранции, при положение, че те ни предадат цялата информация, която ще получат с кораба ни.

– Това е справедливо. – Не попитах защо не са извършили изследванията сами. За тези чувствителни вегетарианци – пупетирите – умението да си държиш езика зад зъбите беше най-важният елемент на културното поведение.

– Два хуманоида – Питър и Соня Ласкин – пожелаха да полетят с кораба. Те възнамеряваха чрез хиперболична орбита да преминат само на една миля от повърхността на звездата. По време на полета им някаква неизвестна сила явно е проникнала през корпуса – видяхте какво е направила с опашните амортизатори. Изглежда, същата неизвестна сила е убила и пилотите.

– Но това е невъзможно, нали?

– Разбрахте в какво се състои работата. Елате с мен. – Пупетирът затупурка към носа.

Наистина разбрах каква е работата. Нищо, разбирате ли, нищо не може да проникне през корпус на „Дженерал Продъктс“. Никакъв вид електромагнитна енергия, освен видимата светлина; никакъв вид материя – от най-малките кварки до най-бързите метеори. Това се посочва в рекламите на компанията, а и гаранциите го потвърждават. Никога не бях се съмнявал в това и никога не бях чувал корпус на „Дженерал Продъктс“ да е бил повреден от оръжие или от каквото и да било друго.

От друга страна, корпусите на „Дженерал Продъктс“ са колкото функционални, толкова и грозни. Би било голям удар за тази

компания, собственост на пупетири, ако се разчуеше, че нещо би могло да проникне през произвежданите от нея корпуси. Не можех да разбера само едно – какво беше моето място в играта.

Качихме се на ескалатора към носа.

Обитаемата част на кораба беше разделена на две отделения. Тук Ласкин бяха използвали топлоотразяваща боя. В коничната командна кабина корпусът беше разделен на прозорци. Стаята за почивка отзад, без прозорци, беше цялата боядисана със сребриста отразяваща боя. От задната ѝ стена започваше централната тръба с люкове, водещи към различните уреди и към хиперпространствения двигател.

В командната кабина имаше две противоускорителни кресла, които бяха откъснати от местата им на пода; намачкани като цигарена хартия, те се бяха озовали в носа и бяха разрушили контролното табло. Задната част на смачканите кресла беше изпръскана с ръждивокафяви петна. Такива петна имаше навсякъде – по стените, прозорците, екраните. Сякаш нещо като балон, напълнен с боя, се беше ударил с чудовищна сила в тях.

– Това е кръв – казах аз.

– Точно така. Течността, която циркулира в телата на хуманоидите.

II

24 часа падане.

Първите 12 часа прекарах в стаята за почивка, опитвайки се да чета. Нищо съществено не се случваше, освен че няколко пъти забелязах явлението, за което бе споменала в последното си съобщение Соня Ласкин. Когато някоя звезда преминаваше зад

невидимата БВС-I, около нея се образуваше ореол. БВС-I имаше достатъчно голяма маса, за да изкриви около себе си светлината и да размести повечето звезди настрани; но когато някоя звезда се окажеше точно зад нея, светлината ѝ се изкривяваше едновременно на всички страни. В резултат се образуваше мъничко кръгче, което проблясваше внезапно и изчезваше, почти преди окото да успее да го забележи.

До срещата ми с пупетира не знаех почти нищо за неутронните звезди. Вече бях станал експерт, но все още нямах представа какво ме очакваше, когато слезех там долу.

Цялата материя, с която се срещате, е обикновена, състояща се от протони и неутрони в ядро, заобиколена от електрони. В недрата на всяка звезда материята е от друг вид, защото там огромното налягане разрушава електронните обвивки на атомите и се образува плазма. Налягането и гравитацията притискат ядрата, а взаимното отблъскване на повече или по-малко цялостната електронна обвивка около тях все още ги държи разделени. При подходящи условия може да възникне и трети вид материя – например при звезда от типа „бяло джудже“, която е изразходвала термоядреното си гориво и има маса 1,44 пъти по-голяма от константата на Сън-Чандрасекар (по името на един индийско-американски астроном от XX век). При такава маса електронното налягане не може да задържи електроните на разстояние от ядрото, те ще бъдат притиснати към протоните и ще се образуват неутрони. След една ярка експлозия по-голямата част от звездата от състена маса плазма ще се превърне в гъсто сбита буца неутрони. Теоретично неутроният е най-плътната възможна материя във

Вселената. Освободената топлина ще разпръсне останалите количества обикновена материя и плазма.

Две седмици звездата ще изпуска рентгеново лъчение, докато температурата във вътрешността ѝ спада от 5 милиарда до 5 милиона градуса по Келвин, а след това ще се превърне в тяло с диаметър 10-12 мили – в Космоса такова тяло е практически невидимо. Ето защо не беше чудно, че БВС-I бе единствената открита дотогава неутронна звезда.

Не беше чудно и това, че от Института за Познание на Джинкс са били готови да изразходват много време и усилия, за да я изследват. Докато не бе открита БВС-I, неутроният и неутронните звезди съществуваха само на теория. Изследването на истинска неутронна звезда би могло да бъде от огромно значение. Може би точно тук щяхме да намерим истинския ключ към управлението на гравитацията.

* * *

Маса на БВС-I – около 1,3 пъти масата на Слънцето.

Диаметър – 11 мили неутроний, покрити с половин миля плазма и отвън може би 4 метра обикновена материя.

Скорост, необходима за преодоляване на притеглянето ѝ – приблизително 130 000 мили в секунда.

За малката черна звезда не е било известно нищо друго, преди да тръгне експедицията на двамата Ласкин. Сега Институтът знаеше само едно нещо повече – периода ѝ на завъртане около оста.

– Чрез въртенето си такава огромна маса може да изкриви пространството около себе си – каза пупетирът. – Първоначалната

хипербола на кораба на Института беше променена по такъв начин, че може да се пресметне периодът на завъртане на звездата – две минути и 27 секунди.

Барът се намираше някъде в сградата на „Дженерал Продъктс“, не знаех точно къде, а и с кабините за телетранспортиция това нямаше значение. Наблюдавах барманът-пупетир. Всъщност само пупетирите бяха обслужвани от него, тъй като на никое двуного не беше приятно някой да му смесва коктейлите с устата си. Аз самият вече бях решил да обядвам някъде другаде.

– Разбирам проблема, който стои пред вас – казах аз. – Ако се разчуе, че нещо може да проникне през произвежданите от вас корпуси и да унищожи екипажа, продажбите ще спаднат. Но къде е моето място в цялата тази история?

– Ние искаме да повторим експеримента на Питър и Соня Ласкин. Трябва да открием...

– Аз да го повторя?

– Да. Трябва да открием какво е това, от което корпусите ни не могат да предпазват. Естествено вие можете да...

– Да, но не искам!

– Готови сме да ви предложим 1 милион „звезди“.

Бях изкушен, но само за момент.

– Забравете го.

– Естествено, ще ви позволим да си съоръжите свой собствен кораб на основата на корпус номер 2.

– Благодаря, но бих предпочел да си остана жив.

– Вярвам, че няма да ви се хареса да отидете в затвора. Струва ми се, че на „Наше дело“ възстановиха затвора за длъжници. Ако „Дженерал Продъктс“ обяви дълговете ви...

– Един момент...

– Дължите пари на сума, която се приближава до 500 000 „звезди“. Преди да отлетите, ще заплатим на кредиторите ви. Ако се завърнете, ще ви дадем остатъка. Сигурно ще получите предложения за интервюта за пътешествието си. За тях ще вземете още „звезди“.

Възхитих се от честността на пупетира – той каза „ако“, а не „когато“.

– Казвате, че ще мога сам да си съоръжа кораба?

– Естествено. Това не е обикновено изследователско пътешествие. Ние желаем да се завърнете здрав и читав.

– Съгласен съм – казах аз.

В края на краищата пупетирът се беше опитал да ме изнуди. Сам щеше да си е виновен за всички последици от това.

* * *

Корабът беше готов точно след две седмици. Корпусът на „Дженерал Продъктс“ беше съвсем същият като на кораба на Института за Познание. Системата за осигуряване на живота беше практически дубликат на тази на Ласкин, но тук свършваха всички прилики между двата кораба. Нямаше никакви уреди за изследване на неутронни звезди; вместо това термоядреният двигател беше достатъчно мощен за всеки боен космически лайнер от Джинкс. Моят кораб, който нарекох „Небесна светлина“, можеше да развие скорост до 30 g, без да се нарушават изискванията за безопасност.

Имаше и лазерно оръдие, достатъчно голямо, за да пробие дупка през луната на „Наше дело“. Пупетирът искаше да направи всичко, за да се чувствам в безопасност, и беше постигнал целта си, защото така можех и да бягам, и да се бия. Особено да бягам.

Прослушах няколко пъти последното съобщение на Ласкин. Техният невъоръжен кораб беше излязъл от хиперпространството на 1 милион мили от БВС-I. Изкривяването на пространството, причинено от гравитацията на звездата, би им попречило да го направят на по-малко разстояние. Докато съпругът ѝ пълзъл през централната тръба за проверка на апаратурата, Соня Ласкин се е свързала с Института за Познание.

„...още не можем да я видим с просто око, но можем да видим къде се намира. Всеки път, когато зад нея премине някоя звезда, появява се малък пръстен светлина. Момент, Питър вече е готов да използва телескопа...“

След това масата на звездата прекъснала хиперпространствената връзка. Това се е очаквало и никой не се разтревожил – поне тогава. По-късно поради същата причина не са могли да избягат в хиперпространството от „нещото“, което ги е нападнало.

Когато спасителните отряди намерили кораба, работели само радарът и кинокамерите. Те не можаха да ни кажат нещо особено. В кабината не е имало камера, а камерата на носа ни показва само за секунда замъгленото от скоростта изображение на неутронната звезда. Тя представляваше безформен оранжев диск – точно същия цвят като горяща жарава, ако въобще познавате някой, който да

може да си позволи да гори дърва. Тази звезда е била неутронна от дълго време.

– Няма нужда да боядисвате кораба – казах на президента на „Дженерал Продъктс“.

– Не трябва да правите такова пътешествие с прозрачни стени – ще се побъркате.

– Не съм новак. Към подлудяващата гледка на голото космическо пространство не изпитвам нищо, освен умерен и все по-отслабващ интерес. Сега искам да съм сигурен, че нищо не се промъква към мен изотзад.

Последният ден преди излитането седях в бара на „Дженерал Продъктс“. Вече се бях примирил с факта, че барманът-пупетир прави коктейлите ми в устата си. Наистина, правеше ги добре. Из бара, на групи по двама или трима стояха пупетири; имаше и няколко хуманоида за разнообразие. Все пак часът на най-големия наплив още не беше дошъл и заведението беше полупразно.

Бях доволен от себе си. Платени са всичките ми дългове – въпреки че там, където отивах, това нямаше да има значение. Щях да тръгна без никакви средства; без нищо, освен кораба.

Общо взето, измъквах се добре от доста трудното положение, в което бях попаднал. Надявах се, че ще ми допадне ролята на богат изгнаник.

Сепнах се, когато новодошлият посетител седна срещу мен. Той беше чужденец за „Наше дело“, мъж на средна възраст, със снежнобяла асиметрична брада, облечен в скъп черен костюм. Придадох ледено изражение на лицето си и понечих да стана.

– Седнете, господин Шефър.

– Защо?

Той ми обясни защо, като ми показа син диск – личен знак на служител към правителството на Земята. Огледах знака не защото бих познал ако беше фалшив, просто исках да покажа, че съм нащрек.

– Казвам се Зигмунд Осфелър – каза правителственият служител. – Искам да ви кажа няколко думи, засягащи договора ви с „Дженерал Продъктс“.

Без да кажа нищо, кимнах с глава.

– Всъщност, получихме звукозапис на устното ви договаряне. Там забелязах някои интересни неща. Господин Шефър, наистина ли ще се подложите на такъв риск само за 500 000 хиляди „звезди“?

– Ще получа два пъти по-голяма сума.

– Но за вас ще остане само половината от нея. Останалото отива за изплащане на дългове. Освен това не забравяйте данъците. Но това няма значение. Друго ми дойде на ум. Един космически кораб не е дреболия, а вашият е много добре въоръжен и има мощен двигател. Отличен боен кораб, ако решите да го продадете.

– Но той не е мой.

– Има някои, които не биха се интересували от това – например на Канион или отцепническата партия на Уондърленд.

Не казах нищо.

– Или може би имате намерение да започнете кариера на космически пират? Пиратството е рискована работа, дори не вземам тази идея сериозно под внимание.

Не бях и помислял за пиратство, но трябваше да се откажа от Уондърленд.

– Ето какво искам да ви кажа, господин Шефър. Един единствен предприемчив човек, при условие, че е достатъчно нечестен, би могъл да нанесе на репутацията на човечеството из целия Космос огромна вреда. Голяма част от правителствата на различните космически цивилизации намират за необходимо да контролират действията на своите поданици. Ние не правим изключение. Дойде ми на ум, че вие можете да не отидете с кораба си до неутронната звезда, че имате намерение да отидете другаде и да го продадете. Пупетириите не произвеждат военни космически кораби. Те са пацифисти. Вашата „Небесна светлина“ е уникална... Поради тази причина помолих „Дженерал Продъктс“ да ми позволят да монтирам в „Небесна светлина“ бомба с дистанционно управление. Тъй като тя се намира вътре в корпуса, той няма да може да ви защити. Монтирах я днес следобед. Вижте сега! Ако до една седмица не се обадите, ще взривя бомбата. На разстояние една седмица хиперпространствено преместване оттук има няколко обитаеми свята, но всички те признават върховенството на Земята. Ако избягате, след една седмица ще трябва да изоставите кораба. Не ми се вярва да се приземите на някой необитаем свят. Ясно ли е?

– Ясно.

– Ако смятате, че се лъжа по отношение на вашите намерения, подложете се на изследване с детектор на лъжата и ми го докажете. Ако го направите, можете да ми ударите плесница и аз най-вежливо ще ви се извиня за безпокойството.

Поклатих глава. Той стана, поклони се и ме остави да седя в креслото напълно изтрезнял.

* * *

От камерите на Ласкин бяха извадени четири филма. В оставащото ми време ги гледах няколко пъти, без да откроя нещо необичайно. Ако корабът им е минал през газов облак, ударът при сблъскването би могъл да убие двамата Ласкин, но би имало триене, а във филмите не забелязах следи от загряване. Ако ги е нападнало нещо живо, трябва да е било невидимо за радара и за цялата останала апаратура. Ако термоядрените двигатели случайно са се включили – вече се залавях за сламки – би трябвало да има светлинни следи във филмите.

Близко до БВС-I са се появили мощни магнитни полета, но те не биха могли да причинят никаква вреда – корпусите на „Дженерал Продъктс“ са непроницаеми за тях. Не би могла да проникне и топлината, освен в определени, видими за апаратурата части от спектъра. Мнението ми за корпусите, произвеждани от „Дженерал Продъктс“, е доста противоречиво, но никога не ми е харесвало скучното еднообразие на дизайна им. Може би се дразнех от факта, че „Дженерал Продъктс“ държеше почти пълен монопол върху производството на корпуси за космически кораби, а собствениците ѝ не бяха човешки същества. Въпреки това, ако трябваше да поверя живота си да речем на яхтата „Синклер“, която видях в магазина, бих предпочел да отида в затвора.

От трите възможности, между които можех да избирам, едната беше затворът. Е, там винаги можех да вляза. Осфелър би се погрижил за това.

Другата беше бягството с „Небесна светлина“. Нито едни свят не би ме приел – факт! Разбира се, ако можех да намеря на

разстояние една седмица от „Наше дело“ някой неоткрит свят, подобен на Земята...

Как ли пък не! Винаги бих предпочел БВС-I пред това.

III

Стори ми се, че проблясващото кръгче светлина става по-голямо, но не бях сигурен, защото се появяваше рядко. БВС-I не можеше да се види дори с телескопа. Отказах се от наблюденията, настаних се удобно и зачаках.

Докато чаках, спомних си за едно лято, което преди много години прекарах на Джинкс. Имаше дни, когато не можехме да излизаме навън, защото през облаците върху земята се процеждаше синьобялата светлина на тамошното слънце. Забавлявахме се като пълнехме балончета и вода и ги пускахме върху тротоара от третия етаж. Те се пръскаха и правеха красиви водни шарки, които обаче изсъхваха твърде бързо. Започнахме да слагаме по малко мастило във всяко балонче, преди да го напълним с вода, и шарките се задържаха.

Когато креслата са се откъснали от местата си, Соня Ласкин е седяла в едното от тях. Пръските кръв показваха, че Питър се е ударил в гърбовете на креслата също като балонче с вода, пуснато от голяма височина.

Какво може да проникне през корпус на „Дженерал Продъктс“?

Още десет часа падане.

Откопчах предпазната мрежа и тръгнах да направя проверка на апаратурата. Централната тръба беше широка един метър – напълно достатъчно, за да мога да се промъквам през нея при безтегловност. Най-отдолу се намираше тръбата на термоядрения

двигател, отляво лазерното оръдие, отдясно бяха люковете, водещи към жироскопите, батериите, генератора, системата за регенерация на въздуха и хиперпространствените двигатели. Всичко беше в ред – всичко освен мен. Чувствавах се тромав и несръчен; скоковете ми бяха или твърде къси, или твърде дълги. При кърмата нямаше място да се обърна и петнадесет метра трябваше да се движа с краката напред до една странична тръба.

Оставах шест часа, а още не можех да намеря неутронната звезда. Вероятно щях да я видя само за момент, преминавайки покрай нея със скорост, по-голяма от половината скорост на светлината.

Звездите ставаха ли сини?

След четири часа вече бях сигурен, че стават сини. Толкова висока ли беше скоростта ми? В такъв случай тези отзад би трябвало да са червени. Двигателите закриваха гледката зад мен. Използувах жироскопите. Корабът се завъртя необичайно мудно. Звездите зад мен бяха сини, не червени. Около мен имаше само синьо-бели звезди.

Представете си, че светлината попада в страшно стръмен гравитационен кладенец. Тя няма да увеличи скоростта си. Светлината не може да се движи по-бързо, но може да придобие още енергия и да увеличи честотата си. С приближаването ми към БВС-I светлината падаше все по-силно върху кораба.

Продуктувах това на диктофона. Май че той беше най-добре защитеният пункт в кораба. Реших да го използвам и да заслужа парите, които ми плащаха за този полет, сякаш наистина очаквах да

си ги получа. Вътре в себе си само се чудех колко интензивна щеше да стане светлината.

„Небесна светлина“ беше заела положение, при което оста ѝ сочеше неутронната звезда. Мислех, че след маневрата бях останал на предишната орбита. Отново използвах жирокопите. Корабът реагира още по-мудно от преди. Движеше се вяло до половината на обръщането, а след това като че ли автоматично се върна в предишното си положение. Сякаш „Небесна светлина“ предпочиташе оста ѝ да е насочена точно към центъра на неутронната звезда.

Това никак не ми хареса.

Отново опитах същата маневра и отново „Небесна светлина“ ми се противопостави. Този път обаче имаше нещо ново – изпитвах нечие притегляне.

Откопчах предпазната мрежа и паднах с главата надолу в носа.

Притеглянето беше слабо, около 0,1 g. Приличаше повече на потъване в мед, отколкото на падане. Покатерих се обратно в креслото и се прикрепих с мрежата. Когато включих диктофона, висях с лицето надолу. Разказах случилото се с такива детайлни подробности, че евентуалните ми слушатели биха се усъмнили в здравия ми разсъдък. Завърших с: „Мисля, че именно това се е случило на Ласкин. Ако притеглянето се увеличи, ще се върна назад.“

Казах „мисля“, но въобще не се и съмнявах в това. Странното леко привличане беше необяснимо. Нещо необяснимо беше убило Питър и Соня Ласкин. Точно това трябваше да се докаже.

Около мястото, където би трябвало да се намира неутронната звезда, другите звезди приличаха на радиално размазани петънца блажна боя. Те светеха със сърдита болезнена светлина. Висях с главата надолу в мрежата и се опитвах да мисля.

Измина цял час, преди да стана напълно сигурен. Притеглянето се усилваше. Оставаше ми още един час падане.

Нещо притегляше мен, а не притегляше кораба.

Не, това беше глупост. Какво можеше да ме докопа през корпуса на „Дженерал Продъктс“? Сигурно беше точно обратното. Нещо тласкаше кораба, тласкаше го встрани от курса му.

Ако станеше по-опасно, за компенсация можех да използвам двигателя. Междувременно корабът беше отблъскван от БВС-I и това ми допаднаше.

Но ако грешех, ако корабът не беше никак си оттласкван встрани от БВС-I, термоядреният двигател щеше да накара „Небесна светлина“ да се сблъска с доста солидна буца неутроний.

И защо не се беше включил вече двигателят? Ако корабът се отклоняваше от курса, автопилотът трябваше да вземе мерки. Уредът, измерващ ускорението беше в ред. Когато проверих апаратурата, нямаше му нищо.

Можеше ли нещо да тласка кораба, а мен да не засяга?

Пак се стигаше до изходния пункт – какво може да проникне през корпуса на „Дженерал Продъктс“?

По дяволите теорията, казах си наум. Трябва да се измъквам от тук. Пред диктофона произнесох: „Притеглянето се увеличи опасно. Ще се опитам да изменя орбитата си.“

Разбира се, щом насочех кораба встрани, към ускорението на „силата Х“, щях да прибавя и моето собствено. Щях да се поизмъча, но можех да издържа за известно време. Ако се приближех на една миля от БВС-I, щях да свърша като Соня Ласкин.

Тя сигурно е висяла с лицето надолу в мрежа като моята; висяла е, докато налягането се е повишавало и мрежата се е впивала в плътта ѝ; висяла е, когато мрежата се е откачила; врязала се е в носа на кабината и е лежала премазана, когато „силата Х“ е късала креслата им и ги е смачквала отгоре ѝ.

Включих жирокопите. Оказа се, че не бяха достатъчно мощни, за да обърнат кораба. Опитах три пъти. Всеки път корабът се завърташе на около 50 градуса и оставаше неподвижен, докато воят на жирокопите ставаше по-силен и по-силен. Освободен, той веднага заемаше предишната си ориентация. Носът сочеше неутронната звезда и това положение не можеше да се промени.

След половин час „силата Х“ превиши 1 g. Главата ми се пръскаше от болка. Още малко и очите ми щяха да изскочат от орбитите си. Не знаех как би ми подействувало, ако изпуших една цигара, но няхах възможност да го направя. Пакетът „Фортунадос“ беше паднал от джоба ми, когато паднах в носа. Там си и стоеше, на метър от протегнатите ми пръсти – живо доказателство, че „силата Х“ въздействуваше и върху други обекти, освен върху мен самия. Просто възхитително!

Не можех да издържам повече. Трябваше да използвам двигателя дори с риск той да ме изстреля право в неутронната звезда. Придвижвах ръчката напред, докато достигнах почти в безтегловност. Кръвта, която се беше събрала в крайниците ми, се

върна на мястото си. Циферблатът, показващ ускорението, беше спрял на 1,2 g. Проклех тази дяволска машинка!

Пакетът цигари плуваше насам-натам в носа. Сетих се, че ако засилех още малко тягата, той ще дойде при мен. Направих опит. Пакетът заплува към мен и аз се присегнах но като живо същество той ускори движението си и избегна ръката ми. Когато премина край ухото ми, присегнах се отново, но той пак се движеше твърде бързо. Като се вземе предвид, че всичко се намираше в безтегловност, този пакет се движеше дяволски бързо! Премина през вратата в стаята за почивка, набра още скорост и изчезна от погледа ми, щом влезе в централната тръба. Няколко секунди по-късно чух силно избумтяване.

Но това беше направо побъркващо! „Силата Х“ вече предизвикваше прилив на кръв в лицето ми. Извадих запалката си, изпънах ръка и я пуснах. Тя леко падна в носа на кабината. А пакетът „Фортунадос“ беше избумтял, сякаш го бях пуснал от последния етаж на някоя сграда!

Побутнах напред ръчката. Шумът на двигателя ми напомни, че ако се опитвах да продължавам по същия начин през целия път, можех да подложка корпуса на „Дженерал Продъктс“ на най-тежкото изпитание, което дотогава му беше правено – сблъскване с неутронна звезда при скорост 150 000 мили в секунда.

При 1,4 g запалката заплува към мен. Оставих я да си лети. Когато стигна вратата, ясно видях как ускорява движението си. Върнах ръчката назад. Намаляването на тягата рязко ме дръпна напред, но успях да задържа лицето си обърнато към вратата. Запалката забави движението си, поколеба се при входа на

централната тръба, но реши да премине. Наострих уши за звука и подскочих, когато целият кораб прогърмя като гонг.

Уредът, измерващ ускорението, се намираше точно в центъра на масата на кораба. Ако не беше там, самата маса на кораба можеше да отклонява стрелката му; но пупетирите бяха мании на тема прецизност и това беше изключено.

Почетох диктофона с няколко бързи забележки и се захванах да изготвя нова програма на автопилота. За щастие това, което исках, беше доста просто. „Силата Х“ все още оставаше неизвестна за мен, но вече бях разбрал по какъв начин действа. Всъщност можеше и да успея да оживея.

Звездите бяха свирепи сини, а тези, които бяха близо до БВС-I – деформирани на чертички. Мислех, че вече можех да я забележа – малка, неясна и червена, но може би само си въобразявах. След двадесет минути щях да я заобиколя. Двигателят гърмеше зад гърба ми и практически се намирах в безтегловност. Откопчах предпазната мрежа и се отделих от креслото. Лек тласък назад и невидими ръце ме сграбчиха за краката. Пръстите ми бяха вкопчени в облегалката на креслото. Натискът трябваше да спадне бързо. Програмирах бях автопилота да намали тягата от 2 g до 0 g през следващите две минути. Всичко, което трябваше да направя, беше да успея да се задържа в централната тръба – в центъра на масата на кораба, когато тягата спаднеше на нула.

Нещо все пак проникваше през корпуса на „Дженерал Продъктс“. Психокинетична форма на живот, заселена на слънце с диаметър 12 мили? Но как би могло нещо живо да издържи такава гравитация?

Може би нещо се е установило на орбита около БВС-I. В открития Космос имаше живот, например спори на растения. Можеше да съществуват и други форми на живот, все още неоткрити от нас. Не ме засягаше, дори и самата БВС-I да беше живо същество. За мен това нямаше никакво значение. Вече знаех какво се опитваше да направи „силата X“ – да разкъса кораба.

Натискът върху пръстите ми беше изчезнал. Отблъснах се назад и се приземих с присвити крака върху задната стена. Коленичих до вратата, гледайки назад (надолу). Когато настъпи безтегловност, промъкнах се в стаята за почивка и погледнах напред (надолу) в носа.

Гравитацията се променяше по-бързо, отколкото ми харесваше. С приближаването на най-важния момент „силата X“ растеше, а компенсиращата реактивна тяга на двигателите намаляваше. „Силата X“ се опитваше да разкъса кораба. При това тя дърпаше носа напред със сила 2 g, а опашката назад, също с 2 g. В резултат в центъра на масата тя беше равна на нула, поне аз така се надявах. Цигарите и запалката се бяха държали така, сякаш с всеки сантиметър от придвижването им назад силата, която ги движеше, непрекъснато се увеличаваше.

Диктофонът остана напълно недостижим на 15 метра под мен. Ако имаше да казвам още нещо на „Дженерал Продъктс“ ще трябваше да им го кажа лично. Може би щях да имам тази възможност, защото знаех коя беше „силата X“.

Това беше силата на прилива.

Двигателят беше изключен и аз се намирах в центъра на кораба. Изкривеното положение на тялото ми започна да става неудобно. До перихелия на орбитата оставаха още 4 минути.

Нещо изпращя в кабината под мен, не можех да видя какво, но добре виждах червеното петно на БВС-I да блести сред сини радиално разположени чертички, също като фенер на дъното на кладенец. Отстрани, между тръбите, резервоарите и другите уреди, сините звезди светеха в очите ми с почти виолетова светлина. Страхувах се да гледам дълго, защото ми се струваше, че могат да ме ослепят.

В кабината сигурно е имало стотици гравитационни сили. Успях дори да почувствувам промяна във въздушното налягане. На тази височина – 50 метра над командната кабина – въздухът беше доста разреден.

Внезапно червеното петно бързо започна да нараства. Удари моят час. Червеният диск като че подскочи към мен, корабът се залюля, аз поех дълбоко въздух и затворих очи. Нежно, но със страшна непоколебимост някакви гигантски ръце ме сграбчиха за ръцете, краката и главата и се опитваха да ме разкъсат на две. В този момент в ума ми проблесна, че Питър Ласкин е загинал точно така. Направил е същите догадки като мен, опитал се е да се скрие в централната тръба, но се е подхлъзнал. Както се подхлъзвах и аз...

Когато отворих очи, червеното кълбо изчезваше в чернотата на Космоса.

IV

Пупетирът – президент на „Дженерал Продъктс“, настоя да вляза в болница и да остана под наблюдение. Не се противопоставих. Ръцете и лицето ми горяха, появяваха се мехури и боляха, като че ли бях пребит. Почивка и нежни, любящи грижи – точно това ми беше необходимо.

Когато сестрата дойде да съобщи, че имам посетител, по особеното изражение на лицето ѝ се досетих кой беше.

– Какво може да проникне през корпусите на „Дженерал Продъктс“ – попитах аз.

– Надявах се, че вие ще ми кажете – президентът се беше отпуснал на единствения си заден крак и държеше пръчица, изпускаща зелен дим с миризма на тамян.

– И ще ви кажа. Гравитацията.

– Беовулф Шефър, не се шегувайте с мен. Работата е от жизнено важно значение.

– Не се шегувам. Вашата планета има ли луна?

– Сведенията по този въпрос не подлежат на разгласяване.

Пупетирите са страхливи. Никой не знае откъде идват и надали някой ще може да открие това.

– Знаете ли какво се случва, когато някоя луна се приближи твърде близо до планетата, около която се върти?

– Разпада се на парчета.

– Защо?

– Не знам.

– От приливната сила.

– Какво е приливна сила?

Охо! – казах си на ум.

– Ще се опитам да ви обясня. Спътникът на Земята – Луната, има диаметър 2000 мили. Тя не се върти спрямо Земята. Представете си два камъка на Луната – единият в най-близката точка до Земята, а другият в най-далечната. Не е ли очевидно, че ако не им въздействува някаква сила, те ще се разлетят встрани? Те обикалят по две различни, забележете – концентрични орбити с две хиляди мили разлика в диаметрите. Въпреки това тези камъни са принудени да се движат с една и съща орбитална скорост.

– Този отвън се движи с по-голяма скорост.

– Точно така. Значи има сила, която се опитва да разкъса Луната, а собствената ѝ гравитация предотвратява това. Приближете Луната до Земята, и тези два камъка просто ще се разлетят встрани.

– Разбирам. Значи този „прилив“ се е опитвал да разкъса кораба ви. Бил е достатъчно силен, за да откъсне противоускорителните кресла от местата им в кораба на Института за Познание.

– И да смачка хората. Представете си го. Носът на кораба ми беше само на 7 мили от центъра на БВС-I, а кърмата – 90 метра по-назад. Ако не бяха свързани, биха се разлетели по съвсем различни орбити. Когато и аз бях достатъчно близо, главата и краката ми се опитаха да направят същото.

– Разбирам. Козината си ли ще сменяте?

– Какво??!

– Забелязах, че на петна губите външната си обвивка.

– О, това ли! Получих лоши изгаряния от излагането на звездната светлина.

Двете му глави се спогледаха и примигнаха. Може би това движение беше за тях същото, както за нас повдигането на раменете. Пупетирът каза:

– Остатъкът от вашето възнаграждение депозирахме в банката на „Наше дело“. Някой си Зигмунд Осфелър, хуманоид, замрази сметката ви, докато изчислят данъците, които дължите.

– Това трябваше да се очаква.

– Ако се съгласите да говорите с репортерите още сега и им обясните какво се е случило с кораба на Института, ние ще ви платим 10 000 „звезди“. Ще платим в брой, така че да можете да ги използвате веднага. Това е спешно. Появиха се някои слухове.

– Доведете ги – казах аз и като че ли случайно се досетих за това, добавих. – Мога също да им кажа, че вашата планета няма луна. От това би се получило добро заглавие.

– Не разбирам – двете дълги шии се бяха отдръпнали назад и пупетирът ме наблюдаваше като двойка питони.

– Бихте знаели какво е прилив, ако имяхте луна. Не сте успели да избегнете тази грешка.

– Какво ще кажете за...

– ...един милион „звезди“? Бих бил очарован. Даже съм готов да подпиша и договор, ако в него се споменава какво прикриваме. Как ви се харесва вие да бъдете изнудван?

За мира и за любовта

Фантастичен разказ

Фред Сейберхеген

Кер глътна таблетката и се размърда в креслото. Мъчеше се да се намести по-удобно, независимо от болката, която го пронизваше и предвещаваше близката агония. После настрои радиопредавателя и каза на висящия в пустотата странствуващ космолет.

– Аз нямам оръжие. Идвам с мир. Искам да преговарям с теб.

Почака. В каютата на малкия едноместен кораб бе тихо. Локаторът известяваше: до обекта има още еди-колко си светлинни секунди. На думите, изпратени до него, космолетът изобщо не реагира, но Кер бе сигурен, че са го чули.

Някъде много далеч остана звездата, която той наричаше Слънце, назад остана и неговата родна планета – земна колония, основана преди сто години. Самотно селище в самия край на Галактиката. Досега войната, която машините-берсеркери водеха срещу всичко живо, стигаше до тук само с далечния ужас от последните известия. Единственият боен космически кораб, с който колонията разполагаше, беше изпратен да се присъедини към прикриващата подстъпите към Земята ескадра на Карлсен, когато научиха, че берсеркерите са се насочили натам. А сега врагът се появи тук и обитателите на планетата, на която живееше Кер, с трескава бързина подготвиха още два кораба. Но те едва ли ще могат да устоят срещу берсеркера. А засега...

* * *

Като се приближи до противника на един милион мили, Кер установи, че берсеркерът бе спрял: той сякаш изчакваше, висейки в пустотата, в орбита около лишен от атмосфера планетоид, до повърхността на който имаше само няколко дни полет.

– Аз нямам оръжие – отново предаде Кер. – Искам да преговарям с теб, а не да ти причиня вреда. Ако тук бяха тези, които са те построили, щях да се опитам да поговоря с тях за мира и за любовта. Чуваш ли ме?

Кер беше сигурен, че машината разбира думите му. Всички машини-берсеркери знаеха универсалния космичен език – бяха го научили от пленените хора или една от друга. И той не лъжеше, когато казваше, че би искал да поговори за любовта с неизвестните Строители. Злобата, отмъщението, старите разпри – всичко това изглеждаше на умиращия Кер дреболия, която не заслужава внимание. Но на борда на машината Строители нямаше: берсеркерите бяха построени може би тогава, когато хората на Земята са ходели още на лов за мамути. Строителите изчезнали отдавна, загубили се в пространството и времето заедно с онези, които някога са били техни врагове.

Неочаквано машината отговори:

– Малък кораб, приближи се към мен, без да променяш скоростта и курса. Когато изкомандувам, ще спреш.

– Да – отвърна Кер.

Гласът му трепна, макар че той очакваше отговор. Разтърси го този отговор: накъсано, механично възпроизвеждане на заимствувани от някого думи. По всяка вероятност могъщите

средства за унищожение, които можеха да погубят всичко живо на цяла планета, сега бяха насочени към него. Но смъртта не е най-страшното, което може да го очаква, ако макар само една десета част от всичко, което се разказваше за хората, попаднали в плен на берсеркерите, отговаря на истината. Кер си наложи да не мисли за това.

* * *

– Спри. Чакай на място.

Кер моментално се подчини. На екрана се показва движеща се точка – нещо с размерите на собствения му кораб се отдели от гигантската крепост, висеща върху черната завеса на небето.

Дори от тук той виждаше белезите и вдлъбнатините от удари по тялото на берсеркера. По време на дългите си безсмислени галактически странствувания всички тези древни машини бяха получили много повреди. Но такава развалина дори сред тях беше изключение.

Ракетата, изпратена от берсеркера, спря до кораба на Кер.

– Отвори! – изръмжа радиото. – Аз трябва да те претърся.

– А после ще ме изслушаш ли?

– После ще те изслушам.

Кер отвори шлюза и се отдръпна, за да даде път на гостите – няколко робота. Те изглеждаха също така стари, както стопанина си. Наистина, тук-там у някои от тях лъщяха нови детайли. Роботите претърсиха Кер и преобърнаха цялата каюта; при работата един от механизмите засече и събратята му трябваше да го измъкнат, едва ли не влачейки го навън.

В каютата остана още един робот – тромаво съоръжение, снабдено с две ръце, както у човека. Веднага щом шлюзът се затвори след другите роботи, той се плъосна в пилотското кресло и насочи кораба към берсеркера.

– Спрете! – завика Кер. – Та аз не съм пленник!

Думите му останаха без отговор. Изпаднал в ужас, Кер хвана робота-пилот, мъчейки се да го смъкне от креслото. Но той вдигна бавно металната си длан и я опря на гърдите му. Кер загуби равновесие и увлечен от изкуствената сила на тежестта, се строполи по гръб, като удари главата си в стената.

– Почакай няколко минути. Сега ще започнем да говорим за любовта и мира – каза гласът от радиото.

* * *

Кер погледна през илюминатора и видя, че корабът се приближава към грамадата на берсеркера. Корпусът на гиганта изглеждаше покрит с язви, побитите места, подутините и застиналите следи от разтопен метал заемаха цели квадратни мили.

Скоро след това в корпуса се отвори някакъв люк и корабът на Кер се насочи към него, следвайки спомагателната ракета в тъмната дълбина.

Зад стъклото на илюминатора сега бе тъмно като в рог. Кер усети лек тласък като при швартоване. Роботът-пилот изключи двигателя, обърна се към Кер и със скърцане започна да се надига от креслото. И изведнъж нещо вътре в него засече. Вместо спокойно да се изправи, пилотът стана рязко, разпери ръце, сякаш искаше да запази равновесие, и тежко рухна на палубата. В продължение на

половин минута едната му ръка извършваше безразборни движения, след което той застина в нелепа поза.

Настъпи тишина и Кер помисли, че щастлива случайност го направи отново господар на каютата му. Какво да предприеме?

– Излез! – произнесе спокойният скърцащ глас. – Към твоя шлюз е прикрепен тунел, пълен с въздух. Ще минеш по тунела в... е, накъсо в помещението, където ние ще говорим за мира и любовта.

Кер потърси с очи копчето с надпис „Ц-форсаж“. В околностите на Слънцето беше забранено да се използва това копче. Дори близостта на много по-малката маса на берсеркера превръщаше Ц-форсажа в чудовищно оръжие.

Кер не се страхуваше от внезапната катастрофа; в последна сметка мислеше, че не се страхува. Къде по-реална беше другата смърт – бавна и мъчителна. Отново си спомни страшните истории, които бе чувал. Не можеше и да помисли да излезе навън. Не, по-добре... Той прекрачи падналия робот и протегна ръка към пулта.

– Мога да разговарям с теб от тук – каза той, като с всички сили се мъчеше да запази спокойствие.

Изминаха десет секунди и берсеркерът отговори:

– Твоят Ц-форсажен двигател е снабден с предпазно блокиране. Нищо няма да излезе. Ти няма да можеш да ме взривиш заедно със себе си.

– Може би имаш право – възрази Кер. – Но ако автоматиката включи, корабът ще бъде изхвърлен от центъра на твоята маса и ще пробие обвивката ти. А тя и без това е в лошо състояние. Допълнителните повреди съвсем не са ти от полза.

– Ти ще загинеш!

– Да? – каза Кер. – Може би. Рано или късно аз все едно ще умра. Но аз дойдох при теб не да умирам или да се бия. Аз дойдох да поговоря с теб, ние трябва да се опитаме да стигнем до разбирателство.

– До какво разбирателство?

Като въздъхна дълбоко, Кер потърка челото си и започна да излага доводите, които той толкова пъти си бе повтарял. Пръстите му застинаха над пусковото копче, а очите му непрестанно следяха уредите, които при обикновени условия регистрираха приближаването на метеорити.

– Аз мисля – започна той, – уверен съм... че военните действия против човечеството са резултат на някаква ужасна грешка. Кажете ми, какво лошо сме ти сторили, на теб и на подобните ти?

– Моят противник е животът – каза берсеркерът. – Животът е зло.
Пауза.

Кер се овладя и продължи спокойно:

– Според нас злото си ти. Ние искаме ти да станеш добра машина, полезна машина, такава, която да помага на хората, а не да ги убива. Нима създанието не е по-висока цел от разрушението?

Отново настъпи пауза.

– А с какво ще докажеш – запита машината, – че аз трябва да изменя целта си?

– Преди всичко на теб самия е по-изгодно да помагаш на нас. Никой няма да се съпротивлява, никой няма да ти причинява повреди.

– А не е ли все едно съпротивлявате ли се или не?

Кер опита нещо ново.

– Виждаш ли, по природа живото е по-висше от неживото. А човекът е висша форма на живота.

– Как ще докажеш това?

– Как ще докажа? Ами че много просто. Човекът е надарен с душа.

– Чувал съм това – измърмори берсеркерът. – Вие всички така смятате. Но нима вие самите не определяте душата като нещо недостъпно за разбиране от която и да е машина? И нима няма хора, които изобщо отричат съществуването на душата?

– Да, точно такова е определението на душата. И такива хора има.

– Тогава аз не приемам този довод.

Кер измъкна болкоуспокояваща таблетка и скришом я глътна.

– И все пак – каза той – ти не можеш да докажеш, че душата не съществува. Ти трябва най-малко да допуснеш, че това не е изключено.

– Съгласен съм.

– Нека оставим душата настрана. Да поговорим за физическата и химическата организация на живото. Имаш ли представа колко фино и сложно е организирана дори една единствена клетка? А в мозъка ни те са милиарди. Не можеш да не признаеш, че ние, хората, сме снабдени с удивителни по съвършенството си компютри, които на всичко отгоре се помещават в много малък обем.

Този път мълчанието продължи дълго. Кер почувства, че гърлото му пресъхна, сякаш спорът продължаваше вече много часове.

– Към такава хипотеза още не съм прибягвал – внезапно каза гласът. – Но ако устройството на разумното живо същество е наистина толкова сложно, възможно е, да, възможно е висша цел на машината да бъде служенето на живота.

– Ти можеш да бъдеш сигурен – започна Кер, – че нашето физическо устройство е извънредно сложно.

Той не улавяше точно хода на мислите на машината, но това нямаше значение само да спечели тази шахматна партия. Да удържи победа в играта за Живот! Пръстите му, както преди лежаха върху копчето на Ц-форсажа.

Гласът каза:

– Ако можех да изследвам няколко живи клетки...

Кер трепна, затрепери и стрелката на регистратора на метеорити. Нещо приближаваше към корпуса на кораба му.

– Спри! – извика той. – Не мърдай! Или ще те унищожа!

Гласът на машината както преди беше невъзмутим и спокоен.

– Не се паникьосвай. Това е някаква случайност. Аз нямам нищо общо с това. Аз съм повреден... механизмите ми не са сигурни. Искам да кацна на този приближаващ се планетоид, за да получа метал и да започна ремонт.

Стрелката на регистратора постепенно се успокои.

Берсеркерът изрече:

– Ако можех да изследвам няколко живи клетки на разумно същество, вероятно бих получил необходимите аргументи в полза на твоето предположение... или против него. Ти можеш ли да ми осигуриш такива клетки?

Сега мълчеше Кер. Най-после отвърна:

– Единствените човешки клетки, които има на моя кораб, са моите собствени. Моля – той се изкашля, – аз мога да ти дам от тях.

– Ще ми бъде достатъчен половин кубически сантиметър; доколкото знам, за теб това не е опасно. Аз не искам частица от мозъка ти. Освен това, доколкото разбирам, ти би искал да избегнеш усещането, наречено болка. Готов съм да ти помогна... ако мога.

Дали берсеркерът няма намерение да прибере до някакво упойващо средство? Не, това би било много просто. Подбудите на машините са ирационални. Коварството им е непредсказуемо.

Кер продължаваше играта, като не даваше вид, че е заподозрял нещо нередно.

– Аз имам всичко необходимо. Впрочем, искам да те предупредя, че това съвсем няма да отвлече вниманието ми от пулта и управление.

Извади комплект хирургически инструменти, взе още две болкоуспокояващи таблетки и се зае внимателно да реже със стерилния скалпел. Някога той се беше занимавал малко с биология.

Когато разрезът беше защит и раната превързана, Кер проми парчето тъкан и го сложи на дъното на една епруетка. После, стараяйки се да не отслабва вниманието си нито за миг, той изтегли лежащия на пода робот в шлюза и го остави там заедно с епруетката. След известно време чу как нещо влезе в шлюза и отново излезе.

Кер взе възбуждаща таблетка. Навярно болката ще се появи отново, но той трябва да бъде нащрек.

* * *

Изминаха два часа. Кер си наложи да изяде част от неприкосновения хранителен запас и остана да чака, без да сменя очи от таблото.

Май че беше задрямал. Когато твърдият нежив глас заговори отново, Кер дори подскочи от изненада: бяха минали почти шест часа.

– Можеш да се връщаш – изскърца гласът. – Съобщи на живите същества, които управляват вашата планета, че след ремонта аз ще стана техен съюзник. Аз изучих твоите клетки. Ти си прав. Човешкият организъм наистина е най-висшето постижение във вселената и моето предназначение е да ви помагам. Изразих ли се достатъчно ясно?

Кер бе обхванат от някакво вцепенение.

– Да – промърмори той. – Да, да.

Нещо огромно меко бутна кораба му. В илюминатора той отново видя звездите и разбра, че гигантският люк, през който бе влязъл, бавно се отваря.

* * *

Когато за последен път Кер видя берсеркера, той се движеше по посока към планетоида, сякаш наистина искаше да кацне. Той не преследваше кораба му.

Кер се откъсна от екрана и погледна към вътрешния люк на шлюза. Сякаш не му се вярваше. Завъртя дръжката, в шлюза със свистене нахлу въздух. Кер влезе в шлюза. Роботът бе изчезнал, епруветката с тъканта – също. Кер с облекчение въздъхна, затвори шлюза и дълго стоя до илюминатора, съзерцавайки звездите.

След едно денонощие започна да намалява скоростта. До къщи бе още далеч. Ядеше, спеше, теглеше се, гълташе таблетки, разглеждаше се в огледалото. После отново с голям интерес, сякаш виждаше нещо отдавна забравено, разглеждаше звездите.

Два дена по-късно силата на притеглянето изведе кораба на елиптична орбита около неговата родна планета. Когато огромната ѝ маса закри кораба от планетоида, където бе акостирали берсеркерът, Кер включи радиопредавателя.

– Ей, там, на Земята! – Той замълча. – Добри новини!

– Следяхме те, Кер, Какво стана?

Разказа им за срещата с берсеркера.

– Това е засега цялата история – завърши той. – Мисля, че тази машина наистина има нужда от ремонт. Тя е силно повредена. Сега два бойни кораба ще се справят лесно с нея.

– Така ли?

От репродуктора се дочу възбуден спор, после гласът от Земята заговори отново и в него се чувствуваше безпокойство:

– Кер... Ти все още не минаваш на кацане, значи ти самият разбираш... Ние трябва да бъдем внимателни. Машината може да те е измамила.

– Да зная. И дори това падане на робота-пилот е могло да бъде инсценирано. Мисля, че берсеркерът е много похабен и не рискува да встъпи в бой, затова опита да действа по друг начин. Навярно той е пуснал това нещо във въздуха, преди да ме освободи. Или го е оставил в шлюза.

– За какво говориш? Какво нещо?

– Това, което ви безпокои – каза Кер. – Отровата, с която той е искал да унищожи всички ни. Навярно това е някой нов вирус-мутант, създаден срещу тъканта, която аз му дадох. Той разчиташе, че аз ще хукна към къщи, ще успея да се приземя, преди да забележа, и ще разнеса заразата тук. Сигурно си мисли, че първи е измислил биологическото оръжие, че е използвал живот срещу живота, както ние използваме машини срещу машините. Но на него му беше нужен този образец от тъкан, за да създаде вируса. Той нищо не знаеше за нашата биохимия.

– Ти мислиш, че това е вирус? И как ти действа? Усещаш ли болка, искам да кажа по-силна, отколкото преди?

Кер се изви в креслото и погледна графика. Беше го чертал през всички тези дни. Графикът показваше, че болният бе започнал да наддава на тегло. Кер скъса превръзката. Раната се намираше сред голям обезобразен от болестта участък. Но площта на поражението сега бе по-малка, отколкото по-рано, а тук-там се виждаше розова, здрава кожа.

– Ти не отговори, Кер! Как ти действа това нещо?

Кер се усмихна и за пръв път се осмели да изкаже гласно надеждата, която зрееше в душата му.

– Според мен то унищожава моя рак.

Какво е човек?

Фантастичен разказ

Игор Росоховатски

Стенограма на уроци по философия в основното училище от XXII век

Първи урок БЕСНИЯТ

Справка: това се случило още в онези дни, когато целият свят бил развълнуван от съобщението, че в съзвездието Голяма Мечка е избухнала нова звезда. При това, както точно показали уредите, тя не била свръхнова. Сравнително ниската интензивност на излъчването ѝ била регистрирана дори и от нечувствителни уреди, включително и от невъоръженото човешко око. В същото време броячите на частици упорито отказвали да посочат стойности, при които на такива разстояния една звезда става видима. Ако се вярва на показанията им, звездата била мираж, наблюдаван едновременно от десет милиарда души и регистриран от осемдесет милиона фотоапарата.

Два дни след като новата звезда била фотографирана за първи път, тя започнала да пулсира. Радиотелескопите приели от съзвездието Голяма Мечка първия сигнал – трикратно повтаряне на буквата Б.

* * *

– Ще почакам, докато се успокоите – каза Учителя. С тази фраза кой знае защо често започваха уроците поколения негови предшественици.

Момичетата и момчетата обърнаха към него лица, които много си приличаха – на всички бе изписан еднакъв израз на досада и раздразнение. Те сякаш казваха: оставете ни на мира, нима не виждате, че сме заети с нещо много важно – обсъждаме загадката на Голямата Мечка. Изглеждаше като че ли никакви думи не могат да прогонят от лицата им този израз и че трябва наистина за известно време да бъдат оставени на мира.

– Хайде заедно да поговорим за това, което ви вълнува – за загадката на трите Б – предложи Учителя.

Децата се оживиха, лицата им станаха различни – сега изразяваха одобрение, нетърпение, лукавство, вироглавство...

– Днес ние се готвехме да започнем нова философска тема – „Какво е човек“? Нали? – попита Учителя.

– Да – отговори Нетърпеливото момиче. – Но нали ни обещахте да говорим за другото.

– Благодаря, че ми напомни, макар че не съм забравил – каза Учителя. – Темата „Какво е човек?“ ние ще започнем със загадката на Голямата Мечка. Ще ви разкажа за човека, когото всички познавали не по име, а по прякор – Бесния. Този прякор той си заслужил още в училище, когато за пръв път се затворил в кабинета по физика, за да не го накарат да си отиде в къщи. Бил си дал дума, че нито ще яде, нито ще спи, докато не изясни природата на гравитационното поле.

– И какво станало после? – запита Нетърпеливото момиче.

– Наложило се да се откаже от думата си, иначе би умрял от глад и безсъние, без да успее да отговори сам на въпросите си. Но за какво трябвало тогава да умира? Не, такава глупост той не можел да си позволи. Нали му оставало да почака още само два месеца до началото на уроците по темата „Гравитация“, за да разбере как другите са отговорили на тези въпроси. И той решил да почака.

– Правилно – каза Вироглавото момче. – Най-напред трябва да постигнеш своето.

Учителя одобрително кимна на вироглавеца (той правеше така често и никога не спореше с това момче) и продължи:

– Всъщност той бил както всички останали, само...

Той присви очи и въпросително погледна класа. И тутакси Нетърпеливото момиче издума:

– Сигурно искате да кажете: само малко по-учен...

– Как не! – възрази Вироглавия. – Не по-умен, а по-упорит.

– По-смел! – извика момчето с обеления нос.

– Е, не – каза Учителя. – Той бил както всички други. Само че не напразно го били нарекли Бесния. Просто повече се увличал от другите. Всички ние все някога се замисляме защо се раждат и умират хората и звездите, какъв е смисълът на живота и смъртта. Но едни се страхуват да търсят отговорите на тези въпроси, защото трябва да си спомнят за смъртта, за страданията и за болките. Други пък разсъждават така: преди мен хиляди умни глупаци са се опитвали да намерят отговора и не са стигнали до никъде. Защо напразно да си усложнявам живота? Трети не искат да започват търсенията, защото за един живот този въпрос не може да се разреши, а това, какво ще стане после, тях не ги интересува. Има

много, които търсят отговора зрънце по зрънце – всеки в своята област. Страхуват се да мислят за смъртта но все пак мислят. Знаят, че през своя живот няма да успеят да получат отговор, но подготвят почвата за другите. А Бесния бил особен търсач. Той знаел за всичките мъчности, известни на първите, вторите, третите и четвъртите и все пак искал невъзможното – да узнае отговора. Целия. Напълно. Докато е жив.

Той станал философ-експериментатор и затрупал Академията с предложения-проекти. Отхвърляли ги като ненавременни. А когато все пак един от проектите му бил утвърден, Бесния създал за кратко време своя знаменит ускорител за изследване на пространство-времето. И макар че не му разрешавали да извършва нито един рискован опит, той скришом ги правел. Естествено, предпазвал другите, а увеличавал опасността за себе си.

Но сполуката не може да съпътствува вечно човека. Един от опитите станал за него съдбоносен. Бесния бил изваден от експерименталната камера мъртъв. В джоба му намерили бележка, сложена в специален калъф: „В случай, че умра и ако това е възможно, запазете мозъка ми за създаването на първия киборг.“

Изяснило се, че той много преди това си приготвил изкуствено тяло с кибернетични органи на регулация. Точно в това тяло поставили мозъка, невроните на който за щастие не били още загинали от кислороден глад.

Учителя обхвана с поглед обърнатите към него лица на децата и запита:

– Как мислите, с какво започнал своята дейност киборгът, управляван от мозъка на Бесния?

– Той заложил опит – едновременно казаха Нетърпеливото момиче и младият Вироглавец.

– Да, точно същия опит, от който загинал – потвърди Учителя. – Сега, когато имал ново тяло, той не се страхувал нито от високо налягане, нито от ниска температура. Бесния извършил опита и стотици други, още по-опасни, но не се приближил много до целта – до окончателния Отговор. Дошъл ден и Бесния отлетял на кораб с магнитна защита към звезда от класа на червените джуджета. Той сам измислил някои остроумни уреди за изследване на звездата и взел със себе си различна апаратура. И все пак допуснал грешка – не взел под внимание взаимодействието на гравитационните сили. Корабът му рухнал върху звездата...

– И той загинал, без да стигне до целта? – изплашено запита Вироглавото момче.

– Пропуснах да ви кажа, че преди полета той направил магнитна снимка на мозъка си. Цялата му памет била закодирана и записана чрез електромагнитни импулси в кристални блокове. Когато Бесния загинал за втори път, според завещанието му от тези блокове бил създаден изкуствен мозък и поставен в изкуствено тяло. От само себе си се разбира, че в този изкуствен мозък била запазена специфичността на мисленето на Бесния, която била основата на неговата личност. Така Бесния повторно прекрачил през своята смърт, като станал синтезиран човек, сихом.

Той направил ново пътешествие до червеното джудже, като имал пред вид грешката от миналия полет, а после полетял по-далеч, да търси антивещество. За всички свои научни постижения и открития съобщавал на Академията. Изпращаните от него радиодоклади

стигали до Земята понякога след няколко месеца, а понякога и след година. Той съобщавал, че променя своето тяло в съответствие с външните условия. Ако се съдело по формулите, той бил изградил организма си под формата на преплетени енергетични полета, които били способни да пазят и преработват информацията...

– И намерил ли Отговора? – запита Нетърпеливото момиче.

– Не. Все още не – отвърна Учителя. – Но по пътя към него той постигнал безсмъртие и огромно могъщество. Нима това самото не значи вече много?

– И все пак излиза, че засега Отговор няма – намръщи се Вироглавото момче. – И защо ни разказвахте за Бесния?

– А ни обещахте уж да поговорите с нас за загадката на Голямата Мечка – напомни Нетърпеливото момиче.

– Ами че аз точно за нея ви разказвах – каза Учителя. – Всъщност загадката започна да се изяснява от момента, когато радиотелескопите приеха трите Б. Това бяха сигналите на Бесния, три пъти повторената първа буква на неговия прякор. Може би той е запалил нова звезда или сам е приел формата на звезда при търсенето на Отговора. Скоро ще научим това от съобщенията му...

Втори урок

ЗАВЕЩАНИЕТО

Справка: епидемията „Перпетуум мобиле“ обхванала целия свят. Боледували големи учени и доморасли изобретатели, гении и луди, високообразовани хора и упорити невежи, съобразителни работяги и трудолюбиви тъпаци. Всеки от тях се опитвал да построи вечен двигател. За опитите си те заплащали с разорение и отчаяние, с безумие и самоубийство, но в орделите редици на изобретателите

на вечния двигател се вливали нови бойци. Изглеждало, че атаката срещу тази глуха стена, издигната от природата, няма да има край.

Тогава се появил Великия Скептик.

* * *

По-големият брат на Скептика, талантлив майстор, бил завладян от идеята за вечния двигател. Захвърлил той работата си във фабриката и оставил всичко настрана, освен едно – построяването на перпетуум мобиле. Майстора се разорил, жена му го напуснала, като взела със себе си децата.

В края на краищата Майстора построил апарат, в който за сметка на разликата в налягането на газа в два съда ремъчни предавки без умора въртели едно колело. Майстора повикал брат си и като показал тържествено творението си, го запитал:

– Виждаш ли!

Бръчките по лицето му изчезнали, очите му светели от щастие. Младият брат избягвал да го гледа в лицето. Той още тогава предвидил какво ще последва. А как да спаси брат си от това ужасно разочарование, не знаел. Мислите му ту препускали, ту застивали в предчувствие на бедата. А устните му прошепнали:

– Виждам. И що за апарат е това?

– Вечен двигател! – извикал Майстора. – Помниш ли, ти твърдеше, че е невъзможно да бъде построен!

– Твърдя – тихо казал Скептика.

– Как, и сега ли, когато е пред очите ти? – учудил се Майстора.

– Това е двигател, но не вечен. Триенето изяжда част от енергията и тя трябва да се допълва.

Лицето на Майстора се покрило с петна. Той стиснал юмруци и казал:

– Вие, скептиците, все критикувате, в нищо не вярвате и нищо не сте създали! Каква е ползата от вас?

По-малкият брат приел предизвикателството спокойно. Той отвърнал:

– Но затова пък скептиците скъсяват пътя към откритията и запазват времето на търсещите хора. Скептиците намират грешките и спасяват от съдбоносни крачки. Не се сърди, избухливостта е лош съветник в този случай. Не те осъждам, макар че от вироглавството ти пострадаха и други. За съжаление хората са склонни да вярват в онова, в което им се иска да вярват. Те боледуват и вярват, че ще се избавят от болестите, те са смъртни и вярват в безсмъртието. Вярата е убежище на слабите. От това убежище няма втори изход. В него те или остават завинаги, или тръгват срещу себе си, срещу желанията си...

– Стига си ме поучавал! – извикал Майстора. – Кой си ти, че да ме поучаваш! Ти дори не успя да станеш майстор, а си все още един жалък калфа!

– Аз съм твой брат и ти желая доброто. А ти вървиш по безразсъден път.

– Това е моя път. И ако някой посмее да се изпречи насреща ми, ще постъпя с него ето така! – Майстора грабнал един железен прът и го вързал на възел. И като го размахал, наредил:

– А сега – вълн от къщата ми!

На Скептика не оставало нищо друго, освен бързо да излезе.

А Майстора, като построил вечния двигател, го занесъл в градската управа пред съда на учените мъже...

На втория ден го намерили мъртъв в леглото му. Бил се отровил. Оставил бележка: „Прости ми, братко. Ти излезе прав.“

Погребали го на гробището за бедняци, под груба каменна плоча. Майстора нямал дори шепа жалки грошове, с които да заплатят на каменоделеца за епитафия над гроба му, и тези грошове трябвало да даде брат му.

Скоро след това Скептика заминал за Париж и постъпил в университета. Върнал се в родния си град като известен математик. Предлагали му да стане ректор на университета, но той отказал. Скептика купил къщата, която някога принадлежала на брат му, и се затворил в нея. До късна нощ стоял той над изчисленията. Така минало много време...

Едва след двадесет години Скептика публикувал труда си „Защо е невъзможно да бъде създаден вечен двигател“. Той доказал, че част от енергията при работата на всякакви механизми и всякакви „вечни“ двигатели – колесни, поплавочно-верижни, капилярнофитилни, сифонни и живачни, магнитни и кълбовидни – неизбежно преминава в топлина, губи се и трябва да се попълва. Той доказал това не с думи, а с цифри, срещу които думите най-често са безсилни.

Трудът на Скептика спасил не само години напразна работа на много майстори – той спасил живота им. Скептика не казал никому, че това е паметник за брата му, загинал в неравния бой със законите на природата.

Състарил се Скептика, но не се изменил. И прякорът му си останал. Просто той станал Стария и Прославен Скептик. От всички краища на света до него пристигали писма и идвали учени, за да проверят своите хипотези – дали няма да рухнат от един само замах на неговата остра и безпощадна мисъл. Пари и слава течели към него като река – това, което не можал да получи за себе си Майстора, който създал вечния двигател, Скептика постигнал, като доказал, че такъв двигател е невъзможен.

Паметникът на брат му, който лежал върху масивната основа на точните изчисления, с годините ставал все по-тежък и по-тежък. Той смазвал безразсъдните изблици на метежа против майката природа, искрите на който тлеят вечно в умовете на дръзките ѝ и неблагодарни деца. Вятърът на свободомислието се разбивал във великолепната ажурена решетка на оградата, създадена от доказателства и подигравки.

Старият Скептик умрял в зенита на славата си. Не, не го погребали под същия паметник, където бил погребан брат му. Той успял да изгради за себе си нов, неръкотворен паметник. Направил го със завещанието си...

Учителя прекъсна разказа си, очаквайки, дали някой от учениците ще си спомни думите от знаменитото завещание. Той за секунда бе забравил, че те още не бяха изучавали този материал по физика.

– В завещанието му имало само три думи – каза Учителя. – Ето кои...

Щракна ключа на телевизионния екран, взе писалката и със светлинното перо написа: „Проверете изчисленията ми“.

– Запомнете тези думи – продължи Учителя. – Благодарение на тях хората успяха да снемат забраната на природата върху вечния двигател.

Трети урок

НАРЕКЛИ ПЛАНЕТАТА БЛАГОДАТНА

Вместо справка:

– Не знам кой от космонавтите я нарекъл така – започнал своя нов разказ Учителя. – Дали й това име веднага щом я видели – с прозрачните й езера, пълни с риба, с невероятно доверчивите й животни, с дърветата и храстите й, клонките на които били приведени под тежестта на вкусни плодове. Въздухът на нея бил ароматен и живителен и хората съвсем не чувствували умората...

* * *

Следите от цивилизация космонавтите забелязали още когато приближавали планетата. Около нея обикаляли рояци изкуствени спътници.

– Да предадем нашите сигнали – предложил Командира.

Космолингвистът подал на Радиста таблиците с кода и от антените на кораба полетели сигнали.

Отговор не последвал.

Корабът правел обиколка след обиколка около планетата, като ту се приближавал, ту се отдалечавал от нея. Радистите приемали откъси от радио- и телевизионни предавания. Езикът на жителите на Благодатна се оказал неочаквано близък до латинския. Космолингвистите съставили програма и я предали в ефира.

Резултатът бил същия.

В това време на телевизионните екрани на кораба се виждали градове, приличащи на земните, и ясна, подобна на волейболна, мрежа от пътища. Жителите на Благодатна продължавали да работят и се веселят, но не желали да забележат братята си по разум.

Космонавтите избрали пустинна местност, далеч от населените места, и приземили кораба.

Петима души седнали във въсхода и тръгнали към най-близкия град.

Той приличал много на земните градове. Само сградите били по-еднообразни – няколко типа и без никаква украса. Всички улици били идеално прави и се събирали в кръгъл площад, в средата на който се издигало квадратно здание. В него влизали благодатяни, почти неотличими от хората на Земята.

Въсходът спрял до тротоара. Първи излязъл Философа, след него Кибернетика и Командира.

– Какво има в тази сграда? – запитал Командира един от благодатяните на местния език, който космонавтите научили още в звездолета.

– Това е известно на всички – отговорил благодатянинът и без да спира отминал.

Следващият опит за връзка направил Философа. Като поздравил благодатянина, той сякаш случайно му преградил пътя към сградата.

– Добър ден.

В отговор благодатянинът се поклонил:

– Добър ден, радвам се да ви видя здрав и необременен с нищо излишно.

– Извинете – бързо казал Философа, като видял, че и този иска да по заобиколи и да продължи пътя си, – ще си позволя да ви задържа за минутка.

– Моля, – приветливо се усмихнал благодатянинът. – Обаче помнете, че от минутите се натрупват часове, а от часовете – денонощия и че всяка минута трябва да бъде отдадена за благо на цялата планета.

Философа го уверил:

– Нашият разговор непременно ще послужи за благо на планетата. Ние долетяхме от друга звездна система и искаме да обменим с вас знания и да сложим началото на нашето приятелство.

– Най-главното нещо са заповедите, другото е излишно – тържествено промълвил благодатянинът, все така приветливо усмихнат.

– А новата информация? – запитал Кибернетика.

– Паметта не е безкрайна. Тя не бива да се претоварва. Важно е да се получи само това, което е нужно, за да ти бъде добре. Това е първата заповед.

– А коя е втората? – намръщил вежди, се заинтересувал Кибернетика.

– Началниците, както и родителите, не се избират – без да се запъва рапортувал благодатянинът. – Третата: заповедите ме се обсъждат, а се изпълняват.

И тръгнал нататък.

Философа гледал подире му замислен и мърморел:

– Та аз можех да се сетя и по-рано!

Хукнал той напред, изпреварил благодатянина, а после рязко се обърнал и тръгнал насреща му. Поздравил го, сякаш го виждал за първи път.

– Добър ден.

– Добър ден, радвам се да ви видя здрав и необременен с нищо излишно.

– Извинете, нищо ли не сте чули за кацането на гости от друга планета?

– Не, не съм чувал – сякаш нищо не е станало, отговорил благодатянинът. От лицето му не слизала заучената усмивка.

Командира попитал Философа:

– Ти разбра ли нещо?

– Ще разбера повече, когато идем ей в онази сграда...

Заедно с непрекъснатия поток от благодатяни земляните влезли в огромен хол. Той бил идеален правоъгълник, както и самата сграда. По всички стени висели много портрети на един и същ човек с квадратно лице на булдог и със застинала на него усмивка. Навсякъде под портретите било написано: „Великия Импулсатор“. Под надписите висели картони с цитати. Всички те говорили за Великия Импулс, донесъл щастие и доволство.

Командира внимателно се вгледал в портрета, сякаш си спомнял някого.

– Обърнете внимание на този цитат. – Философа, повдигнат на пръсти, докоснал една от таблиците:

„По-важно е да достигнеш, отколкото да достигаш. Спри, пътнико, и се огледай: не си ли стигнал твърде далеч? Не е ли останало назад онова, което ти търсиш напред?“

– И още един – посочил Философа и прочел: „Побеждава не онзи, който бяга бързо, а този, който твърдо стои на краката си.“

От хола земяните минали в просторна зала, стените на която блещукали. Насреща им, радушно разперил ръце и със заучена усмивка на уста, се задал благодатянин, който се оказал екскурзовод. И той, както предишните срещнати, съвсем не се учудил, когато научил, че пред него стоят хора от друга планета.

– Бихме искали да научим подробности за Великия Импулс – помолил Командира.

– Моля, – казал екскурзоводът и натиснал един педал до стената.

Стената светнала във всички цветове на дъгата. После на нея се появил площад, пълен с народ. Пред многохилядната тълпа от трибуна говорел нисичък благодатянин с властолюбиво лице. Земяните забелязали нещо познато в това лице – спомнили си портретите във хола. Без съмнение това бил Великия Импулсатор.

– Великият ден настъпи – крещял Импулсатора. – Ние стигнахме най-висшата точка на процъфтяването. Ние натрупахме множество блага. Единственото, което не ни достига, е знанието. Но, както твърдят мъдреците, то никога, никога няма да ни стигне. И тук обаче намерихме изход. Нашите учени отдавна вече разшифроваха наследствения код и се научиха да изменят наследственото вещество. А пък аз намерих практическо приложение на това откритие. Успях да убедя всички, освен няколко скептици, и ние стигнахме до единодушно решение. От днес нататък никой няма да

трупа знанията зърно по зърно. Той ще ги получава така, както инстинктите – по наследство, заедно с наследственото вещество. Синът ще получи цялото наследство от бащата – не само очите, носа, чертите на характера, но и неговата памет и неговото място в обществото. Синът няма да има нужда да търси своята професия – пътят му ще бъде предопределен. А нашата цивилизация ще получи Великия Импулс и с умножена скорост ще се втурне напред.

От тълпата излязъл благодатянин и като се обърнал към събралите се, заявил:

– Не приемайте Великия Импулс, ако не искате да загинете. Разумът е могъщ, но той е и крехък. Вместилището на паметта не е безгранично. След няколко поколения то ще се запълни догоре у всеки от нашите потомци и ще престане да приема нови решения. То ще бъде препълнено от остарели знания. Развитието на цивилизацията ще се забави и ще спре. А това означава смърт!

– Чувате ли? – тържествено го прекъснал Импулсатора. – Той ви заплашва със смъртта. Как ще отговорите на тази заплаха?

Някъде зад гърба му се промушила дълга цев. Блеснала светлина и метежникът паднал.

Философа казал на Командира:

– Тук няма повече разумни същества. Ние долетяхме на планета, населена с биоавтомати.

– Велик Импулс – тъжно казал Командира и тръгнал към изхода на залата...

На улицата земляните срещнали благодатянина, с когото Философа разговарял вече два пъти. Сега той му казал:

– Довиждане, момче.

– Добър ден! – стреснал се благодатянинът. – Радвам се да ви видя здрав и необременен с нищо излишно.

Кибернетика спрял като закован. Командира го докоснал с ръка:

– Да вървим.

– Добър ден, добър ден, радвам се да ви видя здрав – замърморил Кибернетика.

...Учителя вдигна очи към притихналите деца, спря погледа си на Нетърпеливото момиче и каза:

– Ще ви прочета няколко бележки от дневника на командира на кораба...: „Звездолетът излиза на елиптична орбита. Според плана ние трябва да посетим още две планети, но аз взех друго решение. Всъщност, продиктува ми го необходимостта: екипажът трябва да се оправи от психическата травма. А това ние можем да направим само на едно място във вселената.

Всички мои приятели работят бързо, почти не разговарят помежду си. Всички се съгласиха на удвоени претоварвания, само по-скоро да изведем кораба.

Виждам лицата им – толкова различни дори сега, когато всички са белязани от самотата и отчуждението. Радиста е прехапал устна, Кибернетика се е навел ниско над компютъра, в очите на Водача на всъдехода има толкова призив и отчаяние, а погледът на Философа е опустошен и вцепенен. За мен тези хора са по-близки от най-близките ми роднини; ако те сега изчезнат, моят живот ще загуби всякакъв смисъл сред чуждите. Какво мога да направя за тях?

Погледът ми неволно се обръща към обзорния екран, като че ли там, сред звездите, може да различи Слънцето. Но то ще се покаже едва след месец...

Решавам да излъжа. Включвам кинолентата, предназначена за контакта с разумни същества. Наблюдавам през контролното прозорче, докато не се появяват кадрите, на които е показана Слънчевата система. Спирам кадъра и викам:

– Гледайте!

Те гледат към екрана, там където на периферна орбита блести зеленикава звездичка. А аз гледам тях. Каквото искате си мислете за мен, но аз не съжалявам за постъпката си. Лицата им се проясняват.“

Учителя млъкна и с очакване загледа децата.

– Излиза, че те не са спасили жителите на Благодатна! Не са възродили цивилизацията? – с ужас запита Нетърпеливото момиче.

– Но защо не са съобщили на космическите спасителни станции? – запита Разсъдливото момче. – Нали дори след взрива на свръхновата в съзвездие Касиопея не са загинали всички Съдружества на разумните. Вие сам сте ни казвали...

Учителя гледаше негодуващите лица на децата. Да, те добре бяха запомнили всичко, на което ги беше учил. И тогава каза:

– Аз казах истината: разумът наистина може да преодолее всяка опасност... – Направи пауза, за да им даде време да се подготвят и по-добре да запомнят онова, което щеше да им каже, и завърши: – Ако той знае своевременно за нея, ако успее да я открие...

Четвърти урок

КАКВО Е ЧОВЕК?

(из отговорите на Голямата изчислителна машина на Академията на науките)

Човекът е същество. В граматиката той прилага към себе си въпроса „кой?“, а не „какво?“, затова въпросът ми е зададен неправилно. Следва да се каже не „Какво е човек?“, а „Кой е човек?“.

Човекът като личност се състои от парадокси. Колкото и да има, все му е малко. Това е и лошо, и хубаво. Лошо, защото заради това качество той извършва необмислени постъпки. Хубаво, защото не спира на постигнатото. Точно това спасява човека от големия брой капани, защото спирането неизбежно означава израждане и смърт.

Човекът често пъти не може да определи към какво се стреми, какво търси непрестанно, какво възпитава в себе си и в своите деца. Това той нарича с различни думи, но в крайна сметка той се стреми към единственото, което на мен, като машина, не е съдено да разбере: той се стреми към човечност.

Кометата

Фантастичен разказ

Збигнйев Долецки

Бях сам насред вселената. Поне така ми се струваше, защото знае ли някой, къде е тази среда? Може би е на всяко място в междузвездното пространство. Причина да бъда сам беше собственият ми избор. Реших така преди четири години, когато там, на Земята, преживях нещо, което напълно отне желанието ми да живея. Загубих човек, който беше за мене толкова близък, че светът без него (в този случай: без нея) ми се струваше студен и безчовечен, лишен от смисъл. А Соня умря едва на двайсет и седем години – никой и нищо не можеше да я спаси.

Дълго време живях на границата на безумието. По-късно все пак у мене победи така наречената воля за живот и аз отново станах способен да мисля за бъдещето, което ме очакваше. Ако бях живял в древните времена, за които има запазени сведения, сигурно щях да отида в манастир или в нещо подобно. Днес, когато напълно са забравени старите религии, можех просто да посветя живота си на хората, обитаващи същата планета, на която сме живели аз и Соня, преди да си отиде.

След като завършиха необходимите изследвания, подписах договор за петгодишно пребиваване на станция G39, една от многото изпратени в Космоса, за да обслужват корабите, които пътуват из пространството към далечни небесни тела. Те

задоволяваха вечната потребност на нашия род – опознаването на вселената, частица от която е Земята.

Станцията приличаше на кълбо с осем „спици“. Вътре в него имаше площи, покрити със земна пръст, по които растяха зърнени храни, зеленчуци и овощни дървета. С помощта на четири, инсталирани на равни разстояния изкуствени слънца, те даваха обилен плод, който специални автомати събираха. Така, когато в базата пристигаше поредният космически кораб, той можеше да бъде зареден с продукти, не по-лоши от земните. Една четвърт от околността представляваше парк за отмора. Тук, сред дърветата и цветята, които напомняха далечната родина, екипажите на корабите можеха да отдъхнат през почивките на своите рейсове.

В „спиците“ на голямото кълбо се намираха всякакви складове и гостни стаи. Разбира се, сърцето на базата беше неговата ос. Тук бе центърът, управляван от главен компютър, който контролираше дейността на цялата станция. А тя така беше закотвена в определено място на пространството, че никога не се отклоняваше от точката, означена в картите на всички астронавти.

Астронавтите се появяваха приблизително веднъж на три месеца и оставаха в базата десетина-двайсет дни. През останалото време аз бях единственият обитател на G39.

Чувствувах ли се самотен? Ако кажех „да“ щях да призная обикновената човешка слабост, която несъмнено изпитваха другите командири на бази, подписали договор, ръководейки се от подбуди, различни от моите. Чувствувах се относително добре. Имах на разположение отлични звукови и образни ленти. Можех да общувам с изкуството, творено на Земята през всички нейни исторически

епохи. Щом почувствувах умора, можех да потъна в дълбок сън, а при необходимост щяха да ме събудят, за да изпълнявам задълженията си.

Едно от тези задължения беше да изпробвам, веднъж на определено време, апарата, наречен интуит. Признавам, не го правех винаги без желание – отнасях се скептично не толкова към самия апарат, колкото към целта, на която трябваше да служи. Заедно с още няколко поразителни изобретения, интуитът беше открит от един учен преди двадесетина години. Всички се отнасяха главно до изпращането на далекодистанционните космически кораби. Ала интуитът се различаваше от тях. Предназначен беше да търси и установява контакт с разумни същества, каквито и да бяха те.

На Земята апаратът действуваше безпогрешно. С негова помощ хората можеха да се свързват помежду си от доста далечни разстояния. Но те имаха и много други начини за общуване. Затова сериозните учени открито се присмиваха на изобретението на професор Глаут. Признавах му – и то неохотно – само една заслуга. Неговият апарат окончателно доказва, че на Земята единствените разумни същества са хората.

А беше ли възможно с негова помощ да се установи контакт с някакви хипотетични същества в космоса? Аз поне не вярвах. Но Земният съвет реши всички станции да притежават този уред. Също и корабите, които заминаваха за отдалечени райони на космоса. До този момент, а както казах, изминали бяха няколко десетки години от изобретяването и конструирането на интуита, не беше установен никакъв контакт.

Споделях убеждението на мнозинството жители на нашата планета, че сме сами, поне що се отнася до онази специфична същност на нашия род, наречена разум. Дали трябваше да се радваме, или да се възгордяваме, е съвсем друг въпрос.

Бях решил да изпълнявам задълженията си (всички), независимо дали ми харесваха или не. И така, един ден, за който ли пореден път от моето пребиваване на G39, взех апарата.

Стоях отегчен пред него около час. Но си налагах да изпълнявам това задължение, щом го изискваха от мене.

И чух, по-точно приех, защото не ставаше дума за слуха ми, а за мозъка.

– Кой... Кой... Кой си ти, кажи...

– А защо не докладваш ти кой си? От какъв кораб – предадох, мислейки, че съм установил контакт с някоя от земните ракети, които изследват космоса.

– Ко... кораб? – приех. – Какво значи: ко... кораб?

Тогава в мене, в мозъка ми, се преобърна нещо, което може да се определи като внезапно превъртане или включване на съвсем нова програма. Сякаш нещо в моето съзнание разбра, че този път не става дума за обикновен контакт. Контакт с хора.

– Кой си ти?

Сега съобщението, получено с помощта на интуита, беше съвсем ясно, струваше ми се, че винаги ми е било познато, откакто съществувам, толкова близко, колкото близък не ми е бил никой друг разговор, воден с помощта на гласа или по телепатия.

– Не мога да ти обясня, кой съм, ако не знам дали ще ме разбереш. Засега знам само, че не си същество като мене. Защото

с такива се срещам, наистина рядко, но понякога се разминаваме в пространството и разговаряме помежду си. Тебе срещнах случайно, даже се колебаех дали да ти се обадя. Макар че беше отворена.

– Отворена ли? – не разбихах. – Въпреки че не знам кой си, ще ти отговоря. Аз съм човек, същество, което живее на една от планетите в Галактиката...

– Знам, че има такива същества на планетите. Установявала съм с тях контакт... Ала... се боя от тях.

– Защо?

– Защото често се опитват да ме използват за свои цели.

– Какви?

– Различни, но предимно свързани с реда в космоса. Затова, когато установя контакт, много рядко се решавам и на разговор. Ала понякога чувствавам нужда, въпреки всичко... Поне от любопитство. Кръстосвам безкрайното пространство и се връщам отново по местата, където вече съм била. И виждам, че са настъпили промени. Това е... това е трудно за разбиране, дори за мене, макар че ще съществувам, докато съществува...

– Докато съществува какво? – попитах.

– ...Ко... Не мога да го изрека. Изглежда лошо приемаш, или аз...

– Опитай пак. Наистина моят апарат не е съвършен.

– ...Докато съществува ко-ме-та-та... Кометата, на която живея, но която не съм. Аз съм по-раз-ре-де-на... Дори не съм га-зо-ва... Още по-малко... И точно на нея съществувам. Така е решила природата...

– Разбирам. Бих искал – тук се замислих по какъв начин да я убедя...

– Приемам те... Повече, отколкото сама предполагаш. Ти си по-различна от онези същества на другите планети. Така ми се струва. Нямаш лоши намерения. Макар че все още не съм съвсем сигурна...

Изведнъж нещо ме жегна.

– Защо се обръщаш към мене, сякаш съм жена?

– Же... на...?

– Да. На моята планета съществуват два пола. Жени и мъже. Аз съм мъж.

– Струва ми се, че разбирам... Нещо подобно вече съм срещаш някъде, доста отдавна. Въпреки че рядко го има.

– А ти – казах с известно колебание, – говориш за себе си все едно си жена.

Дълго време нямаше отговор.

– Не знам, не знам какво съм в този смисъл. Това за мене няма никакво значение, разбираш ли?

– Да.

– Просто се определям, както се чувствавам. Каквато сама се възприемам. А ти... получаваш от мене онова, което ти предавам.

– Да.

– Като следя мислите ти, разбирам, че при вас това до голяма степен е въпрос на размножаване. За мене и подобните ми такъв проблем въобще не съществува. Когато възниква нова комета, тогава, макар че не винаги е задължително, възниква и същество като мене, което е свързано с кометата до края на живота ѝ.

– Разбирам.

– Знаеш ли? Разговаряш с мен съвсем, съвсем различно от всички онези разумни твари, обитаващи планетите, с които съм установявала контакт. Макар и никога да не са могли истински да ме заплашат, че ще ме използват за своите цели, все пак контактът с тях ми е оставял неприятно впечатление. А с тебе... е другояче. Искam само да те помоля, да не казваш на никого, че си разговарял с мен... Нека си остане наша тайна. Така ще бъде по-добре.

– Защо? – попитах, макар че аз също бях помислил да запазя тайната.

– Защото имам чувството, че ще бъде по-добре за вас, земните хора, ако още известно време не знаете за съществуването на други цивилизации в космоса или поне не общувате с тях. Дори с подобните ви във физически смисъл.

– Мисля, че си права – казах.

– Кажи ми още нещо за себе си – помоли тя. – Искa ми се да науча повече за тебе, преди да се прекъсне контактът между нас, щом се отдалечим... Не знам кога точно ще се върна по тези места и дали има някаква вероятност отново да се свържем. И да се видим, поне от далеч. Ще можеш да видиш моята комета, когато се приближи, след няколко дни. Наблюдавай небето и навярно ще я забележиш дори с просто око... Искa ми се да знам как си живял в миналото и как живееш сега? Допускам, че възрастта, която можеш да достигнеш, е кратка в сравнение с моята?

– Да. Едва сто и двадесет – тридесет обиколки на планетата около майчиното слънце. А по-рано сме живели още по-малко.

Мълчеше като потресена от този факт. Накрая каза:

– Може би все пак ще се срещнем. Ще се върна тук след време, което за тебе означава трийсет и няколко години... Струва ми се, че сега трябва да се върнеш към своите задължения. Ще ми разкажеш за себе си утре или вдруги ден, нали? А сега...

– Още нещо – казах бързо. – Веднъж на няколко месеца на станцията пристига кораб. Боя се някой да не улови сигнала, Наистина знам, че рядко използват интуита, но може да се случи.

Замисли се.

– Да. Трябва да внимаваш. Та нали корабите ти съобщават за своето приближаване?

– Да.

* * *

Разказах ѝ почти всичко така, както не го бях правил пред никого. Освен пред Соня, разбира се. Чувствувах необяснимо доверие към това космическо същество, което бързо се носеше по небето и по непонятен за мен начин бе свързано с газовото производно, кръстосващо пространството по коловози, определени от Природата.

Разказвах ѝ за своето детство, за годините, когато Соня се появи в живота ми. За нейното изчезване.

– Разбирам, какво е било това за тебе – каза тя, – макар че съм толкова различна. Разбирам какво може да бъде за тебе – и за повечето от вас – самотата. Въпреки че ние винаги сме самотни, такова е нашето предопределение. Но, знаеш ли, неведнъж и у мен се е събуждало подобно нещо, което ми се е струвало нерационално. Нещо, което вече не беше само жажда да опозная всевъзможните форми на разума. А те предимно бяха форми на

разума и нищо повече. Затова понякога изпитвах – непонятно за мене – разочарование.

– Изпитваше ли? – повторих. – Значи не си само мозък, само разум...

– Сигурно, не. Макар че го откривах бавно и продължително. Имах време да мисля и разсъждавам. Може би по-често за това, отколкото за друго! Или, защо всъщност съществувам такава, каквато съм, свързана с този облак от разредена материя, който ме носи из мрака на вселената. Дори ако ме чакаше дълъг път, някъде към границите на космоса, това би било страшно, но едновременно и прекрасно. Ала да обикалям в пространството по определена траектория и да кръжа така напусто, докато не стане катастрофа... Тази мисъл често е непоносима за мен.

... На вас сигурно това ви помага да понасяте съдбата, определена от Природата – поде тя след малко, – че сте много, че поне във физически смисъл не сте сами. Даже и ти, само да поискаш можеш да се върнеш на Земята.

– Да, мога – казах. – Но преди това, времето трябва още нещо да заличи в мен. За да мога да погледна отново лазурното, а не черното небе. И да почувствувам на лицето си слънчевите лъчи.

* * *

Кометата се движеше величествено, оставяйки зад себе си дълга опашка. Беше от най-големите, каквито могат да се срещнат в космоса. Гледах екрана в кабината за наблюдение и премислях на кое място се намира тя, колко е голяма, въпреки че, тъй или иначе, това беше без значение. Просто я имаше и това трябваше да ми бъде напълно достатъчно.

Разговаряхме всеки ден. Исихме да използваме краткото време, което ни оставаше, преди да прекъсне контактът. Станавме приятели. Тази дума, която може би звучи нелепо в нашия случай, беше възможно най-точната. При един от поредните ни разговори ме споходи дори мисълта, че с радост бих тръгнал с някой кораб след нея, за да ѝ бъда другар по пътя и да мога да разговарям, както не съм разговарял с никого досега, освен със Соня.

Но ето, че стана онова, от което подсъзнателно се боях. Уловиха нашата връзка няколко дни преди да я прекъснем, преди да се сбогуваме. За кораба не бе известно. Връщаше се от далечно пътуване до галактиката Колибър. Спокойно можеше да се върне и няколко години по-късно... Не даваше никакви сигнали, защото не предполагаше, че на пътя му се намира G39. Но приемаше от пространството всички сигнали, също и тези от интуита.

Беше подслушал разговора ми с Нея. Наистина само малка част, защото Тя бързо усети, че още някой се е свързал, но това беше достатъчно да разберат, че контактът е бил между човек и друго разумно същество.

От мен не научиха нищо, макар да ме укоряваха, че съм изневерил на човечеството. На никого от тези, дето ме разпитваха не дойде на ум, че Тя се е намирала на кометата, която летеше към далечните съзвездия. (Преди да прекъсне нашият последен разговор, тя успя да ми предаде: – Не забравяй! Сбогом!...)

С мене постъпиха строго, дори отначало ме заплашваха със смъртно наказание. Накрая ме пратиха на малък остров в Атлантика, в едно заведение – нещо средно между затвор и психиатричен санаториум. На това малко пространство, обградено

със зид дотам, че не можех да виждам близкото море, прекарах повече от трийсет години. Неведнъж ми се искаше да се самоубия, но освен дето беше трудно, спираше ме и мисълта, че може би на Земята ще настъпят някакви промени, които ще възстановят справедливостта в моя живот. Че хората ще започнат да се отнасят безкористно и приятелски със съществата, подобни на Нея. Защото ако ставаше дума за среща с космически врагове, те и без това бяха добре подготвени.

Известно време ме посещаваха разни учени, предимно представители на въоръжените сили, като се опитваха да ме хванат в миг на слабост. Разчитаха да узнаят нещо. Защото въпреки широкото приложение на интуитите (за което научавах, докато не ме откъснаха и от средствата за масова информация), не бяха успели да установят контакт.

Навярно след време щяха да представят въпроса като грешка, ако не съществуваше записът на моя разговор с Нея с който неведнъж се стараех да ме подтикнат към признания.

Една година бе съобщено, че жителите на моята планета са се сблъскали с чужд разум. Някаква космическа експедиция се натъкнала на планета, обитавана, или по-скоро обрасла с разумни растения. Понеже четирите космически кораба от ескадрилата обгорили по време на приземяването си значителна площ от планетата, растенията започнали да се отбраняват. Но възможностите им били нищожни и скоро планетата се превърнала в пустиня. Това разрушение бе дело на съществата, към които принадлежах и аз.

Отчаях се, когато научих всичко. Дори си помислих, дали не бях постъпил неправилно като скривах връзката си с Нея. Може би Тя би обяснила на земните жители, че не трябва да оценяват всичко само от собствена гледна точка. И да действуват, както е действувал екипажът на разузнавателната ескадрила.

За първи път от дългогодишното си заточение на острова аз се почувствувах виновен. Може би не биваше да крия тайната си, въпреки че й обещах.

Моите съмнения се засилиха, когато някои започнаха да осъждат онази трагедия и да твърдят, че е било грешка от страна на земните хора. Възможно ли е било да я избегнат?

В едно бях сигурен, че животът, засят от Природата в космоса, е многообразен, че трябва да се постигне не само разум, ала и мъдрост, за да се вземат правилни решения. Днес човешкото общество бе престанало да се самоунищожава, както е било преди векове. Разбирах, че това вече е много. Макар и все още недостатъчно.

Всъщност аз отново Я чух... Това стана късно, но тъкмо навреме, за да бъде спасена Земята.

Отначало появяването на кометата не беше голямо безпокойство, макар че тя се приближи до Земята толкова, колкото никоя друга по-рано не беше се приближавала. Тревогата започна едва тогава, когато изследванията доказаха, че ударът с нейното ядро е неизбежен.

Въпреки различните видове оръжия с далечен радиус на действие, хората още не разполагаха със средства, които да

унищожат тази комета, когато тя приближи до планетата. Гибел очакваше Земята.

Помолих за интуит, веднага щом се появиха първите подозрения, че пътищата на кометата и планетата могат да се пресекат. Отказаха ми, но ме извикаха на разпит. Тогава разправих за Нея и изразих предположение, че на кометата, която лети към Земята, се намира подобно същество...

– Разбира се, дори да го има и да успея да установя контакт с него, това още не дава никакви надежди за спасение. Защото пътищата на кометите определя Природата. Но даже и тогава...

– Защо точно ти ще опитваш да се свържеш, а не някой друг? – ме попитаха.

– Наистина: защо... – повторих. – Може би просто затова, че вече веднъж ми се е случвало...

И така, накрая ми дадоха подобрен модел интуит. Едва след няколко часови опити (а тогава беше важен всеки час) установих контакт. И почти веднага разбрах, че на кометата, която след четири денонощия трябваше да се удари о Земята, се намира Тя, същата, която преди трийсет и няколко години ми каза на сбогуване: не забравяй...

Тя също ме позна. Отначало дълго мълча, а аз вече мислех, че връзката се е прекъснала, че може би Тя сама я е прекъснала. Не беше.

– ...Досети ли... се, че точно аз... се приближавам към Земята?

– Помислих, че е възможно. Въпреки, че можеше да бъде и друга комета.

– И какво? Какво можеш да направиш сега? Законите на Природата са неумолими. Още повече, когато се опитват да им се противопоставят. Траекторията на моя полет се промени, защото жителите на една друга планета, които знаеха за мене се намесиха. А сега вие трябва да изкупите вината им.

– Да – казах тихо и замълчах.

– Ала това няма да стане – промълви Тя толкова тихо, колкото аз преди малко. – Защото мога да не го допусна. Не ти ли казах, преди години, за тази възможност? Притежават я – за свое щастие или нещастие – всички разумни същества...

– Ти ли... – прекъснах я.

– Да. И така: прощай. И не ме забравяй...

Гледах небето, по което бързо се носеше кометата, като влачеше зад себе си дълга опашка. След миг то заблестя от приказен огън, който заслепяваше очите. После огънят постепенно започна да гасне. Земята беше спасена.

Раззеленявай се...

Фантастичен разказ

Леонид Панасенко

Стана както винаги безшумно, за да не събуди жена си. Беше около шест часа местно време. В тясното парче слюда, което миналото лято бе поставил в дървена рамка, смътно се отрази голямото му грубо тяло. „Сякаш са го правили набързо“ – помисли Ким и се усмихна.

Живееше вече четвърти живот – двеста четиридесет и осем години от първото си раждане и малко повече от тридесет от последното – и всеки път, сменяйки износения организъм, до най-дребни подробности възстановяваше и своята не дотам сполучлива външна обвивка. Другите Импровизатори считаха привързаността му към традиционната биоформа за чудачество, за каприз на майстора, защото всяка устойчивост в този изменящ се свят винаги изисква много усилия: къде по-просто е да си измислиш по-съвременно и по-удобно за работа тяло. Той знаеше, че младите Импровизатори охотно създават маса допълнителни сетивни органи, дублират сърдечно-съдовата система, обяснявайки всички тези приготовления с бъдещите мъчнотии. Че как иначе, предстои им наистина божествено дело – да намират безнадеждни, потенциално непригодни за самозараждане на живота светове, и да ги събуждат, да ги оплодотворяват отначало с устойчиви органични съединения, а после... С една дума каторжният труд на гения проектант, изучил методите за формиране на материални структури

с помощта на психополето. Ким смяташе за излишно глезене всякакви опити със собственото си тяло, напразно губене на време и сили. По този повод веднъж бе казал мисъл, която после стана крилата: „Истинският Импровизатор трябва да бъде по-консервативен от природата: тя е имала време да експериментира милиони години, а ние имаме срокове и осъзната цел.“

...Гората бе потънала в свежа зеленина. Пълна с безброй шумове и съдържано движение: дърветата разтваряха огромните си листа, готвейки се с първите лъчи на Звездата да почнат да събират скъпоценната енергия.

Протегна се и сложи ръце на гърба. И веднага, както се случваше не веднъж, до тях се допря остра студена муцунка.

– Ти ли си, Едноушко Мокро Носле? – запита Импровизатора, без да се обръща. – Наспа ли се, разбойнико?

Изад веригите на Навъсените планини вече се процеждаха първите ручейчета на зората. За миг само усети нещо като досада или скука. Същото безсъние, което те прогонва по тъмно от топлото легло, същия риж едноух пес, по-скоро дори вълк – ласкаво животно, което обаче постоянно бе в конфликт със съплеменниците си в глутницата.

„Не ти ли е мъчно, старче? – запита се Ким. – Може би ти омръзна този Рай, а? Може би те тегли към хората? В блъсканицата и бързаницата, където лакътят ти опира нечие тяло и дишаш във врата на някой друг? Откъде иначе ще е това безсъние и тази обърканост на мислите? Защо изведнъж най-скъпото ти – плът от плътта ти – става омразно и чуждо? Не, не. Ти просто си станал

мързелив. Забрави, че и Рая трябва да се усъвършенствува. Време ти е вече да се захващаш за работа.“

Импровизатора си спомни днешната нощ и затвори очи, наслаждавайки се на откъсите от виденията-спомени, такива ярки, сякаш всичко се повтаряше отново и наяве, а не в паметта му.

...Той духна „слънчогледа“ – здрав жълт цвят, които бе създал специално за осветление – и живата нощна лампа угасна.

– Защо трепериш? Студено ли ти е? Не бива толкова дълго да се къпеш преди сън.

– Не, Ким, миличък. Хубаво ми е... с теб. Само малко ми е страшно. Скоро сигурно ще дойдат ветровете. Усещам идването им.

– Глупавичката ми. С какво ще ни попречат те?

– Не се страхувам от вятъра. Но той идва, когато Звездата се приближава. Тогава тя става огромна, космата... Тя може да падне върху нашия дом. Ти самият веднъж каза...

– Спи, дете, спи. До лятото е още далеч, но за да те успокоя... Утре ще отида до пустошта. Там имам очи и уши, които пазят нашата Звезда. Всичко ще бъде наред.

– Ох, Ким. Ти обещавах и всеки път забравяш да отидеш. Вятърът е близо.

– Не, не, глупчо. Том е моят дъх...

* * *

Великия Импровизатор изгони нощните шепоти и погледна към къщи. Жена му още спеше. Представи си я: легнала на лявата страна, подвила колене, дишането ѝ е толкова тихо, сякаш Утеха се е притаила и се вслушва в нещо. Спомни си я, желана и прекрасно-безсрамна (господи, за природата няма срам) и помисли, че това е

познато само нему – да обичаш като мъж и като баща – анализи има колкото искаш, но и като Създател...

– Ще отида до пустошта, Едноушко – тай галъовно потърка муцунката на животното. – Отдавна трябваше вече да отида, но все ме домързява. Ще отида, докато жена ми спи...

Тръгна по пътеката, която се виеше през гората, където преди седем години спря неговото корабче и където и досега дежуреха уредите на автоматичната хелиоцентраля – за нещастие Звездата се случи нестабилна.

„Защо „се случи“? – помисли с необяснима тъга Импровизатора. – Ти сам си я избра. Нея и този къс, който не може да се нарече и планета... Сам. Всичко сам.“

Това бяха необичайни мисли, както пристъпът на тъга, както спомените, необичайни и неканени. По-рано ги нямаше. По-рано всичко бе пределно ясно. Сега, след като изминаха седем години... Какво се е изменило? Какво е измита от глъбините на душата самоанализът, навикът към който за Импровизаторите е жизнена необходимост? Какво е изкопал той? Поредната глупост или... неизбежната мъдрост, до която достига всеки мислещ човек? Ако е мъдрост, какво не му стига в неговия ръкотворен Рай? Съзерцавай, размишлявай, почивай...

Съвсем не на време Ким си спомни своето прощаване, своето тръгване...

* * *

Сам избра Звездата и когато корабът-майка изплува край нея от подпространството, започна набързо да се стяга.

Хенрих, командирът на кораба, негов стар приятел от третия и четвъртия живот, мълчеше упорито и това мълчание разсърди Ким.

– Знам какво мислиш – сухо каза Ким. – Дългът... творчеството... Няма нищо по-възвишено от сътворяването на живота... учениците на Великия... Ти забрави, че аз съм човек и затова освен задължения имам и куп права. Аз избрах само едно от тях – почивката, покоя, наречи го както искаш. Няма да отречеш, че...

– Няма – тъжно се съгласи Хенрих. – И все пак това е егоистично – двеста и четиридесет години си знаел само дълга и изведнъж... Импровизатори има много, има професионалисти, не по-лоши от теб. Но Велик са нарекли само един. Как мислиш, защо?

– Но аз вече свърших – Ким сериозно се разсърди. – Аз затрих цяла планета. Помисли си само – не отчетох един вид, една буболечица и цялата еволюционна постройка се разпадна, рухна. Ти знаеш ли, че след Дзинтра аз не мога да спя? Все мисля: как можах да сбъркам? Как?! Сега там ще трябва всичко да се преправя. Отново! И това след Великия... – Той се опита да се засмее, но не успя.

– Не – поклати тава Хенрих. – Това са само думи... Велик те нарекоха заради верността ти към дълга. Ти стана символ на нашата професия... Но защо напускаш след първия неуспех, никой няма да разбере. Ние не сме богове, всеки от нас има право да греши. Само гордостта... Само прекомерната горделивост ти е нашепнала, че е по-добре да напуснеш работата, да се скриеш.

– Уморен съм – обезкуражен измърмори Ким. – Вземам за себе си най-малкото – безжизнен къс свят, който впрочем може всеки миг

да бъде изгорен от плазмен взрив на светилото. Ще го превърна в рай и най-сетне ще отдъхна...

Хенрих се обърна.

– Жал ми е за теб, приятелю – каза той на прощаване. – Ти си уморен – значи си умрял. А твоето „впрочем“ е отново лекомислено рискуване. Ти искаш този свят да зависи само от теб?! Жал ми е за него.

* * *

Отдавна не бе ходил в пустошта и горската пътечка бе обрасла с буйна растителност. Под краката пружинираше мъх, често, често трябваше да маха от лицето си меките листа. Ким дори погали един от тях – той също беше негов шедьовър. Моделираната от него растителност за две години снабди разредената атмосфера на Рая с живителен кислород. На третата година тук се появиха птици. А през февруари на третата в биованата замърдаха шест кученца – три двойки. Едното от тях той нарече по-късно Едноушко Мокрото Носле.

Изгря Звездата. Светилото стоеше ниско над хоризонта в мътножълта пелена от мъгла. Дори с просто око се виждаше как неспокойно прелива неговото плазмено тяло. Ким усети бодването на тревогата и ускори крачки.

Звездата наистина се държи заплашително – помисли си той. – До лятната пулсация има още месец и половина, а тя нараства буквално пред очите ми. Странно. Тя нараства, а стабилизаторът не се е включил. Защо? Много съм небрежен. Нищо. Ей сега бързо ще те успокоя...

Заедно с безпокойството още по-остро се обади в него чувството на Създателя, което той умозрително можеше да сравни само с майчиното чувство. Родството с този свят за него се състоеше не във философско отвлечени понятия, а в седемте години изнурителен труд, в постоянното напрежение на психиката, граничещо с нервно изтощение. Той помнеше, той познаваше този свят, когато бе мъртъв. Сега тук наистина е Рай, а той е негов безгрижен господар... Защото на всичко е махнал с ръка... Остатъците от идеи и талант той даде на Утеха, забранения плод, който се присънва на всеки, който умее да създава живот. Искаше ли той негово творение да бъде жена? За кой ли път Ким си зададе този въпрос и за кой ли път си отговори: „Не, не!“ Искаше да се убеди е професионалните си възможности – това беше безспорно. Но очевидно Рай не успокои душата му... Тогава може би той е видял подсъзнателно женската същност на своето създание? Може би при конструирането на генната матрица самотата е нашепнала нещо на неговия нажежен, почти безчувствен мозък? Когато след акта на създаването се събуди, той не знаеше нищо. Именно не знаеше, можеше да подозира всичко, но нищо точно не знаеше...

Гората свърши. Под краката му запрацяха силициевите късчета на скалистия склон. Още малко и ще се види пустошта.

...Да, тогава той не мислеше за възможното наказание. Все някой винаги нарушава пръв забраната. Сигурно онзи, който почувствува, че може да я наруши. Той можá. Нека сега ме порицаят – мислеше си тогава. – Все едно, това е най-големият експеримент, който човек е правил някога. Единственото, което го смущаваше, беше безхитростния ум на подопечната. Смущаваше и радваше...

Ким, уви, не беше психолог, но можа да разпознае искрената любов, с която Утеха се привързва към него.

– Ах, ах, ах! – запищя в гъсталака чуденчето. Тази мъничка птичка той беше създал по време на последната екологична релаксация, а защо, вече бе успял да забрави.

Имаше на какво да се чуди.

В долината, където голяма плешивина разкъсваше гората, върху куличката на автоматичната хелиоцентраля горяха едновременно и трите сигнала: „опасно“, „много опасно“ и „смъртна опасност“.

Затича се надолу по склона към хелиоцентрала. „Уредите, по-бързо да видят уредите...“ Сърцето му биеше до пръсване, устата му пресъхна.

– Ах! – извика чуденчето.

Късно!

Изведнъж Звездата започна да губи очертанията си и страшна синя светлина падна над хълмовете и горите. С вик на ужас Импровизатора рухна между камъните. Преди звездният огън да изгори земята, подсъзнанието, древният инстинкт за самосъхранение шибна мозъка с командата – Спасявай се! Запази се! Тялото му моментално се покри със свръхздрав щит, превърна се в каменен пашкул. И колкото по-яростно гореше небесният взрив, толкова по-дебел ставаше щитът, толкова по-надълбоко отиваше съзнанието в камъка, докато не угасна, неиздържано огромното натоварване.

* * *

„Къде съм? Какво става с мен?“

Появи се мисъл и той разбра, че се е събудил, макар че всички усещания му подсказваха – ти си мъртъв! Тишина. Мрак. Дишането не повдига гърдите... Моментално, сякаш някой я включи, се върна паметта. В мозъка, пресован във вътрешността на голямата буца, както ядката на орех в черупката, нахлуха разбиране и болка, болка, болка.

„Мила моя?” – извика той мислено. Душата му стенеше от мъка, искаше да се разкъса, но нито едно движение не проникваше в камъка, който някога беше неговото тяло. Някакви рефлексно създадени биосистеми хранеха мозъка му, той не познаваше устройството им, не можеше веднага да ги унищожи и тази невъзможност да умре, да се убие, беше като ирония на съдбата. „Мила моя – плачеше той без сълзи. – Ти си знаела, знаела... Вятърът бе тук, зад гърба ни... Сляпа къртица! Аз се бях замаял от щастие в Рая, а Раят вече горял. Съзиждащата дейност подразбира безкористност. Аз строих всичко за себе си. Света, теб, едноухото кученце... Да бъде проклет, аз, Великия Егоист...”

Продълговатият камък, задържал се на склона на възвишението, бавно изстиваше. Обгорените му страни почерняха, покриха се с мрежа от дълбоки пукнатини. Вътре в него нечуто и невидимо се мяташе обезумялата мисъл на Импровизатора.

„Да, сега ти си един камък. Нека всичко остане така, както е... Но мъката, мъката! Тя ще изгризе камъка...”

„Да умре, да изстине, да се разпадне на прах. Как може още да умре един камък?”

* * *

„Да се върна? Да изляза от пашкула? Да се боря и да побеждавам? Разбира се, човешката биоформа сега няма да бъде подходяща – нивото на радиацията е твърде високо. Да се върна – това значи да започна да работя като човек, да започна всичко отначало. Но откъде да взема сили?“

„Аз притежавам тренирана силна воля. Нима тя няма да победи инстинкта за самосъхранение? Да убия мозъка – ето това сега ми е нужно, това е единственото нужно нещо сега. Само преди това...“

Това беше последното му желание и той реши веднага да го изпълни, за да не продължава напразните страдания.

Ким започна да си създава очи.

Той намери в своя пашкул микроскопични пукнатини и две нишки от клетки се устремиха към повърхността на камъка, за да се превърнат там в мускули, заобикалящи очните ябълки, да ги напълнят със стъкловидно тяло и да дадат на всяко леща.

Той вършеше всичко набързо и изображението, което се получи отначало, бе размазано. Импровизатора веднага регулира рязкостта.

„Пустиня. Както преди седем години. Черни камъни, обгорели остатъци от хелиоцентралата, никому ненужната кутийка на кораба, която би могла да спаси, да спаси. Господи, колко се забавих! Време е вече Любима, почакай малко... Там, на юг, зад гората, където беше моят дом, какво има там? Нищо. Само пепел, пепел, пепел...“

Изображението отново се раздвижи и размъти. И тогава той разбра, че е моделирал очи, без да ги приспособи към средата, към условията, обикновени човешки очи и че сега те лежат върху камъка и... плачат!

Отвън все нещо различаваше. Канари, огромни и някак странно потрепващи, хлъзгащи се една над друга, някакви белезникави вълма – наблизно очевидно се виеше пушек, зелено петънце в една цепнатина на скалата.

Зелено... Ким внезапно си спомни за Хенрих. Тогава той долетя на Дзинтра, за да прибере него, потиснат и объркан от неуспеха, и започна веднага да го увещава: уж че не всичко е загубено. Той дори уговаряше дръвчето, макар че съвсем не владееше методите на психофизичното въздействие върху материята. Приклекна край фиданката, започна да я милва и да ѝ внушава: „Раззеленявай се, братле. Какво такова си се умърлушило? Раззеленявай се!“

Да, сега той виждаше ясно: между скалите се бе запазила зелена тревичка. Но какво от това, какво? Време е да свършва. Време е камъкът да стане камък.

Ким се опита да анализира новото си естество, за да разбере механизма на неговото действие и да го убие. Но нещо му пречеше да се съсредоточи.

Най-после разбра: тревата, пречеше му тревата в цепнатината. Опита се да затвори очи или да ги обърне някакси, но нищо не излезе – мускулите не се хранеха достатъчно.

И тогава в неговото опустошено съзнание се мярна бунтовната мисъл:

„А защо му са на камъка очи? Това всъщност вече не е камък... Ти вече не си камък, чуваш ли?! Ти вече не си камък!...“

Опитваше се да прогони тази мисъл, но тя се връщаше отново и отново.

„Тихата“ планета

Фантастичен разказ

Владлен Юфряков

Морт напрегнато се вглеждаше в бледото, почти безжизнено лице на командира. Днес то беше спокойно. И точно това спокойствие плашеше Морт. Той още веднъж внимателно провери показанията на апаратите, сравни последните анализи с предишните. Промени към по-лошо нямаше, но и подобрение не се забелязваше. Изведнъж клепачите на командира трепнаха. Морт се наведе над него. Две седмици вече той очакваше този миг.

– Тед, скъпи! Аз съм.

Погледът на командира беше ясен. „Позна ме. Сега това проклето бълнуване ще свърши.“

– Събуди се, Тед, ние сме на кораба и летим към къщи. Всички опасности са вече зад нас, ние летим. Аз успях да издигна кораба.

Очевидно командирът не чуваше. Клепачите му се отпуснаха. Отчаян, Морт се дръпна назад и махна с ръка. Искаше му се да чуе макар и една дума. Дума, изречена от командира напълно съзнателно. На бълнуванията му той се беше наслушал за цял живот, а сега искаше да знае кое от тях да приеме като нещо сериозно и кое да отнесе към болезненото въображение. Морт гледаше с надежда командира и очакваше, че съзнанието му ще се върне...

Работата накара Морт да остави ранения. Наложил се да отложи посещението си при Дик за по-късно.

На Земята Морт мечтаеше да тръгне в този полет като командир. И ето че сега той е не само командир, но изпълнява всички командни длъжности на кораба. Трябваше да вдигне кораба от Оранжевия сърп. Или да загинат. Лудешкото надпреварване отне силите на Морт – той отслабна, бузите му хлътнаха. Първите три дена беше отчаян, от умора му се виеше свят и краката му се подгъваха. Кой можеше да му помогне? Тед беше в безсъзнание. Дик все още не може да се движи сам. Само Земята може да помогне. Целта е Земята. Нямаше сили да мисли за нещо друго. Когато след няколко дни ясно разбра какво трябва да прави, разпредели времето си до минута. Паниката от първите дни премина. Дойде увереността във възможността да достигне целта. Само да издържи. И Морт се държеше, неволно сравнявайки се с някаква машина. Когато закусваше, той мислеше, че се запасява с енергия до обяд. Когато лягаше в леглото, заспиваше веднага, тъй като знаеше, че ако не заспи сега, ще заспи после, пред пулта, и ще направи катастрофа. Всяко действие, всяко негово движение беше точно и рационално. Морт чувствуваше, че отделя малко време за ранените, но друг изход нямаше.

Последните дни посещенията при командира Тед Арт и особено неговото бълнуване нарушиха душевното равновесие на Морт. Той вече се бе успокоил, бе намерил за себе си обяснение на всичко, случило се на Оранжевия сърп. Тед е ранен, говори несвързано, но достатъчно ясно, за да определи причината за болезненото му въображение. А причина бяха събитията на Оранжевия сърп.

Когато кацнаха на Оранжевия сърп те изгориха дребния чуплив храсталак на голямо разстояние. Наоколо лежеше покрит с въглени

терен. Далеч се издигаха неясни очертания на хълмове. Може би преди пожара мястото на кацането е изглеждало по-приятно, но сега настроението на екипажа бе потиснато и никой не очакваше нищо добро.

Появиха се някак неочаквано, сякаш израснаха изпод земята, точно изпод терена. Две странни живи същества, които приличаха на маймуни, с дълбоко хлътнали между раменете глави, бавно вървяха към кораба. Аборигените спираха, навеждаха се, вземаха нещо, разглеждаха го и наново тръгваха напред. Екипажът бе нащрек, шестимата му членове не откъсваха очи от двамата. Като разглеждаше внимателно аборигените на екрана на телевизора, Морт веднага обърна внимание на странните им ръце. Вместо обичайната за човека китка, те имаха нещо подобно на птичи клон. Когато искаха да вдигнат нещо, клонът се отваряше и вътре се забелязваше малка кухня. Аборигените вървяха и не обръщаха никакво внимание на кораба, като че ли тях най-вече ги вълнуваше изгорелият храсталак.

Насреща им тръгна командирът – Тед Арт. Бяха взети всички предпазни мерки. Командирът се отдалечи на около двадесет метра от кораба и спря в очакване. Аборигените вървяха право към него. Когато се изравниха, единият от тях вдигна ръка към стоманения опипвач, който висеше на кръста на Тед, с леко движение на клюна-китка отхапа от него десетина сантиметра и започна внимателно да го изучава. Морт, който наблюдаваше командира на телевизионния екран, обяви тревога на кораба. Но всичко мина благополучно. Аборигените подминаха Тед Арт. Доближиха се до телескопичната опора на кораба и двамата я опитаха с клюновете-китки. На местата

на допира бяха изтръгнати късове метал. Членовете на екипажа се спогледаха многозначително. А аборигените, като не проявиха по-голям интерес, минаха нататък, сякаш целта им беше само да вземат проби. Когато изчезнаха, командирът нареди да започнат изследвания непосредствено около кораба. На площадката пред входния люк останаха двама: Морт – заместник-командира и Дик – механикът на експедицията.

Аборигените се появиха още по-неочаквано, отколкото първия път. Морт беше готов да се закълне, че излязоха от земята, макар че никой не бе видял момента на излизането им. Тревогата прозвуча много късно. Стана ясно, че хората няма да успеят да се скрият в кораба. Най-далеч от всички беше командирът. Към него вървяха три аборигена. Другите членове на екипажа бяха по-близо. Морт нареди на Дик да се спусне на долната площадка, за да не си пречат един на друг при кръговото оглеждане, и му възложи осигуряването на най-близката група. За себе си, като по-опитен стрелец, взе защитата на командира:

– Ако поискат да се докоснат, стреляй!

Дик кимна съгласен. Следите върху метала на опората, оставени от аборигените, му бяха направили замайващо впечатление. „Само да не докоснат скафандъра.“

Един от тримата пристъпи близо до командира и протегна ръка. Морт вдигна пушката.

– Не стреляй! – чу се в шлема гласът на командира.

Морт не обърна внимание на извикването, той наблюдаваше „ръката“ на аборигена.

– Не стреляй! – още по-високо завика Тед Арт.

Когато „ръката“ според пресмятанията на Морт вече трябваше да допре командира, Морт стреля. Съществото се сви и затихна върху овъгления грунт. Изстрелът привлече вниманието на всички. За миг и хората, и аборигените замряха. Но само за миг. По някаква обща заповед изведнъж всички същества се нахвърлиха върху хората. Морт видя, как нападнат от двете странни същества, командирът падна. Нужна му беше секунда само, за да се разправи с нападателите на Тед. Няколко изстрела и те се успокоиха завинаги. При другата група обаче събитията се развиваха по-трагично. Когато Морт се обърна към тях, беше мъчно да разбере къде са свои и къде са чужди. С мощен изстрел Морт повали няколко същества, които бързаха към мястото на схватката, стремително напусна кораба и се хвърли на помощ. Но нямаше на кого да помогне. Морт смутено се огледа и видя, че командирът се опитва да стане. В този миг един от аборигените хвърли към него продълговат предмет. Изстрелът съвпадна с удара. Морт нададе някакъв див войнствен вик, а може би това беше вик на отчаяние, и забърза към Тед. Още три същества паднаха под ударите му.

Тялото на командира му се стори тежко. Морт се запъхтя и поемайки дъх, погледна колко далеч е от кораба. Това, което видя, го накара да забрави умората: стълбата бе покрита до половината с аборигени. Дик се беше изкачил на по-горната площадка и продължаваше да отстъпва към входния отсек.

– Дик, незабавно освободи стълбата – заповяда Морт. – Посрещни ме.

Дик продължи да отстъпва, сякаш не бе чул нищо. Движенията му бяха трескави, страшното оръжие бездействуваше в ръцете му.

Още няколко минути и той щеше да пусне аборигените в кораба. Морт остави командира и смъкна пушката. Долната част на стълбата и пътят към нея за миг опустяха. Със следващия удар Морт освободи първата площадка. Не беше успял да вдигне прицела по-високо, когато видя как Дик падна. Морт се отчая. Единственият член на екипажа, който можеше да му помогне, излезе от строя. С мощни залпове на пушката Морт освободи пътя си, подхвана командира и на един дъх го качи на първата площадка. После, преодолявайки умората, вдигна и Дик. Сега можеше да се огледа и да прецени обстановката. Трима оставаха още долу. Те вече нямаха нужда от помощ, но Морт не искаше да ги оставя. Ще му дадат ли възможност тези странни същества да пренесе бившите членове на екипажа? Морт настани по-удобно Дик и се огледа. Това, което видя, го стъписа. Буквално на няколкостотин метра от кораба стоеше плътен пръстен от аборигени. Те бяха хиляди. Морт през глава се хвърли към входния отсек и включи механизма за вдигане на стълбата.

Така останаха трима.

Тед Арт идваше трудно в съзнание. Мъчеха го спомените от страшните минути на Оранжевия сърп. По-точно това не бяха спомени, а преживявания, които се повтаряха многократно. Десетки пъти пред очите му се мяркаха умиращите странни същества. „Защо, за какво? Те имат ръце!“ – объркано повтаряше Тед Арт. Отговаряха му изстрелите на пушката. После някой биеше и дърпаше Тед и настъпваше тишина. А тези странни същества падаха и замираха без викове и стонове. Тед Арт си спомняше знаците на дружеските поздрави, той искаше да говори с тези

същества, но те падаха. Кои бяха те, животни или разумни същества?

Най-после Тед дойде в съзнание. Като изслуша заместника си, не искаше да повярва, че корабът се връща към Земята. Позорно бягство от мястото на престъплението. Как би могъл още да бъде наречен този полет?

Тед Арт с мъка вдигна тежката си глава. Направи още едно усилие и седна в леглото.

– Аз трябва да се върна!

Неочаквано всичко пред него заигра, околните предмети оживяха и мекият вълнист под започна неудържимо да се надига към него...

Събуди се от лекото докосване на грапава мазолеста ръка до лицето му. Наведен над него, Морт поправяше възглавницата. Сякаш за първи път Тед разглеждаше неговата набита фигура, едрите черти на лицето му, изкривени в гримаса на искрено съчувствие. Тед Арт си спомни, че искаше да се върне и разбра, че сега това е невъзможно. Срамът и гневът му изчезнаха заедно с породилата се неприязън към Морт. Появи се обикновено любопитство – прииска му се да разгледа по-отблизо своя колега. Сякаш любопитствуваше не той, а някакъв нов Тед Арт. Не, Морт не може да бъде убиец. Защо ли стреля тогава? Изплаши ли се? Един първокласен пилот не може да се изплаши. Инстинкт за самосъхранение? Но Морт мисли, а интензивното мислене изтласква инстинктите дълбоко назад. Само когато човек престане да мисли, надделява инстинктът, появява се животинският страх.

Няколко дни Тед Арт мълчаливо наблюдаваше помощника си. От страни срещите им изглеждаха твърде странни. Морт идваше и

разказваше какво прави, после известно време стоеше мълчалив. Отиваше си, без да очаква и иска отговор. Първите отчети Тед слушаше разсеяно. Но всеки път си налагаше да вниква в тях. Учудването му растеше: как може сам човек да извърши толкова много? Та той направо е целенасочена машина! Превръща се в машина, изпъжда елементите на човечност. Целта му е връщането. Връщане, без да бъде постигната главната цел на цялата експедиция?

Дик лежеше в другия отсек. Морт още не му разрешаваше да става. Дик нито веднъж не беше стрелял на Оранжевия сърп. Защо? На този въпрос той не можеше да даде отговор. Беше безполезно да защитава групата. Всичко стана толкова бързо и неочаквано. В общата бъркотия можеше да убие всички. После Дик самият беше в смъртна опасност, но пак не се реши да стреля. Защо се държа така?

След дълги размисли Дик дойде до извода, че е непригоден за такива експедиции. И за да се свърши всичко благополучно, той трябва да се подчинява и да помага на мъжествения Морт.

* * *

Тед Арт започна да оздравява. Той още не излизаше от болничния отсек, но всеки момент се готвеше да встъпи в правата си. Какъв смисъл имаше да командува, когато лежеше? Морт беше успял досега да се справи сам с всичко. Нямаше смисъл да му дава указания, без да може сам да огледа кораба.

Когато за пръв път погледна към главния обзорен екран, главата на Тед се замая. Сигурно беше станал преждевременно от леглото. Но стореното – сторено. Като превъзможна слабостта, командирът

се зачете в бордовия дневник и в изчисленията на трасето на полета. Разбра, че при излитането си, корабът беше излязъл от експедиционния коридор. Затова връзката с контролните станции и Земята беше загубена.

Докато Морт свикне да работи сам, корабът се беше отклонил далеч встрани. И помощникът беше намерил най-доброто решение. Той си спомни за другия земен коридор, до който можеше да се добере по-лесно, отколкото да се върне в стария. Към новата цел корабът летеше точно.

На другия ден Тед Арт се залови с изучаването на новия маршрут. По пътя им имаше няколко неизследвани обекти. Натъкнаха се на една необикновена планета. Налягането, температурата и съставът на атмосферата ѝ говореха, че на планетата може да има живот.

Командирът не се реши веднага да заговори за спиране. Морт посрещна предложението нащрек. Да се отклонят от курса, да провалят набелязания график, наново да настройват системите, когато половината от екипажа липсва?! Морт изпитателно загледа Тед.

– Трябва да се посъветваме с Дик – без желание каза той. – Ние не сме сами.

– Остави на мира Дик, той няма нищо общо с това. Струва ми се, че ти самият твърде бързаш за Земята. – Натрупалото се напрежение се изля в това само изречение. – Командир тук съм аз и Оранжевият сърп повече няма да се повтори.

Морт побледня. Добре, щом е дошло време да се говори...

Започна тихо, приятелски:

– Според теб те имаха разум ли? Не, мили Тед, за да убиеш, разум не е нужен, по-скоро обратното. Аз тогава отговарях за екипажа и за кораба пред хората. Ти искаше да чакам, докато тези същества погубят и трима ни? Не, благодаря!

– Но нали ние бяхме първите хора от Земята в този свят?

– Ние сме хора сред хората. Само сред хората аз съм човек. А сред тях? Кой съм аз сред тях? Същество? Не искам да бъда същество. Не искам да чакам да ме погали или убие този дивак. Ние бяхме шестима, сега сме трима.

Тед Арт разбра, че в този разговор Морт не е нужно да търси думите. Всичко е премислено и обмислено през тези дълги дни. Той самият много пъти мислено бе разговарял с Морт, но не така. Готвеше се да води спор за дълга на изследователя, за другите цивилизации. Сега виждаше Морт в друга светлина. В думите му нямаше страх или стремеж да избегне опасностите. Това бяха убеждения, за които Тед Арт не се беше досещал, макар да смяташе, че познава Морт.

– Ти искаше – продължаваше Морт – да оставя и тебе ли?...

– Ще изследваме тази планета. – Гласът на командира бе спокоен и твърд. – Нима ти не видя, че последните имаха обикновени човешки ръце?

* * *

Морт бавно се разходи из отсека. Приятно беше да усеща нормалната тежест на тялото си, но той би потърпял и до Земята. Дявол знае кое бе накарало командира да реши да кацнат. Потокът от мощно електромагнитно излъчване, което се стоварваше върху им някъде от космоса, изключваше възможността на планетата да

се използва радиовръзка. Всеки опит да се възползува от предавателя, изпълваше шлемовете на астронавтите с невъобразим хаотичен шум. „Тихата“ планета – успя веднага да я кръсти Тед. Наложил се да използват системата от жестове, разработена специално за подобни случаи.

Като даде нарежданията си, командирът напусна кораба за един ден, за да изследва най-близката околност. Морт облече скафандъра, спусна се по стълбата и приседна до Дик. За пръв път от толкова време вече обърна внимание на небето. То беше красиво. Изумруденото зелено започваше почти пред самите очи, но пропускаше погледа надалеч. Морт полегна на гръб и се намести удобно, сякаш се канеше да блаженствува така цяла вечност.

Мислите му бяха прекъснати от Дик. Морт погледна иззад опорния крак на звездолета и дъхът му секна. На края на пясъчната площадка, на около двеста метра от звездолета стоеше черно косматото същество. Едва личаха формите на голяма горила. Дългите коси, които покриваха цялото тяло, се спущаха до земята. Главата като огромно кълбо бе втикната между силните рамене. Да се разгледа лицето беше невъзможно. Съществото бавно повдигна широката си лапа и трмаво тръгна напред. Направи няколко крачки, после падна на четири крака и бавно се изправи.

Дик стремглаво се втурна към звездолета и след половин минута се показва, като държеше в ръце две пушки. Без да откъсва поглед от неканения гост, Морт взе пушката и бавно я вдигна към рамото си. „Тед все още не може да ми прости за Оранжевия сърп – помисли той. – Ако командирът беше с нас...“ Кое го спря да стреля? Сне пушката и с ръка посочи на Дик да не мърда.

„Трябва да го прогоним.“ До съществото оставаха не повече от сто метра, когато яркият лъч разтопи пясъкът пред него. Стреляше Морт. Съществото направи няколко крачки и се наведе над ивицата разтопен пясък. Очевидно, не беше разбрало предупреждението и отново тръгна напред.

Вторият път пясъкът се разтопи, като за малко не засегна косматите крака. Черната горилла спря и започна странно да маха с ръце. Движенията ѝ бяха бавни, сякаш нещо им пречеше.

Морт пусна трети, предупредителен изстрел, като забеляза, че косматият гигант е прекрачил границата.

Съществото замря. Разтопеният пясък не го интересуваше повече. То разглеждаше внимателно хората.

Морт имаше чувството, че съществото гледа точно него. Той почти физически усещаше тежкия поглед, който идваше изпод сплъстените коси. Когато Морт отново вдигна пушката, горилата изведнъж се прегърби, махна леко с ръка и като се обърна гърбом, тръгна нататък. Сега тя се стори на астронавтите не толкова висока и могъща, а непохватната ѝ походка напомняше на убит от мъка бездомен скитник.

В друго време Морт би сметнал една такава среща за голям успех, но сега тя го извади от равновесие. Набелязаната цел – Земята – заради която той работеше като машина, без да се съобразява с нищо, се отдалечаваше. Почти два месеца всеки негов ден бе разчетен до минута. Независимо от това той отстъпи на Тед и сега се ядосваше на себе си.

Тед Арт не се върна и на втория ден.

Морт провери внимателно скафандъра и пушката си и тръгна към края на поляната. Каменни хълмове и високи храсталаци скриваха еднообразния хълмист изглед. Широки пясъчни ивици се редуваха с гъсталаци от странен нишковиден храсталак и с малки каменни сипеи. Тук-там се издигаха големи скални отломъци. Над плитките долчинки плуваха валма яркожълта мъгла. Те се образуваха в най-ниските места, бавно се издигаха до храсталака и изчезваха безследно в него. На хоризонта просветваха алените очертания на високи планини.

Щом Морт стъпи на полегатия склон, всичко наоколо се задвижи. Астронавтът замахна неестествено с ръка, падна на страни и бавно започна да се свлича надолу. Пясъкът се сипеше към тесен каменен насип. Морт се хвърли в страни и трескаво се залови за тънките като нишки клонки на най-близкия храст. Движението престана. Като почака малко, той внимателно се прехвърли към следващия храст и едва когато краката му стъпиха на твърда основа, той се огледа. Пясъкът на склона не се движеше вече.

Когато излезе на каменния насип, Морт тръгна към най-близкия хълм, за да разгледа по-добре околността. Заобикаляше отдалеч пясъчните сипеи и се придържаше за храстите. Те не бяха високи, тук-там стигаха човешки ръст. Тънките нишки-клонки гъсто прилепваха към скафандъра и на всеки стотина метра той трябваше да ги изтръгва с ръце. Дъното на падината му се стори подозрително. Жълтата мъгла там се разливаше като езеро и ритмично изхвърляше нагоре безформени парцали. Морт заобиколи това място и след половин час стигна върха на хълма.

Гледката бе еднообразна, нямаше нищо особено, което би могло да привлече вниманието. Само планинският хребет смътно се очертаваше до самия хоризонт.

„Много е далеч. Тед не би могъл да стигне там“ – разсъждаваше Морт.

Внимателно, метър след метър той оглеждаше местността и се мъчеше да намери нещо, което би му се сторило интересно.

Площадката, на която стоеше звездолетът, се виждаше добре и дори Дик се мерзелееше като черна точка върху светлия пясък.

„Как ли се чувствава? Дали няма да се изплаши при появяването на горилата?“ Заедно с тази мисъл почувствува желание да се върне по-скоро. Падането в началото, странната жълта мъгла и лепкавите храсталаци сякаш бяха изместили на заден план главната опасност – срещата с горилите. Морт тревожно погледна към най-близките храсти. Всичко наоколо изглеждаше сурово, а току що изминатата падина – широка и дълбока. Всеки храст криеше опасност. Тези тънки лепкави нишки напомняха много на косите на горилата и можеха да я направят незабележима.

Морт огледа още веднъж хоризонта и тръгна по обратния път.

Отново мина край каменните насипи и край лепкавите храсти. Пясъкът на склоновете оживяваше, щом само кракът му се докоснеше до неговата повърхност.

Когато се спусна в падината, Морт неочаквано попадна в жълтия облак на мъглата и по прозрачната пластмаса на скафандъра му се появиха ситни капчици роса. Скафандърът му отново се облепи от тъмните нишки. Беше му трудно да ги махне. Погледна пушката си: тя напомняше на чепат клон, облепен с водорасли. Спря, за да

оправи пушката си. Нишките се сливаха в обща лепкава маса. Взе камък и се опита да изстръже пушката, но не сполучи.

Изминал беше вече половината от пътя. Тънки нишки като конски косми висяха от Морт до самите камъни. Той не хвърли пушката, надяваше се, че ще я изчисти при звездолета. Оставаха още сто метра, петдесет... Скоро ще види Дик и той ще му помогне.

Храстите вече свършваха, когато падна. Последните метри трябваше да пълзи. Морт не виждаше почти нищо. Но това не го плашеше. Като се опираше на камъните, които заграждаха площадката, където стоеше звездолетът, той се изправи на крака. През тънките нишки, облепили нагъсто шлема на скафандъра, той с мъка видя звездолета.

Представи си колко смешен изглежда в това облекло от безкрайно множество тънки нишки-клонки, „Май че не по-добре от оная горила, която приближи до звездолета...“ От сравнението Морт почувствува, че му прилошава. „А може би тази горила да е бил самият Тед? Той дойде навреме.“

Морт спря. По-бързо да види Дик. Къде е той?

– Дик, това съм аз!

Дори беше забравил, че няма да го чуе. „Край! Ще загина – ще загинат всички. Дик няма да успее да излети сам. Разсъждавай Дик, разсъждавай, за да убиеш, не се иска акъл.“

Помъчи се да вдигне глава и започна да се вглежда през мътната светлина на шлема, като търсеше Дик. Най-после успя да го види. Стоеше на първата площадка с готова пушка.

– И ти ще загинеш – завика той.

Яркият пламък блесна в очите му. В шлема стана светло, сякаш беше успял да го освободи от полепналите нишки. „Точно така. Стреляй без предупреждение, ти оставах сам. Кой беше казал това? Ах, да, самият аз казах това на Дик.“ Изведнъж Морт почувствува огромна тежест и губейки съзнание, се усмихна. Тежестта му се стори като пренатоварването при старт.

* * *

Тед Арт се събуди от тежкото безпаметство. Отвори очи. Тъмната маса по стъклото на скафандъра бе посивяла и се бе напукала. През пластмасата на шлема едва се процеждаше зелена светлина. Колко беше лежал тук? Един час или едно денонощие? Епизодът край звездолета изплува в съзнанието му като кошмарен сън. „Да смятаме, че не е било. Просто дяволски съм уморен в тази „кожа“. – Тед се усмихна, представяйки си как изглежда отстрани. Наистина ще се изплашиш, когато те върхлети такава грозотия. – Главното е спокойствието и те всичко ще разберат. А ако не разберат? Тогава ще трябва да ги напусне завинаги... Няма да ги кара още веднъж да стрелят по него...“

Опита се да стане, но не успя. Шарнирните сглобки на скафандъра не мръдваха. Събра сили и се опита да сгъне ръката си – напразно. Като се успокояваше сам, опита се да помръдне последователно всеки от подвижните участъци. Но навсякъде мускулите му усещаха студената здравина на камъка. Тъмната маса, полепнала по скафандъра, бе засъхнала и го беше направила неподвижен.

Тед Арт беше изумен. Известно време той лежа неподвижен и се мъчеше да събере мислите си. Той просто не искаше да вярва, че

като капак към всички други беди ще дойде още една, по-страшна от която не би могъл и да измисли. Дръпна се силно и каменният сипей, на който лежеше, пропълзя няколко метра надолу по склона. От стъклото на шлема се откъсна малко парче от затвърдялата маса. Тед видя изумруденото небе и причудливите облаци, които плуваха в небето.

– Значи тя се чупи?

Без да усеща ударите, Тед тръскаше и блъскаше скафандъра по остриите камъни на сипея. Бавно, сантиметър след сантиметър стъклото се очистваше. Сега той видя как сивата кора, която покриваше скафандъра, се чупи. Най-после успя да повдигне дясната си ръка. Това беше почти победа. Със силни удари Тед начупи кората около нея и освободи пръстите на ръкавиците. Острият камък в свободната ръка окончателно реши изхода на борбата.

Когато се вдигна на крака, Тед почувствува смъртна умора. Но той се усмихваше. „Сега, мили Морт, ще ни бъде по-леко да анализираме събитията на Оранжевия сърп.“

Дик се втурна срещу него. Помогна му да стигне до звездолета. По пътя възбудено ръкомахаше, но Тед не разбра смисъла на това, което му казваше. „Аз убих“ – най-после разбра той. Дик сочеше малък тъмен предмет, който лежеше на около петдесет метра от звездолета.

Смътна тревога обхвана Тед. Умората и болката отстъпиха. Той бутна Дик и тръгна към малкото хълмче, гъсто обрасло със загадъчните храсти.

При хълмчето Тед Арт падна на колене и внимателно опипа тъмните нишки. Те бяха вече изсъхнали и като се чупеха леко, падаха върху пясъка.

Последният договор с... дявола?

Фантастичен разказ

Дж. О. Джемсън

Чуйте, о земни жители, прескръбната ми история за бедствия и безчинства. Помислете за злата ми участ, включително и за необходимостта да превода това на отвратително трудния ви език. Да, плачете за мен, но не оставяйте тези проклети човешки сълзи да падат върху козината ми, те смъдят.

Някога бях щастливо същество, доволен от работата си като обслужващ Компютъра на нашата планета, Прекрасния Ъксълп, и твърдо решен да спечеля научната степен, за която бях работил много години. Компютърът е в Сградата на Приложните Науки, огромно и сложно здание, картотеката на което се претоварва, така че аз не съм изцяло отговорен за случилото се.

Въпреки че бях изучавал земни ръкописи във връзка с доктората си, съвсем по погрешка името ми беше включено в списъка на ъксълпските Събирачи и – ужас на ужасите – бях определен за Земята. Нещо повече, съответните документи, уведомяващи ме за тази нова длъжност, се загубили по пощата. Положително не беше моя вината за това. Въобще не бях подготвен.

Земната история ми беше позната не само заради дисертацията ми на тема „Необходими пермутации в нормите на средновековното общество, отразени в психопатологията на страха от безвредни и отровни змии и от надписи на вратата на ада“, но и защото вашата нахална планетка е първокласен пример за зле използван

интелект у господстващата форма на живот. На всичко отгоре предишният Събирач беше изчезнал по мистериозен начин. Признавам обаче, че ние, ъксълъпците макар да сме значително по-интелигентни и чувствителни от жителите на Земята, често забравяме да следим какво става в тази забутана част на далечното спираловидно удължение на една иначе възхитителна галактика.

Тъкмо се потапах в прелестно горещата вана, когато дойде неочакваното повикване и се отзовах в хола на това отвратително чудовище Карсън Босков.

– Капеш ми на килима – каза Карсън.

– Но аз...

– Освен това те мислех за по-голям.

Опънах се в цял ръст – четири стъпки според земните мерки. Искаше ми се да имам хавлия. С отвращение огледах пентаграмата¹ в краката си.

– Аз съм един изключително висок ъксълъпец – изрекох колкото може по-учтиво с централното си говорно отверстие. Левият ми рог нервно заигра, кожата ми се нагърчи в богатия на кислород въздух и ме засърбях основата на опашката.

Карсън се наведе над мен.

– Едвам те разбирам – каза той с оня типичен, тежък, мазен земен глас. – Трябва ли да писукаш?

– Моля ви, бъдете така добър да ме осведомите как се случи това – казах, признавам си, жално.

– Потта ти да не е от сярна киселина, защото ми се струва, че ми разяжда килима...

– Бях в банята – казах с достойнство. – Какво желаете?

– Обичайното – каза Карсън. – Но нека най-напред се изясня. Аз съм неврофизиолог, кибернетик, изключителен гений, носител на Нобелова награда за работата си върху компютърните аналози на нервната система и отдавна си мисля за дяволите. Мина ми през ум, че може би пентаграмният символ е кодиран в някакъв телепатичен компютър някъде в галактиката, който се отзовава на подходящи думи с емоционален заряд. Прерових библиотеките по свръхестествените въпроси, докато намеря нещо, което ми заприлича на няколко словесни ритуала на различни езици. Изпробвах ги всичките, но тъй като съм изключително трезв, добре владеещ се и безстрастен гений, едва тази вечер успях да постигна нужната емоционална разпаленост.

– А как се справихте тази вечер? – попитах, скръбно мислейки за очарователната самка, която ме очакваше на приема на Великия Калудат, заради което и бях започнал да се къпя.

– След като днес бих оня от лабораторията на шах, в мен се разгоря страстното желание да имам най-добрия компютър във вселената – каза Карсън, сядайки срещу пентаграмата.

– Е, няма да можеш да го имаш, тъй като принадлежи на Ъксълп. Защо не поискаш каквото ти сърце желае?

– Именно това ми желае сърцето.

Почесах се по опашката.

– Винаги съм смятал, че хората имат обикновени желания – богатства, власт, дълъг живот, успешно измъкване от подоходните данъци. Положително някое от тези неща ще те задоволи? Както се задоволяват интелигентните същества на другите планети.

– Другите планети? – Карсън се намести на удобния си стол като кръстоса отблъскващо дългите си крака, докато от мен продължаваха да се стичат капки по килима.

– Щом сте проумели, че дяволите, както хората винаги са наричали нас, ъкслъпците, не са свръхестествени, няма да ви е трудно да разберете, че ни е необходимо да поддържахме разрастването на Централния си Компютър. Като най-висши същества в галактиката ние винаги сме Събирали подходящи интелигентни екземпляри от всеки парсек на пространството, дори от тази крайно неприятна планета.

– Наистина – каза Карсън – напоследък много сте се навъртали наоколо. Голяма каша е на Земята.

– Не ни обвинявайте за вашите неприятности. Никой не се е телепортирал на Земята от векове, освен злочестият ми предшественик.

– Какво се случи с него?

– Той страдаше от тежка форма на артрит в крайната става на опашката (а точно там ние извършваме значителна част от логическото си мислене) и реши, че една ваканция в примитивна обстановка би му била от полза. Всъщност той самият помоли да го направят Събирач, отговарящ за Земята, но изобщо не се е обаждал от там.

Карсън се прозя, както, струва ми се, се нарича онова особено излагане на разширяващото се говорно отверстие, за да се покажат вградените оръдия за кълцане.

– Как се казваш?

– Меф 27.

– Слушай, Меф, как ъксълъпците откриха Земята?

– Съвсем типична история. Праисторическите членове на най-интелигентния биологически вид започват да употребяват сечива, заемат се с рисуване на картини, като използват силно емоционални ругатни, когато сечивата не искат да работят или картините не излизат и преди да се усетиш, измислят заклинанията и пентаграмата. Така че от време на време те неизбежно се включват в телепатичната мрежа на нашия Компютър. За щастие само ъксълъпци, заемащи високи правителствени постове или занимаващи се с научноизследователска дейност, което е едно и също в нашия просветен свят, знаят тайната на използването на компютри за фокусиране на душевните сили и осигуряване на моментално телепортиране навсякъде. По този начин веднага можем да се справим с всеки бунт в нашата Империя.

– В такъв случай Земята е част от Ъксълъпската Империя?

Потреперих, може би от студа, но по-вероятно от предчувствието.

– Разбира се, че не. Не сте достатъчно цивилизовани. Земята се използваше, преди да стане прекалено мръсна и гъстонаселена, предимно за туристически развлечения – обреди на плодородието, черна магия, лов на вещици и други забавления и игри.

Лека, но заплашително презрителна усмивка трепна по костеливото лице на Карсън (винаги съм предпочитал хубавата ъксълъпска закръгленост), като каза:

– А вашият навик да отнасяте души?

– А, това ли? Всъщност ние Събираме мозъци или по-скоро центъра на рационалното управление (ЦРУ, както го наричаме у нас) на каквито нервни системи поискаме... защо се смеете?

– ЦРУ... – Карсън се изправи, кискайки се, и отиде до един съд с течност, откъдето си наля зловонна напитка. – Тогава какво правите със Събраните мозъци?

– Закачаме ги в нашия Компютър, разбира се. Докато ъкслъпците са в състояние да се телепортират в което и да е пентаграмно поле, където се фокусира Компютъра, дори и против волята ни, както бяхте свидетел, ние не сме телепатични и, следователно, сме безполезни в системата на нашия Компютър.

Никога не бях чел за толкова многословна среща с човешко същество преди. Винаги си бях мислил, че те просто сключват сделка или падат на колене да се молят.

– Виждате ли – казах, – докато хората бяха в средновековния си период, ние променихме икономиката си от базираща се на отделни електромеханични компютри от старинния тип, който вие сега използвате, в обединена микромолекулярна система, функционираща на електрохимично-нервнофизиологична база. Ние събирахме ЦР... мозъци от цялата галактика. На примитивните планети като Земята беше по-лесно да вършим това посредством установената практика на „сделка с дявола“. Подписването на договор създава психологическа нагласа в мозъка, която впоследствие улеснява Прибирането и прехвърлянето в резервоара.

– Резервоара?

– Да, нашия прекрасен резервоар за мозъци, всеки от които безсмъртен благодарение на изкуствената протоплазма, която изобретихме за предпазване и подхранване на екземплярите. От

години не сме имали нужда от много нови екземпляри. Икономиите не позволиха голямо развитие на науката.

– Зная как стоят тези въпроси – каза Карсън, като се протегна надолу, за да потупа десния ми рог с една химикалка. По-късно открих че той винаги поправя ръкописи, пише математически изчисления и решава кръстословици с писалка.

– Предполагам, че би трябвало да пожелае под задния ми двор да се образуват богати залежи на уран – каза той, като замислено поглаждаше грозната си издадена брадичка.

– Отлично – казах с облекчение, като си мислех, че все пак може би ще успея да стигна навреме за оргията на Великия Калудат. – С това доказвате, че човешките същества са способни на конструктивно мислене.

– Но аз промених решението си – каза Карсън. – Ще ти продам мозъка си срещу незабавно поставяне във вашия Централен Компютър.

– Драги ми човече! Това е наказателната част от договора, доколкото разбирам. Не трябва да вървите срещу традицията. В края на краищата резервоарът се нарича ад, само за да се достави удоволствие на земните екземпляри.

– Води ме в ада, Меф, веднага.

Въздъгнах.

– Много добре. Не нося официален формуляр със себе си, но ще го напиша на лист хартия от бюрото ви. – Протягайки ръка към него, забелязах, че в горната част на хартията бе напечатано името на доволния от своето Аз Карсън. Това Аз очаквах скоро да бъде във властта ни.

– Ето. Карсън Босков, доктор на науките. Подпишете това.

– С кръв ли?

– Велики Ък! Не! Тя разяжда пръстите ми. Не зная откъде се е появила тази легенда. Използвайте някоя друга телесна течност, щом трябва. Вярвам, че бъбреците ви...

– В никакъв случай.

– Плюнка? – попитах аз, съзнавайки, че има твърде голяма вероятност потенето на кожата ми да предизвика временен недостиг на йони, вследствие на което пристъп на ъксълпско главоболие.

– Извинявайте за израза, Меф, но в името на ада, кажи ми какво използват повечето от твоите жертви?

– Мاستило.

* * *

Точно след една ъксълпска година без малко аз работех усилено над дисертацията си, за шести път отхвърлена от комисията, когато някой влезе в стаята ми в Сградата на Приложните Науки, без да почука.

– Престоят ми тук беше много интересен и полезен – каза Карсън Босков. – Благодаря ти, че ме прибра.

– Не може да сте тук! – Понеже подскочих изненадано, копитата ми се заплетоха в опашката и открих, че подът е извънредно твърд за най-централните й стави. – Вие сте само мозък в резервоара! – извиках. – Вие нямате тяло!

Това не беше съвсем вярно, тъй като той беше там, а мускулите на напълно голото му отблъскващо тяло играеха.

– Един правилно управляван гигантски компютър може да направи изненадващи неща от недиференцираната протоплазма, ако си го постави за цел – каза той.

Огледах се диво наоколо за никога неизползвания досега алармен сигнал.

Отново ми се прииска ъкслъпците да са телепати и толкова се разстроих, че не можах да концентрирам душевните си сили за телепортиране, винаги трудно без пентаграма.

– Не мисли как да се опиташ да ме убиеш, тъй като има няколко точни копия. Направих подобрения в оригинала, като осигурих някои тела със специални приспособителни механизми за планети, иначе непригодни за живот за обикновените човешки същества. А освен това всички ние сме телепати, свързващи се с други телепати из цялата галактика. Свършено е с вас, ъкслъпците, като най-висши същества.

– Аз ще се телепортирам за помощ!

– Ще те настигнем. И ние можем да го правим, при това без пентаграми. Вече сме по всички главни планети на вашата Империя. Сега ние управляваме галактиката.

– Но драги ми Карсън...

– Името е д-р Босков, Меф. Ако се държиш прилично, може би ще си получиш доктората.

– Няма да се отклоня от пътя на добродетелта.

– Слушай, наистина ли искаш тази титла, Меф?

Изкушавах се, силно се изкушавах.

– Какво трябва да направя?

– Просто подпиши този договор за място в новия ми бизнес – „По-добро битие в телата на Босков“.

– Да не е някоя минавка?

– Ако прочетеш дребния шрифт, ще видиш, че новото ти задължение като обслужващ Компютъра е да не допускаш обитателите на резервоара да претупват работата си.

– Но аз и без това го правя.

– Това ще бъдат нови обитатели, тъй като предишните напуснаха. Ще използваме ъкслъпски мозъци от високите правителствени кръгове, разбира се, и ще увеличим възможността за телепортиране на вашия биологически вид, за да извършвате тежката работа в галактиката – преместване на планети и дори слънца.

– Ще нарушите екологията на галактиката!

Карсън се ухили, една смразяваща опашките гледка.

– Може дори да прередим вселената. Тъй като от сега ще живеем вечно и вселената може в крайна сметка да се промени в неблагоприятна за нас насока, ние ще я контролираме. Њкслъпците ще изпълняват благородния си дълг в резервоара.

– Обречени на ад!

– Завинаги – каза Карсън безпоощадно. – Подпиши тук.

Поддадох се на сатанинското изкушение. Подписах. Ужасно ме болеше глава.

– Междувпрочем – каза Карсън, сгъвайки договора, – открих какво се е случило с ъкслъпския Събирач, който изчезнал на Земята. Изглежда той се е телепортирал в нещо, което сметнал за голяма, удобна, насочена към къщи пентаграма. Оказало се, че това

са мокрите основи на огромна петстенна сграда, която се е строила близо до Вашингтон, САЩ. Тъй като вие, ъкслъпците, не можете да премествате тежести, освен ако не работите по няколко души заедно, той останал като хванат в капан в този цимент.

– И все още ли е там?

– Изглежда най-накрая успял да прокара тунел навън, само за да се появи в друга сграда...

– Да не би... да не би в онази бялата...

– Вие, ъкслъпците, имате да отговаряте за много неща. Хайде, тръгвай, Меф.

* * *

Не искам да се оплаквам, земни хора, но моля ви, имайте милост. Изминаха вече два века, а вие, адски изчадия, на които не може да се вярва, не зачитате този последен договор. Аз още не съм си получил доктората!

¹ пентаграма – правилен петоъгълник, на страните на който са построени еднакви равнобедрени триъгълници (бел. пр.)

Стоманените пещери

Научно-фантастичен роман

Айзък Азимов

I. Разговор с голямото началство

Лайдж Бейли едва беше стигнал до работната си маса, когато забеляза, че Р Сами го наблюдава.

– Какво искаш? – полита той робота с каменно лице.

– Шефът те търси, Лайдж!

– Добре.

Р Сами продължаваше да стои. Бейли изръмжа:

– Казах ти – добре! Отивай си!

Р Сами се отдалечи, за да си гледа другата работа. Бейли се чудеше защо да не може и човек да я върши. Той излезе от будката (още преди две години бе добил правото да работи зад преграда) и премина през канцеларията.

Симпсън от регистрацията му кимна:

– Шефът те търси, Лайдж!

– Зная. Р Сами ми каза.

– Проклет робот! – рече Симпсън. – Онзи ден видях Винс Барет.

– Аха!

– Иска да се върне на старата си работа. Или на каквато да е друга. Но какво бих могъл аз да му кажа? Че Р Сами върши сега работата му и толкова. Хванал се във фермата за дрожди. Чудесно момче беше. Всички го обичаха!

С по-мрачен глас, отколкото имаше намерение, Бейли каза:

– На всички ни ще дойде до главата!

Голямото началство обитаваше отделен кабинет. На вратата пишеше:

ДЖУЛИЪС ЕНДЕРБАЙ

Висш полицейски чиновник

град Нью Йорк

Бейли влезе и каза:

– Търсил сте ме, шефе!

Ендербай вдигна глава. Той носеше очила, очите му бяха чувствителни и не можеха да понасят обикновени контактни лещи. Но Бейли подозираше, че началството се харесва с очила, защото го правеха по-интересен и че очите му съвсем не са толкова чувствителни.

Голямото началство изглеждаше нервен. Той се облегна и каза дружелюбно:

– Сядай, Лайдж, сядай!

Бейли седна рязко и зачака.

– Как е Джеси? А синът ти?

– Добре са, екстра са. А вашите?

– Добре са – рече Ендербай. – Всичко е наред.

Фалшиво начало. Бейли си мислеше: „Не ми харесва лицето му“.

И каза гласно:

– Шефе, бих искал да не прашате подире ми Р Сами!

– Не се сърди, ти знаеш какво е мнението ми по този въпрос, Лайдж. Но все пак трябва да го използвам по някакъв начин!

– Неудобно е, шефе. Каза ми, че ме търсите и след това се изтъпани насреща ми като паметник.

– Моя е грешката, Лайдж. Аз му предадох поръчение за тебе, но забравих да му кажа веднага след това да си отиде по работата.

Бейли въздъхна. Тънките гънчици около светлокафявите му очи станаха по-дълбоки:

– Все пак, искате да ме видите...

– Да, Лайдж – каза началството. Стана и доближи до стената зад бюрото. Натисна едно копче и когато една част от стената стана прозрачна, се усмихна. – Направих това миналата година, Лайдж. Едно време всички стаи имали подобни неща. Наричали ги „прозорци“. Знаеше ли го?

Бейли знаеше. Беше виждал на филм много исторически романи.

– Чувал съм – рече той.

– Ела!

Бейли се почувствува неудобно, но се подчини. Висшият служител на полицията често изразяваше своето увлечение по Стародавното твърде непредпазливо. Като тези очила, например, помисли си той... Те са! Те са причина видът му да е такъв.

Бейли каза:

– Извинявайте, шефе, май че очилата ви са нови, нали?

– Да. Старите се счупиха преди три дни. Успях да ги подменя едва тази сутрин, Лайдж. Цял ад бяха тези три дни, ако знаеш...

– Само заради очилата?

– И заради още нещо. Сега ще го научиш!

Той се обърна към прозореца, същото стори и Бейли. Валеше. За минута дъхът на Бейли спря, докато гледаше как от небето падат водни капки. Началството се надуваше от гордост, сякаш дъждът беше негово изобретение.

– За трети път през този месец гледам как вали. Красива гледка, а?

Против волята си Бейли се съгласи. През четиридесет и двегодишния си живот той рядко бе виждал не само дъжд, но и въобще природно явление.

– Какво пилеене на водата!

– Лайдж – каза началството, – ти си прекалено модерен. В Стародавни времена хората живеели на открито, не само на полето, но и в градовете. Дори в Ню Йорк. Те живеели в контакт с природата. Бедите на модерния начин на живот дойдоха след откъсването от природата.

Бейли беше чувал това и преди. Той Каза сериозно:

– Виж какво, Джулиъс! (Обикновено той не се държеше интимно с Висшия служител по време на работа, дори когато той го наричаше Лайдж. Но моментът като че ли изискваше смяна на тона.) Виж какво, Джулиъс, ти ми говориш за всичко, но не и за това, заради което ме повика. Какво има?

– Остави ме да ти го разкажа по свой начин. Става дума за... за една бея!

– Сигурно! И каква е тя? Нещо с Р-овете?

– В известен смисъл, Лайдж! Седя сега тук и си мисля колко ли още бели очакват този добър свят. Когато включих прозореца, аз не пуснах при нас просто небето. Аз пуснах Града. Сега го гледам и се чудя какво ще стане с него след един век... Все-таки съжалявам, че вали. Не можем да видим Космоград.

– Зная го как изглежда! – каза Бейли.

– Искам да го видя оттук. Ниски куполи, разпръснати наоколо. Това е разликата между нас и Космическите. Ние сме нагъчкани. А те – едно семейство в една къща. И земя помежду им! Ние и те. Различен начин на живот!

Накъде клони началството, чудеше се Бейли. Той рече:

– Така е. Какво чудно има? Не можем да разположим осем милиарда души на Земята в малки куполи. Ония разполагат с огромни пространства, Остави ги да си живеят, както им харесва!

Висшият служител седна отново. Очите му, ситни зад стъклата, гледаха към Бейли.

– Няма по-толерантен от мен по отношение на начина на живот. Нито между нас, нито между Космическите.

– Чудесно! Тогава какво?

– Такова! Преди три дни един Космически умря!

– Жалко. От какво е умрял?

– Някой насочил лъчевия си пистолет към него. И го изпразнил. Убиец!

– Убиец, но Космически. Защо го е сторил? Как?

– Космическите казват, че е Земен.

– Не може да бъде!

– Защо не? – отвърна началството. – Ти не обичаш Космическите. Аз – също. Кой на Земята ги обича? Някой ги е ненавиждал малко повече. Ето, това е истината!

– Добре, но...

– Имаше пожар в заводите за роботи в Лос Анжелос, разбити роботи в Берлин, вълнения в Шанхай. Всичко това говори за

растящо недоволство. Може би съществува някакъв вид организация!

Бей ли каза:

– Шефе, нещо не ми е ясно. Преди три дни един Космически е убит и Космическите мислят, че убиецът е Земен. Досега – пръстът му почука върху бюрото, – никой не е чул за това. Много ми е трудно да го повярвам. Ако се случи подобно нещо, то би изтрило Ню Йорк от лицето на Земята.

Шефът поклати глава.

– Не е толкова просто, както го мислиш, Лайдж. Аз отсъствах три дни. Бях в Космоград. Бях във Вашингтон, за да разговарям с властите.

– И какво казаха?

– Казаха, че това си е наша работа. Космоград е в границите на Ню Йорк.

– Но има специални права!

– Зная. Ще дойда и до това. – Очите на шефа отблягнаха острия поглед на Бейли. Опитвам се да разговарям с тебе като приятел с приятел. Искам да знаеш моето мнение. Бях там, когато се пръсна новината. Имах среща с него... с Рой Неменну Сартън.

– Жертвата?

– Жертвата. – Шефът въздъхна. – Още пет минути и аз щях да открия тялото. Беше ужасно, ужасно! Те ме пресрещнаха и ми казаха. С това започнаха тридневните кошмари, Лайдж. С това и със счупването на очилата. *Такова нещо* не би могло да се случи втори път. Поръчах си три чифта.

Бейли се помъчи да си представи високите фигури на Космическите, посрещащи висшия полицейски чиновник с новината. Той видя как шефът си сваля очилата, как ги изпуска и как гледа втренчено начупените парчета. Бейли беше сигурен, че поне пет минути началството е било много повече разтревожено от строшаването на очилата, отколкото от убийството.

– Ужасно положение – каза шефът. – Както каза, Космическите имат специални права. Новите Светове могат да използват това и да искат обезщетение. Единственият начин е да се открие убиецът и да бъде предаден на Космическите. Наша работа е това. И хич не е на хубаво, Лайдж. Те могат да подменят всеки от нас.

– Да ни подменят? Те нямат подготвени хора!

– Роботи! – каза шефът. – Има роботи!

– Какво?

– Р Сами е едва началото. Той пренася поръчки. Други могат да поддържат градското движение. Лайдж, познавам Космическите по-добре от теб. Те имат Р-ове, които могат да вършат и твоята, и моята работа. Ние можем да бъдем декласирани, да останем без работа на тази възраст...

– Ясно! – каза мрачно Бейли.

– Съжалявам, Лайдж!

Бейли кимна и се помъчи да не мисли за баща си. Началството, разбира се, знаеше тази история.

– Кога започна подмяната?

– Тя се извършва непрекъснато, Лайдж. Непрекъснато, откакто дойдоха Космическите. Сега тя е по-осезателна, това е всичко. Но

ако се заемем здраво, можем да я отложим. И това ще бъде особено добре за тебе.

– За мен?

– Ти ще си един от главните действащи лица.

– Но аз не съм подготвен, шефе. Аз съм само С-5.

– Не искаш ли да бъдеш С-6?

Дали иска?! Квалификацията С-6 носеше привилегии: седящо място в експреса по всяко време, по-голям избор в Секционната кухня, може би и по-добро жилище!

– Искам! – каза той. – Но какво ще стане, ако не успя?

– Ще успееш, Лайдж. Ти си един от най-добрите ми хора.

– Има други, с по-висока квалификация от моята. Защо избираш мен?

Високото началство скръсти ръце.

– По две причини. За мене ти не си само детектив, Лайдж. Ние сме приятели. Не мога да забравя, че бяхме в едно и също училище. Случай като този е шанс за всеки човек. Искам да ти го дам.

– Това едната причина – каза Бейли сухо.

– Втората е, че ще ти искам услуга.

– Каква?

– Искам да ти дам като партньор в мисията един Космически. Космическите се съгласиха да оставят разследванията на нас, но в замяна на това искат да участва и един от техните агенти.

– Мислиш, че не ни вярват?

– Ако работите тръгнат зле, ще имат затруднения със собствените си правителства... Ще приемеш ли един Космически за партньор, Лайдж?

– Ти искаш това?

– Да, Лайдж!

– Тогава приемам за партньор един Космически!

– Благодаря ти, Лайдж. Той ще трябва да живее у тебе.

– Така ли? Чакай една минута...

– Разбирам те, но ти имаш голям апартамент, Лайдж. Три стаи. И само едно дете. Няма да ти бъде в тежест. Освен това е необходимо!

– Джеси няма да се съгласи.

– Кажи на Джеси – шефът го погледна сериозно, – че ако сториш това за мен, ще направя всичко възможно да получиш С-7. С-7, Лайдж!

– Приемам, шефе! – Бейли стана наполовина, но като видя лицето на Ендербай, отново седна.

– Има още нещо! - рече началството.

– Какво е то?

– Името на твоя партньор.

– Какво значение има името?

– Космическите – каза шефът, – си служат с особен маниер на работа. Партньорът, който ти изпращат, не е... не е...

Очите на Бейли се отвориха широко.

– Чакай!

– Трябва, Лайдж. Нямаме друг изход!

– Да влезе в моето жилище? Такова нещо?

– Като приятел те моля...

– Не. Не!

– Лайдж, на никой друг не мога да се доверя! Трябва да работим с Космическите, трябва да успеем, ако искаме да запазим корабите им далеч от нас. Ти трябва да имаш за партньор робот. Ако *той* намери отговора, а не ние, ще бъдем унищожени като служба. Разбираш това, нали? Ти *трябва* да работиш с него и задачата ще решиш ти, а не той! Ясно ли ти е?

– Не зная какво ще каже Джеси!

– Аз бих говорил с нея, ако ми разрешиш!

– Не, шефе! – Той пое дълбоко дъх. – Как се казва партньорът ми?

– Р Данийл Оливо.

Бейли каза тъжно:

– Шефе, приемам работата, тъй че нека да го назовем с пълното му име. *Робот* Данийл Оливо!

2. На път за дома

В експреса цареше обичайното оживление: онези от долния клас стояха прави, тези с привилегиите – седяха. Светеха лампи, реклами, надписи ПЪТ КЪМ СЕКЦИЯ ДЖЪРСИ, СТРЕЛКАТА ВОДИ КЪМ ИСТ РИВЪР и разни други. И над всичко беше шумът: разговори, смях, кашлица викове, дишане.

Никакви знаци за Космоград, мислеше си Бейли, докато минаваше от една движеща се лента на друга с ловкост, която се придобива с годините. За тридесет секунди той беше на последната бърза лента и можа да стъпи на оградената движеща се платформа, представляваща експреса.

Никаква нужда от знаци, мислеше той. Ако имаш работа там, ти знаеш пътя. Ако не знаеш пътя, нямаш там работа. Космическите са се осигурили. Уचितо, но категорично, те поставиха силова преграда между себе си и Града, Ако отиваш там, трябва да минеш през медицински преглед, да бъдеш дезинфекциран и пребъркан, преди да те пуснат.

Естествено, хората възразяваха. Бейли си спомни Граничното Вълнение, сърдитата тъппа, която стоя зад бариерата, водеща към Космоград, в продължение на два дни. Помнеше виковете, песните и мачканицата.

Космическите не отстъпиха, разбира се. Те дори не използваха оръжие. Земята не притежаваше оръжия като техните. Космическите просто седяха зад преградата, докато Градът успя да разпръсне демонстрантите с газ.

След време Космическите вдигнаха силовата преграда и полицията на Града пое охраната на Космоград. Нещо повече, медицинският преглед стана по-незабележим. Не, мислеше си Бейли, ако Космическите сериозно мислят, че един Земен е влезнал в Космоград и е убил един Космически, бариерата може отново да бъде спусната. Това ще бъде лошо.

Повечето Земни бяха Стародавни. Те въздишаха по ония отминали времена, когато Земята е била *самия* свят, а не един от петдесетте. Стародавността се проявяваше различно. За Джулиъс Ендербай тя беше очила и прозорци. За Бейли беше изучаване на историята и най-вече историята на Града.

Градът! Град Нью Йорк, неговият дом! Две хиляди квадратни мили, два-сет милиона население, три века съществуване. Разбира се,

имало е нещо, *наречено* Ню Йорк на същото това място преди хиляди години, но то не е било *Градът*. Въобще тогава не е имало *Градове*, а само купчини от здания на открито. Най-големите едва достигнали десет милиона души, обикновено били по-малки от един милион и били неикономични.

Растящото население принудило Земята да стане ефикасна. Стопанството, което хранело два, три, дори четири милиарда души при непрекъснато намаляване на жизнения стандарт, трябвало напълно да се промени, когато населението достигнало пет милиарда.

Изходът бил намерен в Градовете, За да бъдат ефективни, те станали големи. Вместо 100 000 къщи за 100 000 семейства, всяко със своя кухня и баня, видеотека и телевизор, се появили Секции със 100 000 клетки с видеобиблиотеки, телевизионопровод и високопродуктивни кухни и бани. Градското стопанство означавало максимално производство и задоволяване с храна и други материали. Затова все повече села, градчета и „градове“ бяха погълнати от Градовете. Всеки град станал независима икономическа единица, една огромна пещера от стомана, ръководена научно, със своя администрация, със секционни комплекси за живеене, за учене, за пазаруване, за излежаване на присъди и със свързващия ги експрес. В покрайнините останали заводите, фермите за дрожди, енергийните централи. И през всичко минавали водопровод, канализация, енергийна мрежа и комуникации.

Градът, а не космическите пътешествия или петдесетте независими Земни колонии символизираха сега победата на Човека

над окръжаващия го свят. Никой от населението на Земята не живееше извън Града под открито небе, където бяха само суровините. Не бяха нужни хора за копаене на въглища, за обработване на полето или за помпане на вода. Роботите вършеха тази работа по-добре.

Градовете бяха хубаво нещо, мислеше си Илайджъ. Всички, освен Стародавните го знаеха. Единствената трудност беше населението. То продължаваше да расте. Един ден, независимо от съществуването на Градовете, храната щеше да се окаже недостатъчна. А през това време Космическите живееха в удобство и охолство в Новия Свят...

Ето го и Космоград! Бейли се движеше между стълбовете, покрай оградените места и през движещите се ленти към входа на Космоград. Един полицаи се доближи. Бейли показа картата си и полицията го пусна. Коридорът стана тесен с три или четири извивки, очевидно за да не могат земните да се събират лесно на демонстрация.

Бейли беше доволен, че ще срещне своя партньор тук, от тази страна на Космоград. Той ненавиждаше медицинския преглед, колкото и да беше незабележим.

Очакваше го един Космически. Беше облечен като Земен, но ясно личеше, че е Космически от начина, по който стоеше, от спокойствието, с което го наблюдаваше. Бейли се приближи с каменно изражение на лицето и каза:

– Аз съм детективът Илайджъ Бейли, Министерство на полицията, град Ню Йорк, степен С-5. – Той показа картата си и

продължи. – Трябва да се срещна с Р Данийл Оливо на пропуски за Космоград.

Чувствуваше вътрешен хлад. Досега беше използвал земни работи. Никога не беше виждал създадени от Космическите, но беше чувал за техните работи там, в Новия Свят.

Космическият каза любезно:

– Аз съм Р Данийл Оливо!

За момент Бейли замръзна, след това пое протегнатата десница:

– Добър ден, господин Оливо. Аз съм Илайджъ Бейли, вашият колега.

– Чудесно! – Ръката на робота беше гладка и дружелюбна. – Изглеждате развълнуван. Моля ви, бъдете откровен с мен!

– То е, то е... защото не изглеждате като робот!...

– И това ви тревожи?

– Да, малко. Нашите работи... Тях веднага можете да познаете, че са работи. А вие изглеждате като Космически.

– Разбирам. Но нали е по-логично за работа като нашата да бъде използван робот с човешки вид?

Точно така. Робот в Града би бил неуместен.

– Да! – каза Бейли.

– Тогава да вървим, Илайджъ!

Отправиха се към експреса. Р Данийл бързо се ориентира в ускоряващите транспортни ленти и скачаше върху тях така ловко, както го вършеше Бейли. Те стигнаха платформите на експреса.

– Ще застана тук с вас! – каза Бейли.

– Прав? – рече роботът. – Казвали са ми, че категоризирани в С-5 могат да се возят седнали.

– Така е. Аз мога да се кача горе и да седна, но не и вие!

– Защо не? Аз също съм С-5. Нали съм ви колега?

От вътрешния джоб той извади карта. Срещу името Данийл Оливо (без Р, както забеляза Бейли) пицеше „С-5“.

Седнаха на седалките, но Бейли ядосано гледаше право пред себе си. За втори път се беше изложил. Първия път не можа да познае, че Р Данийл е робот. За втори път не се досети за категоризацията му. Досега беше имал работа само с работи като Р Сами. И беше очаквал нещо подобно: твърда, бяла, мъртва пластмасова кожа, замръзнала глуповата усмивка и резки отсечени движения. Р Данийл не беше такъв.

Те напуснаха експреса и се запътиха към Секцията Долен Бронкс. Р Данийл следваше леко Бейли по непрекъснато забавящите се ленти, а Бейли си мислеше какво да каже на Джеси. На 182-та улица той бе спрял от тълпата, която се сбираше пред силовата врата на един голям магазин в тази Секция.

– Какво става? – попита Бейли.

– Не зная. Току-що пристигнах и аз – отвърна му глас.

Някой друг каза възбудено:

– Те са наели ония мръсни Р-ове! Според мен трябва да ги изхвърлят. Бих ги смачкал до един!

Бейли изстина. Той помнеше Граничните Вълнения. Разбира се, причини за антироботно настроение съществуваха. Изправени пред угрозата да бъдат декласирани, след като половината от живота си се бяха трудили, хората не можеха да разберат, че борбата с индивидуалните работи е безсмислена. Не можеш да се бориш срещу лозунга: „По-висока продуктивност с използване на работи!“,

разсъждаваха те, но защо да не въстанеш срещу отделния робот? Тълпата можеше да се разбеснее всеки момент. Бейли се отправи към силовата врата.

В магазина имаше малко хора. Управителят стоеше плътно до бариерата, готов да възпре нарушителите на реда. Бейли премина през вратата, като използва офицерския си неутрализатор на силовата преграда. Р. Данийл го последва, използвайки свой по-малък и по-елегантен модел.

Управителят се спусна към тях.

– Офицери, помощниците ми са изпратени от Града. Аз съм чист пред закона.

В дъното стояха три робота. До силовата врата чакаха шестима души.

– Какво става тогава? – попита Бейли.

Една от посетителките извика:

– Дойдох да си купя обувки. Защо не ми дадат свестен продавач?

Управителят каза:

– Ако трябва, сам ще обслужа дамата, но не мога да услужвам на всички! Моите хора са регистрирани...

– Я го чуйте! – крещеше жената. – Той ги нарича хора! Те не са хора, а роботи! Те крадат работата на хората и властите ги подкрепят, защото *те* работят без пари, докато честните семейства са декласирани, трябва да живеят в общи бараки и да ядат сурови дрожди. Ако аз бях началство, щях да ги смачкам като мухи!

Бейли погледна роботите – нисши модели, предназначени за няколко прости операции: вида и номера на обувките, например. Те

можеха да издават квитанции и да мерят номерата на крака. Сами за себе си бяха безопасни, но като група – твърде опасни.

Бейли разбираше тревогата на жената, Ако роботите можеха да изместят продавачите, не можеше ли и Р Данийл да подмени един детектив от клас С-5?

Баща му беше учен с висока класификация. След една повреда в енергийната централа той беше уволнен и декласиран, когато Бейли бе на една година. Лайдж помнеше общите бараки, в които израсна като дете и баща си, отритнат до своята смърт, когато Лайдж бе осемгодишен. След това момчето и двете му по-възрастни сестри се преместиха в Детското, където живееха суров живот без привилегии.

Сега Бейли стоеше в средата на този растящ бунт – мъже и жени, боящи се от това, от което сам се боеше: декласиране на самите тях и на близките им.

– Не създавайте затруднения, госпожо! – каза той на жената. – Хайде, минавайте!

– Аз съм работничка и си търся правата! – викаше жената.

Тя не спираше. Бейли се разтревожи. Вероятно пред магазина вече имаше стотици като нея – сърдити и готови за скандал.

– Какво правите в такива случаи? – попита ненадейно Р Данийл Оливо.

Бейли едва не подскочи.

– Това е необикновен случай. Обаче Р-овете са регистрирани продавачи, съвсем законно.

Двамата си шепнеха, докато Бейли се правеше на строг и официален.

– Щом е тъй – рече Р Данийл, – заповядайте на жената да бъде обслужена от тях или да напусне магазина!

– Опасна е тълпата, а не жената. Имаме нужда от патрул.

– Един представител на закона би трябвало да е достатъчен – каза Данийл. – Отворете вратата, господине! – обърна се той към управителя.

Управителят каза:

– Ще държа Града отговорен за всички повреди!

Барьерата беше смъкната. Мъже и жени нахлуха в магазина. Бейли беше виждал подобни вълнения. Наблюдавал бе как множество ръце вдигат роботите, как ги разкъсват на метални късове и жици, как ритат като топка скъпите позитронни мозъци. Роботите-продавачи не знаеха това, но те пищяха и криеха лицата си, докато тълпата нахлуваше.

– Спрете ги! – викаше управителят.

Р Данийл заговори. Гласът му се извиси неочаквано – висок и силен.

– Който направи крачка, ще бъде застрелян!

За момент никой не се помръдна.

Р Данийл се качи на стол и оттам на един шкаф.

– Вие си мислите – рече той, – този човек държи в ръцете си тиклър. Ако всички се спуснем отгоре му, ще го надвием и само малцина от нас ще пострадат! – Гласът му не беше сърдит, но бе авторитетен. Той продължи: – Грешите. Това, което държа, е смъртоносен бластер, а не тиклър. И ще го използвам. Казвам ви го сериозно. Сега ще дойда до вратата и ще застрелям всеки, който ме докосне. Тази жена тук...

– Не, не! – завика жената. – Аз не вредя на никого. Не искам вече обувки! Искам да си ходя!

– Тази жена тук! – продължи Данийл, – ще остане и ще бъде обслужена. – Той пристъпи напред. Тълпата стоеше насреща му няма. Бейли затвори очи. Това беше *моя* грешка, помисли си той. Те са му дали моята категоризация!

Нямаше нито звук. Той отвори очи и видя как тълпата напуска магазина.

Отвън спря колата на полицейски патрул. Чак когато всичко свърши, помисли си Бейли. Беше лесно да се отърве от тях. Той обясни на хората в колата за случилото се, като изцяло скри извършеното от Данийл.

След това дръпна Р Данийл настрани.

– Слушайте – рече той, – аз не съобщих за вашето участие.

– Не зная законите ви. В моята страна винаги е нужен пълен отчет, но може би при вас не е така. Във всеки случай избегнахме скандал. Това е всъщност най-важното, нали?

– Тъй ли? – Бейли говореше с яден шепот. – Повече не бива да го правите!

– Да не прилагам повече закона? Какво тогава трябва да правя?

– Да не заплашвате човешко същество с бластер!

– Нямаше да го използвам, Илайджъ, това ви е добре известно. Аз съм програмиран да не причинявам зло на човек. И, както видяхте, не се готвех да стрелям. Дори и през ум не ми е минавало.

– Имахте късмет. Но не разчитайте на него отново. Аз имам право да използвам бластер срещу размирниците, затова го и нося. Но по-безопасно е да се извика патрул.

Р Данийл се замисли. Той поклати глава:

– Мисля, че грешите, колега Илайджъ. Учили са ме, че Земните хора са свикнали от рождение да приемат властта. И е достатъчно само един представител на властта, който отстоява твърдо закона, както го показах и аз.

Лицето на Бейли почервения от гняв.

– Ако те бяха разбрали, че сте робот...

– Бях сигурен, че не ще познаят.

– Във всеки случай помнете, че *сте* робот. Само един робот, като продавачите от магазина.

– Но това е очевидно.

– И че *не сте* човек!

Бейли беше жесток въпреки желанието си. Той си мислеше за младия Винс Барет, когото Р Сами бе изместил. И за себе си, Илайджъ Бейли, когото Р Данийл можеше да измести. Боже господи! – помисли си той, – та нали баща му беше декласиран поради инцидента, отнел живота на хора; може би това беше негова грешка, Бейли не знаеше. Но той не беше сменен от робот-учен!

Той каза сухо:

– Да вървим! Трябва да ви заведе у дома. Джеси ни чака.

3. Представяне на семейството

Името й беше онова, което обърна най-напред вниманието на Илайджъ Бейли върху Джеси. Беше я срещнал в Секцията Посрещане на Коледа през '02 година. Току-що беше завършил гимназия и бе поел първата си работа по охрана на Града, обхождайки Секцията. Тя беше възбудена от питието.

– Аз съм Джеси Нейводни – каза тя. – Не ви познавам.

– Джеси! – рече той. – Хубаво е. Имате ли нещо против, ако ви наричам така?

– Не, разбира се. Знаете ли на кое име е съкращение?

– На Джесика.

Тя се засмя и каза:

– Пълното ми име е Джезабел.

– Вярно ли е?

– Честна дума. Джезабел. Родителите ми харесваха словосъчетанието.

Тя беше много горда от това, въпреки че едва ли имаше по-рядко име на света от Джезабел.

Бейли каза сериозно:

– Казвам се Илайджъ Бейли. Илайджъ е бил най-върлият неприятел на Джезабел.

– Така ли?

– Да. Според библията.

– О! Надявам се, това не значи, че ще бъдете най-злият ми враг и в истинския живот!

От самото начало беше ясно, че ще е обратното. За него тя бе жизнерадостна, мила и накрая даже красива. Най-високо той оцени жизнеността ѝ. Нейният оптимизъм изискваше да е такава.

Той поиска едно Жилище за Двама и каза:

– Би ли се омъжила за мене, Джеси? Не искам да живея вече в досегашната си квартира.

Може би това не бе най-романтичното предложение, но Джеси прие.

Само в един случай Джеси се показва не съвсем очарователна, и то пак във връзка с името ѝ. Един път, по време на лек спор Бейли каза:

– Като желаеш да бъдеш Джезабел, не го прилагай навсякъде! Ако искаш да знаеш, Джезабел от Светото писание е била вярна съпруга и добра жена!

И когато той започна да ѝ разказва легендата за Джезабел, която се борела да запази старите обичаи и поверия, Джеси неочаквано извика, пламнала от гняв:

– Аз мисля, че ти си *подъл*!

И напусна жилището.

Тя повече никога не спомена пълното си име, нито пред Лайдж, нито пред приятелите си, а може би и пред себе си. Оттогава отношенията им станаха отлични; ни една кавга не последва първата. От женитбата им минаха осемнадесет години, синът им Бентли Бейли стана на шестнадесет.

* * *

Бейли спря пред вратата, на която пишеше СЕРВИЗНИ ПОМЕЩЕНИЯ (мъже). Един мъж мина край тях, отвори вратата с личния си ключ и влезе. Той не пророни нито дума, дори не остави вратата отключена за Бейли. Обратното би било проява на лошо държане не само вътре в помещенията, но и извън тях. В Женския Сервиз атмосферата беше съвсем друга. Животът на Джеси дори стана малко скучен, когато семейство Бейли се сдоби с личен умивалник в жилището си.

Като се мъчеше да скрие безпокойството си, Бейли каза:

– Бихте ли ме почакал тука, Даниъл?

– Ще се миете ли?

Бейли се почувствува неудобно. Проклет робот, помисли си той, защо не ги учат на обноски?

– Ще взема душ! – каза той.

– Така ли е прието – да чакам отвън?

Безпокойството на Бейли стана още по-голямо.

– Вие нямате нужда да влизате!

– Разбира се. Но ръцете ми са мръсни и искам да ги измия.

Той показа ръцете си – розови, здрави и напълно чисти.

– Влезте! – прошепна Бейли. – Ще се забавя половин час. Почакайте ме! И *недейте* разговаря с никого, не поглеждайте хората! Така е прието.

Той мина бързо покрай общите умивалници и се отправи към личната си кабина с душ и пералня.

Когато се върна, Р Данийл го чакаше кротко. Илайдж се чувствуваше ободрен след душа, облечен в чисти дрехи.

– В ред ли е всичко? – попита Бейли, когато двамата бяха извън помещението и можеха отново да говорят.

– Всичко, Илайджъ!

* * *

Джеси ги посрещне на вратата угрижена. Бейли й представи Р Данийл.

– Седнете, господин Оливо! Трябва да кажа няколко думи на съпруга си.

Бейли я последва в другата стая.

– Не си пострадал, нали? – прошепна тя. – Така се тревожих, след като те видях по телевизията.

– Какво си видяла?

– Историята в магазина. Казаха, че двама детективи са осутили там вълнения. Знаех си, че се връщаш дома и помислих, че...

– *Моля те*, Джеси! Виждаш, че съм съвсем добре.

С усилие Джеси се овладя.

– Как трябва да се държа с колегата ти?

– Като с всеки друг, разбира се.

Но тя не беше убедена.

– Нещо не е в ред! – каза с присвити очи.

– Няма нищо. Хайде да се върнем в стаята, защото ще стане подозрително.

Илайдж Бейли се гордееше с жилището си – три големи стаи, всяка с шкаф. Сега, с това създание от друг свят в него, апартаментът изведнъж изглеждаше малък и препълнен.

– Обядвали ли сте с господин Оливо, Лайдж? – попита Джеси с фалшива любезност.

– Данийл няма да се храни с нас! – каза бързо Бейли. – Но аз ще хапна.

Джеси не възрази. С тази оскъдна храна добре беше, че поканата отпада.

– Мога ли да ви наричам по малко име, госпожо Бейли? – попита учтиво Р Данийл.

– Разбира се. Казвайте ми просто Джеси... м-м, Данийл!

Тя се засмя. А гневът на Бейли порасна. Джеси го взема за човек, помисли той. Сега ще има да разказва в Женския Сервиз. Р Данийл е приличен на вид, макар и малко дървен, и Джеси не може да не се ласкае от вниманието му.

Бейли се чудеше какво ли си мисли Р Данийл за Джеси. Тя не се бе променила през тези осемнадесет години, поне за Лайдж Бейли. Но в Новите Светове жените на Космическите бяха все дълги, слаби и красиви – такива, каквито навярно Данийл харесваше.

Р Данийл май не се вълнуваше от разговора с Джеси, от държанието ѝ и от начина, по който го назоваваше... Вратата се отвори и едно момче предпазливо влезе. То видя Р Данийл.

– Татко! – каза то несигурно.

– Синът ми Бентли – рече Бейли. – Това е господин Оливо, Бен.

– Твой колега, татко! Здравейте, господин Оливо. – Очите на Бен се разшириха. – Татко, разкажи какво стана в магазина за обувки! Телевизията...

– Не задавай въпроси, Бен! Седни!

Момчето хвърли поглед върху масата.

– Какво има за обяд? Нали не е пак месо от дрожди?

– Какво лошо има в месото от дрожди? – каза Джеси със свита уста. Явно обядът щеше да бъде месо от дрожди.

Неочаквано Р. Данийл попита от другия край на стаята.

– Бих ли могъл да разгледам книгите-филми, докато се храните?

– О, да! – каза Бентли и стана. – Те са мои. Взех ги от библиотеката. Интересувате ли се от работи, господин Оливо?

Бейли изтърва лъжицата си и се наведе да я вдигне.

– Да. Бентли. Много се интересувам.

– Тогава вярвам, че ще ви харесат. Всичките са за работи... Не ги обичам аз тях...

– Сядай, Бентли – рече Бейли – и не досаждай на господин Оливо!

– Той не ми досажда, Илайджъ. Бентли, с тебе ще си поговорим друг път на тази тема. Баща ти и аз ще бъдем много заети тази вечер.

– Благодаря ви, господин Оливо! – Бентли седна отново, погледна тъжно към чинията с розово изкуствено месо и започна да се храни.

Заети довечера? – помисли си Бейли. След това неочаквано се сети за работата. Спомни си за Космическия, който лежеше мъртъв в Космоград, и осъзна, че часове наред той беше така потънал в собствените си проблеми, че беше забравил за този хладен факт – убийството!

(Следва)

В следващата книжка:

АНАЛИЗЪТ НА ЕДНО УБИЙСТВО

Стоманените пещери

Научно-фантастичен роман

Айзък Азимов

Продължение от брой 10

4. Анализ на едно убийство

Джеси се сбогува с тях.

– Извинете не, господин Оливо. Мисля, че ще имате много работа с Лайдж.

Тя отвори вратата, като побутваше пред себе си сина си.

– Кога ще се върнеш, Джеси? – попита Бейли.

– Кога би искал да си бъда в къщи?

– Е... както обикновено. В полунощ.

Р Данийл каза:

– Съжалявам, че ви прогонвам от къщи!

– Не се тревожете за *това*, господин Оливо! Обикновено прекарвам вечерите с приятели. Ела, Бен!

– О, мамо! – запротестира момчето. – *Трябва ли* и аз да дойда?

– Прави каквото ти казвам!

Вратата се затвори след тях. Р Данийл попита:

– Може ли някой да ни чуе?

Бейли го погледна учудено.

– Никой не се интересува какво става в съседното жилище.

– Нямате ли навик да подслушвате?

– Не е в стила ни, Данийл.

– И убийството не е, но все пак някой го е сторил!

– Моля?

– Съжалявам, Илайджъ, но след като хората понякога вършат убийство, независимо от общоприетия стил, те биха могли и да подслушват.

– Това жилище е добре изолирано – каза Бейли. – Впрочем, да започваме. Зная, че човек на име Рой Неменну Сартън от Космоград е бил убит от неизвестно лице. Космическите свързват това убийство с последните опити да се провали техният план за интегрирано общество на хора и роботи. Изглежда подозират, че убийството е резултат от дейността на организирана терористка група.

– Да.

– Е, добре. Кое ви кара да смятате, че тази теория е вярна? Защо да не може убиецът да е сам? Антироботните чувства са широко разпространени на Земята, но не съществува организирана група!

– Искате да кажете явна.

– Дори и тайна организация би съобщила, че убийството на един Космически означава най-лошото нещо, което може да стори. По-скоро това е работа на побъркан човек.

– Не, Илайджъ. Жертвата е била внимателно избрана, а и времето на убийството – също. Такова нещо може да стори само организирана група.

– Щом имате повече информация от мен, разкажете ми!

– Ще ви изложа само общите предпоставки. Голямата част от Космическите вярваха, че Земята ще възприеме интегрираното общество, което така добре е устроено в Новите Светове. Дори

след първите възмущения ние си мислехме, че това е въпрос само на неразбиране на идеята. Оказа се обаче, че даже с помощта на вашите правителства не може да се отбележи съществен напредък. Естествено, това ни създава грижа.

– Много мило! – рече Бейли мрачно.

– И още нещо – каза Р Данийл. – Ние вярваме, че една модерна, стегната Земя, ще бъде добра за всички, дори за нас. Трябва да признаем, че някои от Новите Светове бяха против този план.

– Какво? Разногласие между Космическите?

– Разбира се. Има и такива, които мислят, че Земята ще стане опасна. По-специално доктор Сартън...

– Той беше доктор?

– По роботика, Илайджъ.

– Ясно. Продължете!

– Доктор Сартън смяташе, че е време да се помъчим да разберем Земята, че Космическите, които се стремят да променят Земята, трябва да напуснат Космоград и да се примесят със Земята, да живеят като тях, да мислят като тях.

Бейли каза:

– Космическите? Невъзможно. А какво ще стане с постоянния им страх от болести? Не вярвам някой да поеме риска да влезе в Града.

– Прав сте. Болестите са непознати на Новите Светове. Доктор Сартън също го имаше предвид, но той продължаваше да настоява, че е нужно да се опознаят Земята и техният начин на живот.

– Как?

– С Космически роботи!

– О!

– Ние можем да бъдем нагодени за живот на Земята. Ща бъдем приети от Земните и ще се запознаем с живота им.

– И вие сте... – започна Бейли, комуто бе започнало да става ясно.

– Точно такъв робот. Цяла година доктор Сартън работи върху проекта. Аз съм първият и въобще единственият. За съжаление обучението ми не е още завършено. Но се наложи да започна работа поради убийството.

– Значи не всички роботи на Космическите са като вас? Те повече приличат на роботи, отколкото на хора?

– Разбира се. Видът зависи от предназначението. Моето предназначение изисква човешки вид и затова го имам. Другите са по-различни, въпреки че всички са човекоподобни. Във всеки случай приличат повече на хора, отколкото моделите, които видях в магазина. Не могат ли вашите заводи да ги правят по-сполучливи?

– Сигурен съм, че могат, Данийл. Мисля, че ние просто предпочитаме да знаем кога си имаме работа с робот и кога – не.

Р Данийл каза:

– Надявам се, че ще успея да разбера вашия начин на мислене. Доктор Сартън знаеше, че става дума за C/Fe.

– Какао е знаел? Какво Це Фе?

– Това са химическите знаци на въглерода и желязото, Илайджъ. Въглеродът е основата, върху която се гради животът на хората, в желязото – на роботите. Ние казваме C/Fe, когато изразяваме интегрираната култура.

– Мисля, че ви разбирам – рече Бейли. – Доктор Сартън е подходил към проблема от друг ъгъл. Нашите Стародавни се уплашили, че той ще успее. Затова го убили. Така ли е?

– Да, Илайджъ.

Дългите пръсти на Бейли затракаха по масата. След това поклати глава:

– Не ще е тъй. Един Земен да влезе в Космоград с бластер, да застреля доктор Сартън и да се върне. Не виждам как може да стане това. Космоград се пази добре.

Р Данийл кимна.

– По-правилно е да се каже, че никой Земен не би могъл да премине през входа, без да го забележим.

– До какво ви води този извод?

– До задънена улица, но само в случай, че към Космоград има един вход, и то през Града Ню Йорк.

– Че не е ли така?

– Вижте какво, колега Илайджъ, нека да ви обясня. Ще нарисувам един голям кръг и ще го назова „Град Ню Йорк“. Сега до него ще нарисувам едно малко кръгче. Това е Космоград. Там, където се допират, ще нарисувам стрелка и ще я означа като „Бариера“. Е, не виждате ли други места за контакт?

– Разбира се, че не. Няма друг контакт.

– В известен смисъл – рече роботът, – доволен съм да чуя това от вас. То е в съгласие с наученото от мен за това как мислят Земените. Бариерата е единственото *директно* място за контакт. Но както Градът, така и Космоград са отворени за вътрешността на

страната по всички посоки. Земният би могъл да напусне Града, да прекоси страната и да влезе в Космоград, откъдето си иска.

– Да прекоси страната?

– Да.

– Да прекоси *страната*? Сам? Пеша?

– Разбира се. Пеша. Убийството е станало в началото на работния ден, което значи, че пътуването е направено преди зазоряване.

– Не е възможно! Няма човек в Града, който би сторил подобно нещо!

– Ние, Космическите, знаем това. И по тази причина пазим само Бариерата. Дори по време на Големите Вълнения нашите хора атакуваха само Бариерата. Никой не напусна Града.

– Тогава?

– Но сега имаме работа с необикновен случай. Това не е сяпа акция на тъпа, а организирано действие на малка група по една слаба точка.

Бейли поклати глава.

– Звучи невероятно. Правили ли са вашите хора опит да проверят теорията си?

– Да, правихме. Вашият висш полицейски служител беше там почти по време на самото убийство. Това, Илайджъ, е още една подробност при избора на време за убийството. Комисарят е помагал в миналото на доктор Сартън. Сега докторът имаше намерение да му поиска нова помощ, този път при въвеждането на работи като мен в Града. Срещата им беше именно поради тази причина. С действието си убиецът спира временно изпълнението на

този план и фактът, че убийството стана в момент, когато вашият началник е бил вече в Космоград, усложнява още повече положението. Но не е това което започнах да ви разказвам. Вашият Комисар присъствуваше и му казахме: „Човекът трябва да е прекосил страната!“ И той като вас възрази: „Невъзможно!“ Но го накарахме да помисли върху това.

Р Данийл продължи:

– Една по една проверихме точките, откъдето може да се напусне Града. Знаете ли колко се оказаха те, Илайджъ?

– Двадесет! – предположи Бейли.

– Петстотин и две. Вашият Град расте бавно, Илайджъ. Някога той е бил под открито небе и хората преминавали свободно в страната. Когато бе организиран Градът, много от изходите останаха. Петстотин и два от тях се запазиха. Останалите бяха застроени или затворени. При това не броим точките за авиотранспорт.

– Е, какво още за тия изходи?

– Никой не ги пази. И май че никой не предполага за съществуването им. Всеки би могъл да излезе в което си време иска и после да се върне, без да го разберат.

– Нещо друго? Оръжието не е намерено, предполагам.

– Да разбира се.

– Някаква нишка?

– Никаква. Изследвахме почвата около Космоград. Роботите в полето са безполезни като свидетели. А там хора няма.

– Сетне?

– Сега трябва да опитаме нещо друго. Трябва да открием дали съществува антироботна организация.

– Хм! – рече Бейли замислено. – Бих желал да имате друг колега.

– А аз не искам – рече Р Данийл. – Вашият началник се изказа много ласкаво за предаността и способностите ви.

– Много мило! – рече Бейли язвително и си помисли: „Бедният Джулиъс. Той се чувства гузен към мен.“

– Проверихме досието ви. Вие сте против използването на роботи във вашата служба.

– Не възразявате ли?

– Не. Но това ни накара да ви проучим основно. Сега знаем, че въпреки че сте против Р-овете, *ще работите* с един от тях, щом го изисква службата. Вие сте предан и уважавате властта.

– Добре – рече Бейли сурово. – Ако аз съм преминал през изпитанието, кое прави *вас* детектив?

– Не ви разбирам?

– Конструирали са ви да бъдете машина за събиране на информация, да набирате данни за живота на хората и да ги предавате на Космическите.

– Това е добро начало за един детектив, нали?

– Начало – може би. Но това не е всичко.

– Така е. Доктор Сартън ми даде още нещо. Чувство за справедливост.

– *Справедливост!* – изкрещя Бейли. Но Р Данийл се обърна със стола си и загледа вратата.

– Там има някой!

Там имаше някой. Вратата се отвори и Джеси, бледа, със свити устни влезе в стаята.

– Какво има, Джеси? – извика Бейли. – Какво се е случило?

Тя стоеше, отбягвайки погледа му.

– Къде е Бентли, Джеси?

– Той ще прекара нощта в Младежкия дом.

– Защо?

– Ти каза, че твойт колега ще нощува тук. Ще му трябва стаята на Бентли.

Р Данийл каза:

– Това не е нужно, Джеси.

Джеси вдигна очи към лицето на Р Данийл и се втренчи в него. Бейли сведе поглед, безсилен да прекъсне тягостната тишина. И тогава, като от далеч той чу жена си да казва:

– Мисля, че сте робот, Данийл!

И Р Данийл отговори, както винаги с мек глас:

– Така е, госпожо!

5. Шепот в спалнята и пътуване до Космоград

Илайджъ Бейли не спеше. Джеси легеше до него. От другата страна на стената седеше, стоеше, легеше (Бейли не знаеше точно) Р Данийл Оливо.

Бейли прошепна:

– Джеси!

– Какво искаш?

– Джеси не ми влошава положението!

– Трябваше да ми кажеш.

– Как бик могъл, Джеси...

– Ш-ш-т!

Гласът на Бейли се превърна в шепот.

– Как откри?

Джеси се обърна към него и очите ѝ го загледаха през тъмнината.

– Лайдж, мислиш ли, че онова нещо може да ни чува?

– Ако шепнем – не!

– Откъде знаеш? Може да има специални уши. Роботите на Космическите могат да вършат всичко!

– Не и Данийл. Те са го направили хуманоид. Искат той да бъде приет като човешко същество, затова би трябвало да има само човешки сетива.

– Откъде знаеш?

– Ако той притежава свръхоргани, би могъл да издаде че не е човек.

– Добре.

Отново настъпи тишина. След една минута Бейли опита отново:

– Джеси, скъпа, не се сърди!

– Да се сърдя? О, Лайдж, не се сърдя. Аз съм само изплашена – изплашена до смърт.

Той я притисна до себе си.

– Не можеш ли да се отървеш от него?

– Работата е служебна. Как бих могъл!

Той потърси в тъмнината бузата ѝ и я погали. Беше мокра. Внимателно избърса очите ѝ.

– Цяло дете си! – рече той.

– Кажи на твоите от службата да вземат някой друг за тая работа!

– Джеси, ти си достатъчно дълго време жена на полицаи, за да знаеш, че задачата си е задача.

– Защо точно ти?

– Джулиъс Ендербай...

– Кажи на Джулиъс Ендербай да вземе някой друг за тази негова мръсна работа!

– Добре, добре! – каза той нежно. И си помисли: „Тя никога няма да разбере“.

Ендербай беше два класа пред Бейли в колежа. Бяха приятели. Когато Бейли взе изпитите и попадна на работа в полицията, завари там Ендербай вече като детектив. Бейли следваше Ендербай, но на увеличаващо се разстояние. Беше способен и сръчен, но му липсваше нещо, което Ендербай притежаваше. Висшият служител не беше голям ум, Бейли знаеше това. Но умееше да борави с хората: той поемаше добре заповедите и добре ги издаваше сам. Погаждаше се дори с Космическите. Те му имаха доверие, което беше изключително полезно за Града. Затова Ендербай израсна бързо и стана Комисар, докато Бейли стана само С-5. Обаче Ендербай не забрави приятелството и по свой начин правеше каквото можеше за Бейли. Задачата с Р Даниъл беше пример за това. Трудна задача, но тя откриваше възможност за значително напредване.

Джеси никога не видя нещата в тази светлина. Тя винаги казваше: „Омръзна ми да чувам как всеки казва колко предан си. Помисли един път и за себе си! Забелязала съм, че ония горе не се хвалят с *техните* преданост и чувство за дълг.“

Бейли лежеше буден. Трябваше да *мисли*. Трябваше да е сигурен в подозренията. Детайлите се подреждаха в мозъка му и бавно образуваха фигура.

Джеси се размърда.

– Лайдж! – Устните ѝ бяха до ухото му.

– Какво има?

– Защо не напуснеш?

– Не ставай смешна!

– Защо не? Ще се отървеш по този начин от работа. Просто иди при Ендербай и му кажи – край!

Бейли рече студено:

– Не мога да напусна по средата на важна задача. Това би означавало декласифициране.

– Можеш да започнеш всичко отново, Лайдж!

– Не, не мога. Освен това и Бентли ще загуби привилегиите си. За бога, Джеси, ти не знаеш какво означава това.

– Чела съм. Не се страхувам!

– Ти си луда! – Бейли си представи своя баща.

Джеси въздъхна тежко.

Бейли попита:

– Джеси, кажи ми! Как откри, че Данийл е робот?

– Просто се досетих, Лайдж.

– Но ти не мислеше, че е робот, когато излезе, нали?

– Не-е! Но започнах да мисля...

– После, Джеси? Какво стана?

– Ами... пълзеше слух. Момичетата говореха в Женския Сервиз. Разказваха за някакъв робот на Космическите, който бил на свобода

в Града. Предполага се, че приличал на човек и че работел заедно с полицията – дори попитаха мен дали зная, аз се засмях и им казах: „Не ставайте глупави!“ След това отидохме на кино и започнах да мисля за твоя нов колега и си рекох: „О, господи, той така много прилича на онези фотографии на Космически... някой може да го е познал в магазина за обувки.“ Казах ти, че ме болеше глава и изтичах...

– Добре, Джеси! Стига! Защо те е страх? Ти не се страхуваш от самия Данийл, нали?

Неочаквано той стана от леглото.

– Къде отиваш, Лайдж? Не ме оставяй!

– Няма нищо. Отивам само до вратата.

Той отиде до вратата на дневната стая и почака малко. Нищо не се случи. Ръката му плъзна по дръжката. Пръстите напипаха електрическия ключ и той включи светлината. Видя, че входната врата е затворена и че дневната стая е празна. Отново изключи светлината и се върна.

Това беше всичко, което искаше. Парчетата от мозайката се наместваха в ума му. Фигурата беше пълна.

– Какво има Лайдж? – попита Джеси.

– Нищо, Джеси. Няма го в стаята.

– Роботът? Мислиш ли, че си е отишъл завинаги?

– Не, не. Ще се върне. И преди да се е върнал, отговори ми на въпроса: от какво се страхуваш?

Думите ѝ се отрониха бавно:

– Ако някой разбере, че е робот, може да има бунт.

– Но те не знаят къде е роботът?

– Могат да открият.

– Виж какво... Ш-ш-т! – Той притисна Джеси към възглавницата. – Върнал се е. Сега слушай! Всичко е наред. Той ще си отиде сутринта и вече няма да се върне. Няма да има и бунт, нищо няма да има.

„Сега мога да поспя! – помисли си той. – Никакъв бунт. Никаква декласификация.“ И точно преди да заспи, си помисли: „Нито дори убийство за разкриване! Загадката е разрешена!“... И заспа.

* * *

Ендербай триеше стъклата на очилата си с голямо внимание, сетне ги постави на очите си. Бейли си мислеше: „Стар трик. Прави се на зает, когато обмисля какво да каже, при това безплатен трик, а не както например лулата!“ И понеже мисълта стигна до собствения му мозък, той извади лулата и я запали.

– Как е? – попита Ендербай.

– Не е лесно.

– Съжалявам, Лайдж!

Бейли каза със стисната в уста лула:

– Р Данийл ми уреди посещение в Космоград.

– В Космоград?

– Да. Това е следващата логична стъпка.

Ендербай поклати глава.

– Не мисля, че идеята е добра, Лайдж. Нищо ново няма да научиш там. Те са странни хора. Нямах опит с тях. Мразя ги!

– По дяволите! – каза Бейли с изкуствен гняв. – Роботът дойде тук, аз пък ще ида там. Разбира се, ако мислите че не съм подготвен да водя разследването...

– Не е заради това, Лайдж. А заради Космическите. Не знаеш какво представляват.

– Добре, тогава ела и ти с нас!

– Не, не, Лайдж. Не ме карай да отивам там! – С пресилена усмивка той добави: – Много работа имам, нали знаеш.

Бейли го погледна замислено.

– Защо не се присъединиш към нас по-късно по видеовизора? Само за малко, в случай, че се нуждаеш от помощ.

– Мисля, че бих могъл!

Не изглеждаше много ентусиазиран.

Бейли се извърна назад, докато напускаше кабинета. Той видя Комисаря с наведена напред към бюрото глава и до него достигна слаб стон.

Бейли седна и запуши лулата. Той очакваше, че Ендербай ще е против отиването му в Космоград. Но не беше очаквал да се предаде толкова лесно. Бейли беше получил каквото искаше – отиване в Космоград и присъствието на шефа си по видеовизора, та да може да наблюдава от безопасна позиция какво става – свидетел, който не може лесно да бъде отстранен. И Комисарят се беше съгласил. Бейли си спомни дочутия стон и помисли: „И неговата не е лесна!“

Празен, но учтив глас се обади зад него.

– Какво искаш? – изръмжа сърдито Бейли.

На лицето на Р Сами беше окачена усмивка:

– Данийл е готов, Лайдж!

– Добре. А сега изчезвай!

Роботът го ядосваше, винаги се обръщаше към него по малко име. „Той просто разговаря приятелски“ – беше казал Ендербай, когато Бейли за пръв път му се оплака. „Той те назовава с най-дружелюбното име, което знае“.

Въздъхна и се изправи. И си помисли: „Следваща спирка – Космоград. А може би и последна!“

* * *

Бейли беше пътувал по мотопътя няколко пъти и винаги пустотата му бе действувала тягостно. Чувствуваше се на милиони мили от топлия оживен град. Мотопътят беше добре осветен, но светлината не можеше да замени тишината и празнотата. Р Данийл не правеше нищо, за да наруши тишината или да запълни пустотата, а просто гледаше пред себе си.

След това се прехвърлиха от платното на градския коридор. Уличните платна все още съществуваха, но сега нямаше движение, с изключение на служебни и пожарни коли, затова пешеходците използваха платното свободно, като се движеха встрани от колата на Бейли.

Скоро свиха по по-малко оживени улици, които водеха до Входа на Космоград. Пазачите явно ги очакваха.

– Пропускът, моля! – рече единия от тях. Бейли забеляза че той носеше ръкавици с телесен цвят и предпазен филтър на ноздрите си.

– Тук има малко Сервизно Помещение за мъже, ако желаете да вземете един душ! – каза пазачът.

– Обикновено – допълни Данийл, – хората от Града вземат душ, преди да влязат в Космоград. Добре е да посетите всички сервиси, тъй като в Космоград не ще намерите подобни съоръжения.

– Не е възможно!

– Искам да кажа такива които, могат да бъдат използвани от жител на Града! – рече Р Данийл.

Бейли влезе в Сервиза. По-скоро почувствува, отколкото видя, че Р Данийл също влезе, „за да провери – помисли той, – дали ще измия от себе си праха от Града?“ Сервизът беше малко, но изключително чисто помещение. На стената светеше надпис: „Умолява се посетителят да стъпи в дупките на пода“.

Щом постави краката си в двете дупки надписът изчезна и мощна струя топла вода го заудря от тавана от пода и от четирите стени. Това трая цяла минута. Следваше втора минута с хладка, по-приятна вода и накрая – една минута топъл въздух, който го изсуши и ободри. Той опипа бластера и калъфа и се увери, че са сухи. Излезе от душа тъкмо когато Р Данийл излизаше от другия. Разбира се! Върху Р Данийл също имаше прах от Града.

Бейли намери дрехите си сгънати, топли и чисти. Един надпис гласеше: „Умолява се посетителят да се облече и да постави ръката си в дупката!“ Бейли го направи и почувствува слабо убождане в средния си пръст. Дръпна се и видя малка капка кръв. Кръвна проба!

Надписът светна отново: „Посетителят може да продължи“. Бейли мина през една арка. Два метални пръта му препречиха пътя и един надпис светна: „Посетителят не може да продължи“.

Р Данийл обясни:

– Открили са у вас оръжие. Носите ли бластера си, Илайджъ?

Лицето на Бейли почервения. Той се подвоуми, след това процеди:

– Един полицейски офицер носи бластера със себе си по всяко време.

За пръв път от десетгодишната си възраст той говореше в Сервиз.

– Никой посетител не може да носи оръжие! – рече Р Данийл. – Дори Комисарят оставя бластера си.

„Ето, значи – помисли си Бейли, – какъв бил техният медицински преглед!“ Той разбра кое бе довело хората до Бариерните Вълнения. Позеленият от ярост, откачи колана с бластера. Р Данийл го взе и го пхна в една дупка в стената. Тънка метална пластина го покри.

– Ако поставите палеца си тук – каза Данийл, – само вашият палец ще може го отвори по-късно.

Бейли направи това, после излезе от Сервиза. Отново беше в коридор, но малко по-различен. И светлината беше друга. Почувствува в лицето си вятър, като че ли край него профучаваше кола.

– Сега сте под открито небе, Илайджъ – каза Р Данийл.

Стори му се, че му прилява. Как могат Космическите така много да се грижат за тялото си, а след това да дишат мръсния открит полски въздух?

Данийл каза:

– Както виждате, откритият въздух не е вреден за човешкото здраве.

Дойде и по-лошо. Коридорите-улицы се откриха и в тях нахлу синьото небе и бялата светлина. Бейли беше виждал дневна

светлина, но само със защитни очила. Сега всичко беше открито. Очите му се овлажняваха. Беше прекалено светло, прекалено незащитено.

Един Космически приближаваше към тях и Р Данийл пристъпи, за да го поздрави. Космическият се обърна към Бейли:

– Бихте ли дошъл с мен, господине? Аз съм доктор Хан Фастолф.

Нещата малко се пооправиха, когато влязоха в едно от зданията. Фастолф се държеше приятелски. По челото му имаше фини бръчки и косата му бе пооредяла, но още не се беше прошарила. Големите му уши стояха отделени от главата, придавайки му малко смешен вид.

Неотдавна Бейли беше разглеждал снимки с Космически при Ендербай. На фотографии те бяха като ония в книгите-филми: високи, червенокоси, сериозни и студено любезни. Като Р Данийл Оливо, например. Веднъж Бейли му показва една снимка с Космически и го попита: „Вие ли сте това?“ Р Данийл отвърна „Не, Илайджъ, това е доктор Сартън, който ме е направил“. Р Данийл беше създаден по образ и подобие на своя творец.

Сега Бейли гледаше Хан Фастолф, човек, който никак не приличаше на Космическите от снимките.

Фастолф каза:

– Натоварен съм с разследването на убийството на доктор Сартън от страна на Космоград, както Комисаря Ендербай е от страна на Града. Ако мога да ви помогна с нещо, готов съм.

– Благодаря ви, доктор Фастолф – каза Бейли. – Вашето отношение може само да се приветствува. – И добави: – Бих искал разрешението ви да се свържем с Комисаря Ендербай по време на нашия разговор по видеовизора.

– Разбира се, стига да желаете. Данийл, моля ви, разпоредете се.

Комисарят Джулиъс Ендербай се появи пред тях. На Бейли стана приятно, че го вижда. Сега имаше свидетел. Той каза:

– Мисля, че разкрих мистерията около смъртта на доктор Сартън.

С ъгъла на окото си той видя във видеовизора как Ендербай скочи на крака, как хвана падащите си очила, как отново сяда.

Макар и по-спокойно, доктор Фастолф също беше изненадан. Само Р Данийл стоеше невъзмутим.

– Искате да кажете, че знаете кой е убиецът?

– Не! – каза Бейли. – Искам да кажа, че няма убийство.

– Какво? – изкрещя Ендербай.

– Един момент. Комисарят Ендербай – каза Фастолф, като вдигна ръка Той каза на Бейли: – Да не искате да кажете, че доктор Сартън е жив?

– Да, господине! И зная къде е.

– Къде?

– Ето го! – каза Бейли и посочи Р Данийл Оливо.

В следващата книжка:

ЧОВЕК ИЛИ РОБОТ?

Стоманените пещери

Научно-фантастичен роман

Айзък Азимов

Продължение от брой 11

6. Човек или робот?

Както винаги, лицето на Р Данийл беше безизразно, Хан Фастолф показваше учтива изненада. Но това, което най-много обезпокои Бейли, беше реакцията на Комисаря Джулиъс Ендербай. „Запази спокойствие, Джулиъс!“ замоли го мислено той.

Бейли не вярваше, че Фастолф ще реагира бързо. По-скоро трябваше да действа бавно, ръководейки се от разума. Той беше сам между тях: каза, каквото имаше да каже, и никога повече нямаше да се върне в Града. Беше уверен, че за Космическите са много по-важни собствените планове, отколкото животът на един Земен. Те просто ще предадат тялото му на Ендербай, ще клатят глави и ще говорят за терористите от Града, които ги тормозят. И Комисарят щеше да им повярва – такъв си беше. Ето защо той поиска да има свидетел. И то свидетел, недосегаем за Космическите.

– Лайдж, ти се лъжеш! – изстена Комисарят. – Аз видях тялото на доктор Сартън.

– Вие сте видял останките от нещо, което те са ви представили за тяло на доктор Сартън! – каза Бейли смело. Той си спомни за

счупените очила на шефа – нещо, което бе помогнало на Космическите.

– Не, не, Лайдж. Познавам доктор Сартън добре. Той беше!

– Какво ще кажете за този? – попита Бейли, като показва Р Данийл отново. Нима *той* не прилича на доктор Сартън? Представете си, че видите един *робот* на пода. Ще го огледате ли внимателно, за да се убедите? – Той се обърна към Космическия. – Бихте ли изровили тялото за експертиза, доктор Фастолф?

Фастолф се усмихна.

– Ние не погребваме мъртвите си, а ги изгаряме.

– Много удобно! – каза Бейли.

– Кажете, господин Бейли – каза доктор Фастолф, – как достигнахте до такова странно заключение?

– Не е достатъчно само да си дървен, за да си робот. Нужни са повече усилия. Вие, Космическите, сте свикнали с роботите, затова не долавяте разликата. За Земяните е друго. Ние много по-лесно усещаме кой е робот и кой не. Преди всичко Р Данийл е прекалено хубав, за да е робот. Първоначалното ми впечатление от него беше, че е Космически. И причина за това е, че той е Космически, а не робот.

Р Данийл се намеси:

– Както ви казах, колега Илайджъ, аз съм конструиран така, че да мога да прекарам известно време в общество на хора. По тази причина съм човекоподобен.

– Дори и в онази част от тялото, която обикновено е покрита с дрехи? – попита Бейли. – Дори и по отношение на органи, които са напълно ненужни на един робот?

Ендербай попита неочаквано:

– Как открихте това?

С почервеняло лице Бейли отвърна:

– Не мога да ви помогна сега с демонстрация – в Сервиза за мъже.

Ендербай беше смутен. Фастолф каза:

– Трябва да разберете, че най-изгодно е роботът да бъде точно човешко копие. Нищо друго не е по-разумно.

– Това не е всичко – рече Бейли. Когато го водех към къщи, се натъкнахме на вълнение, което можеше да се превърне в бунт. (Той спря за момент, защото сам не знаеше за кого точно говори – за Р Данийл или за доктор Сартън). Той спря бъркотията като насочи към хората бластер.

– Господи! – изстена Ендербай. – В протокола се казва, че това си направил *ти*...

– Зная, шефе – отвърна Бейли. – Протоколът се основава на това, което аз казах. Не исках да се записва, че един робот е заплашвал с бластер мъже и жени.

– Разбира се, че не бива.

– Това част от аргументите ви ли е? – попита Фастолф.

– Естествено. Първият Закон на Роботиката казва, че един робот не може да причини злина на човек.

– Но Р Данийл не е причинявал никому злина.

– Вярно е. Той дори каза след това, че никога не би стрелял. Въпреки това, аз не съм чувал още робот да е заплашвал с оръжие някого, макар да не е имал намерение да го използва.

– Вие експерт по работи ли сте, господин Бейли?

– Не, но разбирам нещо от позитронен анализ.

– Чудесно – рече Фастолф любезно – но знаете ли, аз съм експерт по работи. Простите модели работи, които имате на Земята, може действително да са неспособни да сторят зло на човек. Един усъвършенствуван модел като Р Данийл е нещо друго. Ако разбирам правилно инцидента, Р Данийл е заплашил, че ще стреля, за да предотврати бунт, за да предотврати зло на хората. Така че той изпълнява Първия Закон, не го нарушава.

Бейли запази спокойствие.

– Снощи – каза той, – така нареченият робот твърдеше, че е направен да бъде детектив просто като е прибавено към позитронния му мозък чувство за справедливост.

– Така е – рече Фастолф. – Това беше преди три дни. Аз присъствах.

– Чувство за *справедливост*? Справедливост, доктор Фастолф е нещо, което само човек може да проумее.

– Съгласен съм, господин Бейли. Ако вие имате предвид абстрактното чувство – такова нещо не може да се вгради в позитронния мозък при сегашното равнище на науката.

– И го признавате като специалист по роботика?

– Естествено. Въпросът е какво разбира Р Данийл под „справедливост“.

Бейли се обърна към Р Данийл:

– Да чуем.

– Справедливост, Илайджъ, е това, когато всички закони са спазени.

Фастолф кимна.

– Не е лошо за робот. Желанието да види всички закони спазени сега е част от него. Няма нищо абстрактно в неговото чувство за справедливост. Само човешко същество може да разбере абстрактния факт, че някои закони могат да са лоши и че прилагането им е несправедливо. Какво ще кажете на това, Данийл?

– Несправедлив закон – рече Данийл, – е израз, който съдържа взаимно изключващи се думи.

– За работа е така, господин Бейли. Тъй че не бива да смесвате вашата представа за справедливост с тази на Данийл.

Бейли се обърна към Р Данийл:

– Нощес вие напуснахте жилището ми.

– Да. И ако съм ви обезпокоил, съжалявам.

– Къде бяхте?

– В Сервиза за мъже.

За момент Бейли се смути. Този отговор беше истината, но не очакваше да го чуе от Р. Данийл. Увереността му започна да го напуска.

– Когато стигнахме Секцията – каза Бейли, – *той* влезе в Сервиза с мен. Обяснението му беше неубедително. През нощта той излезе от жилището ми, за да посети повторно Сервиза. За човек това е напълно естествено. Но за робот – очевидно не! И моето заключение е, че той е човек!

– Това е много интересно – каза Фастолф. – Нека Данийл разкаже защо е ходил през нощта в Сервиза.

Р Данийл каза:

– Джеси, съпругата на Илайджъ, напусна жилището снощи с добро чувство към мен. Когато се върна, знаеше че съм робот.

Очевидно тя е открила това извън къщи. Следователно някой е чул разговора ни и е разпространил мълвата. Илайджъ казва, че апартаментът е добре изолиран. Ние говорехме тихо. Обикновено подслушване не е възможно. Ако в Града съществува група, организирана достатъчно добре, за да се наеме с убийството на доктор Сартън, нейните членове биха могли да знаят, че Илайджъ е ангажиран с разследването. Възможно е, дори е вероятно, да е инсталирана в жилището му подслушвателна инсталация. Анализът на положението доведе до следното заключение: „Единственото място, където един жител на Града може да прави всичко, без да бъде обезпокояван или разпитван, е Сервизът.“ Затова отидох там на проверка.

– И какво открихте? – попита Бейли бързо.

– Нищо, Илайджъ. Никаква следа от подслушвателна инсталация.

– Е, господин Бейли – рече Фастолф, – звучи ли ви това правдоподобно?

Неувереността на Бейли напълно изчезна. Той каза:

– На пръв поглед е правдоподобно. Но това, което *той* не знае е, че моята жена ми разказа откъде и *откога* има информацията. Тя разбрала, че той е робот веднага след като напусна жилището. По това време слухът вече се е носил из Града. Фактът, че е робот, не би могъл да стане явен след подслушване на нашия снощен разговор!

– Но то обяснява неговото посещение в Сервиза снощи! – каза Фастолф.

– Все пак нещо не е обяснено! – възрази Бейли. – Как се е появила мълвата, че в Града ходи един робот на Космическите. Доколкото зная, само двама души знаеха това – Комисарят Ендербай и аз. Шефе, знаеше ли някой друг в Службата?

– Не! – отвърна Ендербай угрижено. – Само ние и доктор Фастолф.

– И *той*! – рече Бейли, като показва.

– Аз? – попита Р Данийл.

– Да, вие!

– Аз бях с вас през всичкото време, Илайджъ. Как бих могъл да говоря с някого?

– Вие *не* бяхте с мен през всичкото време! – извика Бейли. – В продължение на половин час, преди да влезем в жилището ми, аз бях в Сервиза. Тъкмо тогава сте се свързали с вашата група в Града.

– Каква група? – попита Фастолф.

– Каква група? – рече Ендербай.

Бейли се надигна от стола си и се обърна към видеовизора.

– Комисарю, слушайте ме внимателно. И ми кажете, ако греша. Съобщава се за убийство. Това става веднага след вашето влизане в Космоград, за да се срещнете с убития. Вие виждате едно тяло, но тялото сега е изгорено и не може да бъде изровено за експертиза. Космическите твърдят, че убиецът е Земен, който е напуснал Града, пресякъл е страната сам, и то през нощта. Вие знаете колко невероятно е *това*. След това те изпращат един така наречен робот в Града. Първото нещо, което прави той, е да заплаши група хора с бластер. След това да пръсне слух, че робот на Космическите се

намира в града и сътрудничи с полицията. Това значи, че не след дълго хората ще знаят, че е робот и че има бластер. Може би и в този момент се множи мълвата, че робот-убиец се разхожда на свобода.

– Невъзможно! – рече Ендербай.

– Не! Възможно е! Има заговор, така е, но той идва от Космоград. Космическите *искат* убийство. Те *искат* бунтове. Колкото по-лошо е положението, толкова по-голямо основание имат техните кораби да дойдат долу и да завладеят Градовете на Земята.

Фастолф каза кротко:

– Ние се извинихме за инцидента по време на Граничните Бунтове преди двадесет и пет години.

– Тогава не бяхте готови. Сега сте! – Сърцето на Бейли биеше лудо.

– Господин Бейли, ако ние искаме да завладеем Земята, бихме могли да го сторим и по по-прост начин.

– Едва ли, доктор Фастолф. Вашият така наречен робот ми каза, че общественото мнение там из вашите Нови Светове не е единно по въпроса за Земята. Вероятно е нужен подходящ, шокиращ инцидент, за да се промени мисленето на някои хора.

– Например убийство, така ли? При това симулирано убийство? Надявам се, не допускате, че ще убием наш човек, за да предизвикаме скандала?

– Не, просто сте направили робот, който да прилича на доктор Сартън, застреляли сте го и сте показали на Комисаря Ендербай тялото му.

– Значи – рече доктор Фастолф, – използвали сме Р Данийл, за да имитира доктор Сартън във фалшивото убийство, а доктор Сартън като имитация на Р Данийл във фалшиво разследване на фалшиво убийство?

– Точно! Заявявам ви го в присъствие на свидетел, който не е тук физически и който е достатъчно авторитетен, за да му повярва правителството.

Фастолф поклати глава.

– Наистина, господин Бейли, вие имате изненадваща фантазия. Допуснете сега, че Р Данийл е действително робот. Не води ли това до заключението, че Комисарят Ендербай е видял тялото на доктор Сартън? Не е възможно това да е било тяло на втори робот, защото Комисарят Ендербай видя Р Данийл по време на сглобяването му и знае, че съществува само един робот.

– Комисарят не е специалист по роботика! – възрази Бейли. – Вие бихте могли да имате цяла дузина такива работи.

– Да спрем до тук, господин Бейли. Какво бихте казал, ако Р Данийл е наистина Р Данийл? Ще продължавате ли и тогава да твърдите обратното?

– Ако е робот! А аз твърдя, че той е човек!

Фастолф погледна към Р Данийл и му направи знак. Р Данийл докосна ръкава на ризата си и го свали. Показа се гладка ръка с малки, напълно човешки косъмчета. След това натисна средния си пръст с пръсти на другата ръка и ръката, подобно на ръкава, се разтвори на две. Там, под тънкия пласт от подобна на плът материя, се виждаха стоманени лостове, жици и свързки.

– Бихте ли разгледали по-отблизо, господин Бейли? – попита доктор Фастолф учтиво.

Но Бейли беше припаднал.

7. Един Космически обяснява

Минутите минаваха и пищенето в ушите на Бейли ставаше все по-силно. Помещението и всичко друго се люшкаше, а с тях, и чувството му за време. Накрая той се намери в същата поза в креслото, но с чувството, че му се губят минути. Комисарят го нямаше върху екрана. Р. Данийл му държеше лакътя. Бейли можа да види под кожата си малка тънка игла. Тя моментално изчезна.

– По-добре ли се чувствувате, Илайджъ? – попита Р Данийл.

Той свали ръкава си и се огледа. И доктор Фастолф беше там.

– Припаднах ли? – попита го Бейли.

– В известен смисъл – да. Страхувам се, че получихте шок.

– Къде е Комисарят? – попита Бейли и се изчерви от срам.

– Спешна работа. Обясних му, че ще се погрижим за вас.

– Благодаря ви – каза мрачно Бейли. – Мисля, че слагаме край на работата.

Той се изправи уморено. Почувствува се стар. Много стар, за да започва отново, както вече се налагаше. Последното нещо, което желаше, бе да загуби своя С-5 клас. То щеше да бъде лошо, много лошо. Животът в един модерен Град осигуряваше елементарно съществуване дори за изцяло декласифицираните, но класацията имаше малки привилегии: по-добро място тук, по-хубаво парче месо там, по-малко чакане другаде. Бейли си мислеше: „Не става дума а мен, а за Джеси и Бен!“

Мислите му бяха прекъснати от гласа на доктор Фастолф:

– Не ме ли чувате, господин Бейли?

– Да, моля? („Колко ли време съм стоял като глупак?“)

– Няма ли да седнете, господине? Може би ще се интересувате от някои филми от сцената на престъплението и от последвалите събития?

– Не, благодаря. Имам работа в Града.

– Но аз мисля, че случаят доктор Сартън е на първо място!

– Не и за мен. Предполагам, че вече са ме отстранили! – Неочаквано той кипна. – Щом можехте да докажете, че Р Данийл е робот, защо не го направихте веднага? Защо ме докарахте до положение да стана смешен?

– Драги господин Бейли, аз се интересувах от вашите идеи. А колкото до работата, настоях пред Комисаря да ви остави.

– Защо?

Доктор Фастолф въздъхна.

– Господин Бейли, срещал съм два типа граждани на Града – бунтовници и политици. Вашият Комисар ни е полезен, но той е политик. Той ни казва онова, което искаме да чуем. Вие дойдохте тук и смело ни обвинихте в чудовищно престъпление. Дори се опитахте да го докажете. Смятам това за обещаващо начало.

– Колко обещаващо? – попита Бейли саркастично.

– Достатъчно. Ще бъда с вас откровен. Снощи, господин Бейли, Р Данийл разговаря с мен по радиото. Някои неща, засягащи вас, ме заинтересуваха много. Например книгите-филми във вашето жилище.

– Какво за тях?

– Излиза, че вие се интересувате от човешкото общество и от неговото развитие.

– Дори полицаите имат право да прекарват свободното си време с книги-филми.

– Разбира се. Но аз се радвам за начина, по който мислите. Това улеснява задачите ми. Първо, искам да ви обясня нашето отношение към Градовете. Ние живеем тук, в Космоград; не влизаме в Града. Дишаме открит въздух, но през филтри. Сега стоя тук с филтри в ноздрите си, върху ръцете си имам ръкавици и чувството за това колко далеч трябва да стоя от вас. Защо мислите е всичко това?

– Нямам представа! – каза Бейли.

– Отговорът е много прост. Медицинският преглед, душът, с който ви дезинфекцирахме, бяха абсолютно задължителни.

– Болест?

– Да, болест. Земните, които основаха и населиха Новите Светове, се намериха на планети, изцяло освободени от земните болести. Те донесоха своите собствени, разбира се, но донесоха също така и последните медицински познания. Постепенно болестите в Новите Светове изчезнаха напълно.

– Никога ли не сте боледувал, доктор Фастолф?

– Никога от нищо, господин Бейли. В първите години е имало болести, но аз никога не съм хващал дори онова, което наричате настинка. Ако я хвана, бих могъл да умра, защото нямам съпротивителни сили срещу нея. За нас, в Космоград, това е проблем. Земята е пълна с болести, срещу които нямаме естествени съпротивителна сила. Вие сам сте носител на зародиши

на почти всички познати болести. Не съзнавате това, защото ги държите под контрол с помощта на съпротивата, която тялото ви си е изработило в продължение на години. Аз не притежавам такава съпротива. Не се ли учудвате, че не се приближавам към вас? Повярвайте ми, господин Бейли, аз само се защитавам.

Бейли каза:

– Ако това е истина, защо не го направите достойние на Земята? Космическият поклати глава.

– Ние сме малко, господин Бейли. Вие ни ненавиждате като чужденци. Не можем да си позволим да се изложим, като си признаем, че се *страхуваме* да се доближим до Земен. Поне до тогава, докато не настъпи по-добро сътрудничество и взаимно разбиране между Земните и Космическите.

– Засега не би могло да има разбирателство. Нас... тях ги дразни надменното ви поведение.

– То е проблем.

– Знае ли Комисарят това?

– Никога не сме му го обяснявали така, както го направих сега пред вас. Но той би могъл да се досети, защото е интелигентен човек.

– Ако се беше досетил, щеше да ми каже! – рече Бейли.

Доктор Фастолф вдигна вежди.

– Ако ви беше казал, нямаше да смятате Р Данийл за човек, не е ли така? – И продължи: – Всичко това е истина. За нас влизането в Града е сигурна смърт. Затуй доктор Сартън създаде своя човекоподобен робот, за да влезе в Града вместо нас...

– Да, Р Данийл ми го каза.

– Не го ли одобрявате?

– Вижте – каза Бейли, – след като сме почнали да говорим открито, позволете ми да ви задам един въпрос. Защо вие, Космическите, въобще идвате на Земята? Защо не ни оставите на спокойствие?

Очевидно изненадан, доктор Фастолф отвърна:

– Вие *доволни* ли сте от живота на Земята?

– Караме я.

– Да, но колко ще продължи това? Земята умира, човече!

– Караме я! – повтори Бейли.

– Да вземем само това. Град като Ню Йорк изразходва всичките си сили, за да си доставя вода и да изхвърля отпадъците. Енергийните ви системи изискват все повече и повече доставки на суровини, а тя все по-мъчно се доставя. Какво би станало с Ню Йорк, ако само за един час прекъсне това доставяне и изхвърляне?

– Не може да стане това.

– Каква е гаранцията ви за бъдеще? Някога в старо време градовете се самозадоволявали почти напълно. В Стародавни времена отворените градове, дори най-големите, можели да живеят с наличните суровини най-малко седмица. Сега Ню Йорк не може да изкара повече от час.

– Чувал съм това и преди. Стародавните искат да се върнем към обработване на почвата. Добре, те са смахнати, но ние не сме. Ние сме твърде много и не можем да гледаме назад в историята, а само напред. Разбира се, ако можехме да емигрираме на Новите Светове...

– Знаете, че това е невъзможно.

– Тогава какво да правим?

– Емигрирайте в чужди светове. Съществуват стотици милиарди звезди, стотици милиони планети, които могат да поддържат живота!

– Това е лудост!

– Защо? Земните колонизираха планетите в миналото. Защо да не го направят сега?

– Е, да, но...

– Ако сега *не* е възможно, то се дължи на начина на живот в Града. Преди да е имало Градове, животът на Земята можел просто да се откъсне и да се отправи към една ненаселена планета. Сега Земните са захванати завинаги в пещери от стомана. Вие, господин Бейли, не можете да си представите дори как един жител на Града би могъл да пресече страната, за да стигне до Космоград. Как тогава ще пресичате Космоса, за да отидете в нов свят? Градовете рушат Земята, господине!

Бейли каза ядно:

– Дори и да е така, то си е наш проблем. Ние ще го разрешим!

– Зная какво чувствувате сега. Не е приятно да се слушат проповеди от един чужденец. Бих желал вашите хора също да ни поучат защото и ние имаме проблем, твърде сходен с вашия.

Бейли се засмя мрачно:

– Населението?

– Да. Недостигът от хора, а не пренаселеност. На каква възраст мислите, че съм?

– Шейсет?

– Сто шейсет и три земни години ще навърша скоро. В свят като вашия, дългият живот би бил кошмар. Вие не можете да си позволите да нахраните всеки. Ние на Новите Светове разполагаме всеки със самостоятелна стая. При нас е важно индивидуалното съществуване. Прирастът е нисък и нарастването на населението се контролира строго. Подрастващите се изпитват внимателно за дефекти, преди да им се разреши да се развиват по-нататък.

– Искате да кажете, че убивате децата с дефекти...

– Ако не преминат през изпитанията. Това ви шокира, тъй както нас ни шокира начинът на дишане на Земните.

– Нас ни контролират, доктор Фастолф. На всяко семейство се разрешава определен брой деца.

Доктор Фастолф се усмихна търпеливо.

– Определен брой от всякакъв вид деца: недостатъчно *здрави* деца. И дори така населението ви расте!

– Кой може да реши кои деца трябва да живеят?

– Това е сложен въпрос. Някой ден ще го разискваме детайлно.

– Добре, къде е вашият проблем? Изглеждате доволен от обществото си.

– Прекалено статично е. Това е трудността. Прекалено е статично. Никой Нов Свят не е колонизирал нова планета през последните двеста и петдесет години. Животът ни е много дълъг, за да го рискуваме и твърде благоустроен, за да го разбъркваме.

– Не мога да разбера нещо, доктор Фастолф. Вие дойдохте на Земята, подлагайки се на риск от болести.

– Да, сторих го. Някои от нас, господин Бейли, са на мнение, че си заслужава да се рискува, когато става дума за бъдещето на човечеството. За съжаление, много малко хора мислят така.

– Добре. Идваме сега към сърцевината на въпроса. Как Космоград решава проблема?

– Като се опитваме да вкараме работи тук на Земята, ние правим всичко възможно, за да объркаме икономиката на вашия Град.

– И това е решаване на проблема? – Гласът на Бейли затрепери.
– Искате да кажете като създавате растяща група от безработни и декласифицирани хора?

– Не от жестокост, повярвайте ми. Ние се нуждаем от безработни, както ги наричате вие, за да емигрират. Америка беше завладяна от кораби с хора, взети от затворите. Градът не успя да организира живота на изхвърления от работа. Той няма да загуби нищо, ако напусне Земята и тръгне да покорява светове.

– Но нещо работата не провървя!

– Не, не върви – рече доктор Фастолф тъжно. – Причина е антироботното настроение. Все пак роботите могат да придружават човека, да направят колонизирането на един пуст свят реалност.

– Е, какво ще стане? Ще се появят Нови Светове?

– Не. Новите Светове са се появили преди Градовете. А бъдещите колонии ще бъдат изградени от хората на базата на Градовете, но с вече един C/Fe начин на живот. Те ще бъдат млади, жизнени и ще съчетават най-доброто от нашите култури.

– Не знам дали е така.

– То е само една мечта, да. Помислете върху нея. – Космическият стана. – Прекарах с вас по-дълго, отколкото имах

намерение и отколкото разрешават здравните ни правилници. Затова ще ме извините.

Бейли и Р Данийл напуснаха зданието. Бейли поклати глава. Всичко това беше щуротия. Да се насилват Земните да колонизират, да основават ново общество? Глупости! Какво в *действителност* искаха Космическите? Той се замисли върху това, но не дойде до никакво заключение.

Докато пътуваха в колата на път за Града, Бейли чувствуваше неговия шум, топъл и приветлив. Познатата атмосфера го обгръщаше все повече, ноздрите му затрепераха. С учудване той разбра, че Градът имаше мирис.

Той си мислеше за двадесетте милиона души, скрити зад стоманените стени на тази голяма пещера и за пръв път в живота си ги усети с ноздрите си, прочистени от чуждия въздух. Той си мислеше: „Как ли е на Новите Светове? По-малко хора, повече въздух и по-чист!“

Скоро буботенето на Града ги обгърна съвсем, мирисът изчезна и Бейли се засрами малко от себе си.

– Данийл – рече той, като ускори колата по празния мотопът.

– Да, Илайджъ.

– Защо доктор Фастолф ми разказа всичко това?

– За да ви изтъкне важността на разследването. Ние сме тук не само, за да разрешим едно убийство, но и да спасим Космоград и с това – бъдещето на човечеството.

– Той можеше просто да ми покаже на филм сцената на убийството и да ме срещне с хората, които са намерили тялото.

– Не мисля, че бихте прибавил нещо съществено, Илайджъ. Ние сторихме всичко, каквото е нужно.

– Тъй ли? Но не се добрахте до нищо. До никаква нишка. До никакво подозрение.

– Имаме някакво подозрение.

– Кой? Досега не сте ми казвал нищо.

– Не смятах, че е наложително, Илайджъ. То е тъй очевидно.

– Кой, по дяволите! Кажете ми името!

– Единственият Земен, който е присъствувал по време на убийството. Комисарят Джулиъс Ендербай.

В следващата книжка:

ОБЯД И БЯГСТВО

